

سائیده
شریف اووا

چاغداش آذربایجان پست مدرن رومانی

اویغونلاشدیران :
رحیم پورا کبر خیاوی (رحیم خیاوی)

تنقید

چاغداش آذربایجان پست مدرن رومانی

«تنقید»

سالیده شریف اووا

اویغونلاشدیران :

رحیم پوراکبر خیای (رحیم خیای)

ایچینده کیلر

- ۷ پست مدرن رومانین یارانماسی و ژانر خصوصیتلری
- ۲۹ آذربایجان پست مدرن رومانین بدیعی تشکیلی خصوصیتلری
- ۵۵ آذربایجان پست مدرن رومانی نین فابولاسی
- ۶۷ آذربایجان پست مدرن رومانیندا سوژئت و سوژئت خطلری
- ۷۷ آذربایجان پست مدرن رومانی نین اوپرازلاری

پست مدرن رومانین یارانماسی و ژانر خصوصیتلری

«پست مدرنیزم آنالایشینا ایلک دفعه رودولف پانویزین « Die krisis europaeischen kultur der (۱۹۱۷) اثرینده راست گلینیر. رودولف پانویز «پست مدرنیزم» آنالایشینی غرب سیویلیزاسیاسی نین^۱ بیرینجی دنیا محاربه سی دؤرونده اولان وضعیتینی فاجعه وی کاراکترده اولماسینی گؤستریمک اوچون ایشلتمیش دیر. پست مدرنیزم ادبیات کاتئقوریاسی^۲ کیمی فدریکو دو اونی سین «آنتولوژییا دو لا پوئزییا اسپانولا ای هیسپانوآمریکانا Antologi de la poesia spanola e hispanoamerikana» (۱۹۳۲-۱۸۸۲) اثرینده ایشله نیلمیش دیر.

پست مدرنیزم اطرافیندا مباحثه لر ۱۹۶۰-جی ایللرین سونلاریندا فرانسادا، ۱۹۷۰-جی ایللرده ایسه آمریکا و یاپونیا دا گئیش صورتده یاییلیر. فرانسیز عالمی ژ.ف. لیوتار «لا کوندیتیون پست مدرنه» اثری ایله پست مدرنیزمین جمعیت ده پوپولیارلیق قازانماسینا تکان وئریر. آمریکالی چارلز جنکس «پست مدرنیزم معمارلیغین دیلی» (۱۹۷۷) اثرینده پست مدرنیزم فنئومئنی نین^۳ اساس علامت لرینی و قانونا او یغونلوقلارینی معین لشدیرمیش دیر. چارلز

^۱ مدنیت، او یغارلیق.

^۲ موضوع، مقوله

^۳ فنئومئن: ایده آلیست فلسفه ده: گویا یالینز شعوردا موجود اولان و عینی (اوبنکتیو) وارلیغی عکس ائتدیرمه ین ذهنی (سوبیئکتیو) حادثه. پدیده

جنکسین ملاحظه لری پست مدرنیزم نظریه سی نین فورمالاشماسینا اؤنملی تاثیر گؤستریمیش دیر. ۱۹۸۰-جی ایللردن سونرا پست مدرنیزم بیر جریان کیمی غرب مدنیتینده اؤزونو گؤسترمه یه باشلاپیر.

اومبئرتو اکو پست مدرنیزمین هر جور وضعیتیه یارارلی تئرمین^۴ اولماسینا مناسبت بیلدیره رک یازمیشدیر کی، ایندیکی زماندا هانسی سا اثری تعریفله مک ایسته ینده بو سؤزه مراجعت اولونور. اومبئرتو اکو پست مدرنیزم آنلایشینی داها دریندن آچماغا چالیشاراق قید ائتمیش دیر کی، «...پست مدرنیزم تثبیت اولونموش چرچیوه لری اولان خرونولوژی^۵ حادثه یوخ، بیر معنوی حال دیر، صنعت اراده سیله (نیچه نین ایفاده سیله دئسک، «kunstwolle») ایشه بیر نوع یاناشمادیر. بو معنادا هر دؤرون اؤز خصوصی مانئیریزی^۶ اولدوغو کیمی، هر دؤرون اؤز پست مدرنیزمی ده وار». اومبئرتو اکو قید ائتمیش دیر کی، پست مدرنیزم تثبیت اولونموش خرونولوژی حادثه دئییل دیر، هانسی سا بیر معنوی دوروم دور.

پست مدرنیزم تئرمین کیمی لئکسیک^۷ باخیمیندا «مدرنیزم دن سونراکی» معناسینی وئیر. آنجاق مدرنیزمین و پست مدرنیزمین آراسینداکی علاقه لری ساده لشمیش آردیجیل لیق شکلینده قبول اندیلمه سی دوزگون دئییل. تدقیقاتچی لار مدرنیزمی و پست مدرنیزمی مقایسه ائتدیکده چؤشیدلی نتیجه لره گلیمیشلر. «دافللاس کلنثر» و «استیون بئست» «پست» ون شکیلچی سی نین آنلامی مدرنیزمی کئچن، آنتی مدرن، «واتیمو» مثبت معنادا مدرنیزم دن قوپما، آیریلما، آزاد اولما، «فوکو» یئنی لیین ایفاده سی، «آرنولد توین بی» گئریله مک، «هابئرماس» مدرنیزم دن آزاد اولما، «ماتئی» مدرن لییین یئنی اوزو، «ایگلتن» مدرنیزمه قارشى اولان تپکی لرین جمعی، «اوکتاویو پاز» مدرن داها مدرن گؤرونوشو کیمی دیرلندیرمیشدیلر.

^۴ اصطلاح

^۵ خرونولوژی: وقایع نگاری، تاریخی گونه لیک

^۶ تارازلاشماسی

^۷ هر هانسی بیر دیلده اولان سؤزلرین مجموعو

اگر ۱۹۵۰-جی ایلدرده «چارلز اولسان» پست مدرنیزمی مدرنیزمه قارشی جریان اولماسینی وورغولامیشدیرسا، «ژ.ف. لیوتار» *The post modern Explained To Children* کتاییندا پست مدرنیزمین مدرنیزمین ایچینده گیزلنهرک اونون ترکیب حصه سینه چئوریللمه سی فاکتینی قید ائتمیش دیر. «ژ. ف. لیوتار» پست مدرنیزمی مدرنیزمین آنتی تزیسی اولمادیغینی و یئنی لنمه ده اولان نوبتی مدرنیزم کیمی قبول ائدیر. اوخشار دوشونجه لری «ف. جیمسون» و «ی. هابئرماس» ایره لی سورموشدولر. ف. جیمسون پست مدرنیزمین تکباشینا موجود اولمادیغینی، مدرنیزمین بیر تکاملو اولدوغونو ادعا ائتمیش دیر. مدرنیزمی «معاصرلیک لایحه سی»^۸ حساب ائدن «هابئرماس» پست مدرنیزمی اصلینده مدرنیزمین ترانسفورماسیاسی^۹ اولدوغونو وورغولامیش دیر. آمریکا تنقیدچی سی «ایهاب حسن» ۱۹۷۱-جی ایله نشر ائدیردییی «*The Dismemberment of orpheus: Toward a postmodern literator*» آدلی اثرینده پست مدرنیزمین مدرنیزمه قارشی اولمادیغینی، آنجاق فرقلی اولماسینی گؤستریر.

ادبیات شناس «برایان ماکنیل (ایراندا مک هیل کیمی مشهوردو) مدرنیزمین پست مدرنیزمه کئچیدی باره ده بحث ائدرکن، قید ائدیر کی، مدرنیست ادبیاتین مرکزینده ایستئمولوژی^{۱۰} پروبلوماتیکا^{۱۱} دورور، پست مدرنیست لر ایسه اساساً، اونتولوژی^{۱۲} مسئله لرده ماراقلی دیرلار. مدرنیست ادبیاتی حل ائتمک لازم اولوندوغو فراقمئتاریق^{۱۳} و ماکسیمال سویئکتیولیک اگزستانسیونالین بحران و یا داخلی فرویدیست^{۱۴} مناقشه و

^۸Хабермас Ю. Модерн - незавершенный проект // Вопросы философии. 1992, № 4. С. 80-118.

^۹ ناتمام، قیریق، حصه لر حالیندا قالمیش

^{۱۰} معرفت، شناخت، بیلیمین علمی

^{۱۱} مسئله، سورون

^{۱۲} وارلیق، اولانلار حقیقده تعلیم

^{۱۳} پارچالانمیش

^{۱۴} زیگموند فرویدون پسیکولوژی نظریه لرینه سؤیکه نن جریان

مسئله لری عکس ائتدیریرسه، پست مدرنیست لر ایسه بو خاوسون کنار ائدیله بیلمزلیینی گؤستریرلر.

پست مدرنیزم کلاسیک عنعنه ایله حادثه لره و انسانا مدرنیست باخیشلاری اؤزونده احتیوا ائدیر، مدرنیست کونسپسییالارین^{۱۵} بیر سیرا فوندامنتال مدعالاریندان امتناع ائدرک مدرنیست عنعنه لری داوام ائتدیریر. پست مدرنیزم ژنتیک باخیمدان اوندان اول موجود اولموش بو و یا دیگر موقعیت لر شکلینده مدرنیزمین نظری بینووره سینی تشکیل ائتمیش کونسپسییالارا اساسلانماسی اؤزونو گؤستریمیش دیر. بو کونسپسییالار پست استروکتورالیزم^{۱۶}، ایستروکتور^{۱۷} پیسخوآنالیز، سئمیوتیکا^{۱۸}، دیالوق فلسفه سی کیمی غیری-کلاسیک کونسپسییالاردیر. پست مدرنیزمین بدیعی لیک اساسیندا ایسه سئمیوتیکا، پست استروکتورالیزم، دئکونستروکتیویزم^{۱۹} استقامت لری دایانیر.

پست مدرنیزم غرب فلسفه سی نین درین ترانسفورماسیاسی^{۲۰} ایله علاقه لی دیر. ۱۹-جو عصرین سونو ۲۰-جی عصرین اوللرینده معارفچی لیک^{۲۱} حرکاتی، علمی-تکنیکی ترقی و صنایع لشمه نتیجه سی کیمی جمعیت ده مدرن لشمه پروسه سی گئدیر. ۲۰-جی عصرین ایکینجی یاریسیندان باشلا یاراق راسیونال^{۲۲} دوشونجه نین تنقید اولونماسینی مشاهده ائدیریک. پست مدرن تاریخ فلسفه سی و فلسفی اونتولوگیا اؤنملی یئنی لیکلر ایله علاقه لی دیر.

^{۱۵} عمومی آنالیش لار، دنیاگؤروشو، ادراک، تصوّر

^{۱۶} پست قورولوشچولوق، فارسجا: پساساختارگرا

^{۱۷} قورولوش (ساختار)

^{۱۸} یونانجا «سئمیون» اشاره، گؤسترگه چیلیک (نشانه شناسی)

^{۱۹} داغیتما، محو ائتمه، یایی سؤکومچولوک (ساختار شکنی)

^{۲۰} دیشیلیب باشقا شکله دوشمه

^{۲۱} آیدینلانما، روشنگری

^{۲۲} عاغیلا باتان، مقصده او یغون

پست مدرنیزم تاریخی پروسه یه یئنی یاناشما ایله سجییه لنیر. ماراقلی دیر کی، آرنولد توین بی ۱۹۴۷-جی ایلده نشر ائدیردی «تاریخین اؤیره نیلمه سی» اثریندن تجرید اولونماسی زمیننده سقوفا اوغراماسی کونسئپسیاسینی ثبوت ایتتیرمکله «پست مدرنیزم» آنلایشینا مراجعت ائدیر. پست مدرنیزم تاریخی و انکشافی دوز خط بویو اولان پروسه کیمی قبول ائتمیر. تاریخی دالغاواری انکشاف پروسه سی کیمی آنلاییر. تاریخه مناسبت بیلدیرن پست مدرنیستلر وورغولاییرلار کی، تاریخ داغینیق، بیر-بیری ایله علاقه سی اولمایان حادثه لری ساختا شکیلده بیر آرایا گتیرمه یه جهد گؤسترن میفدن باشقا بیر شی دئییل دیر.

پست مدرنیستلره گوره تاریخی لیک ایدئاسی تکجه زمانین خطی لیک پیرنسیپی نین تصدیقی دئییل دیر. اونلارین فکریجه بو کونسئپسیا تاریخی گندیشین مطلق بیر سونو اولماسی پیرنسیپلری نین تثبیت اولونماسینا، یعنی زمانین واحد تاریخی منطقه مالک اولماسی ایدئاسینا گتیریب چیخاریر. پست مدرنیستلره گوره انسانلارین تاریخی پروسه لره دوشونولموش و منطقی شکیلده مداخله ائتمک جهدلری، پروسه لری ایسته دییی استقامته یؤنلتمک نیتلری هئچ بیر نتیجه وئریر.

پست مدرنیزم کئچمیشی انکار ائتمیر. بیر سیرا پست مدرنیستلر ایره لی سوردوکلری کونسئپسیالاردا پست مدرنیزمه تاریخی کسیک ده اونیوئرسال کاراکتر وئرمک، اونون دنیا گؤروشونون ائلمنتلرینی کئچمیشده آراماق جهدلرینی «او. ائکو» استئها ایله «هومترین اؤزونو پست مدرنیست اعلان ائتمک» کیمی باخیشلاری ایله راضیلاشمادیغینی بیلدیریردی. «پست مدرنیزمی گئتدیکجه اوزاق کئچمیشه، قدیم زمانلارا ایتله بیرلر. ایلك اول بو تئرمین یالینز ۲۰-جی عصرین ایکینجی یاریسی نین یازار و صنعتکارلارینی احتیوا ائدیردی، گئتدیکجه ۲۰-جی عصرین اوللرینه، سونرا داها دا درینه گتدی؛ دایاناجاق نقطه گورونمور و تئزلیکله پست مدرنیزم کاتقوریاسی هومتری ده اؤزونه هویدوراجاق»^{۲۳}. بو پست مدرنیست

²³ Eco U. Postscript to the Name of the Rose. NY.: Harcourt, 1985,

ایدئولوقلارین کئچمیشله باغلی ایره‌لی سوردوکلری کونسپسییالار پست مدرنیزمین اجتماعی، مدنی، فلسفی-بدیعی حادثه‌لر کیمی بوش یئرله عمله گلمه‌سی نین ممکن سوزلویو و اوندان اولکی، بعضا ده اوزونه خاص اولمایان یاد حادثه‌لرین ایچینده فورمالاشماسی ایله اساس لاینیر. آنجاق پست مدرنیستلرده کئچمیشین برپا ائدیلمه‌سی ممکن اولماسی سببیدن، سیتات^{۲۴} اونا مراجعتین اساس فورماسینا چئوریلیمیشدیر. او. ائکونون فکرینجه بوتون سؤزلر آرتیق دئییلیب، بو سبب‌دن ده، پست مدرنیست مدنیت‌ده هر بیر سؤز (حتی حرف) سیتات‌دیر.

پست مدرنیزم یئنی آکسیولوژی^{۲۵} یاناشما ایله سجیه‌لنیر. پست مدرنیزمه گوره «من» فنومئنی تاریخین معین مرحله‌سینده میدانا چیخدیغیندان کئچجی کاراکتر داشیمیش دیر. میشل فوکو «*Les most at les choses. Une archeologie des sciens humaines*» اثرینده عصر یاریم بوندان اول باشلانمیش دؤر داخیلینده انسانین جدی ترانسفورماسییا^{۲۶} اولماسینی قید ائدیر. میشل فوکو بونو بلیکلرین مقصدلری نین دیشمه‌سی نین نتیجه‌سی کیمی قیمتلندیریر. اونون فکرینجه، بو مقصدلر میدانا گلدییی کیمی یوخا چیخسا، ۱۷-جی عصرین سونلاریندا کلاسیک دوشونجه طرزین داغیلیب محو اولدوغو کیمی، «من» ی اؤن پلانا چکن مقصدلر کیمی انسان دا یوخ ائدیله‌جک.

پست مدرنیستلر وارلیغی مختلف فراقمئنتلردن^{۲۷} عبارت اولماسینا اساسلانیرلار. مفهوم‌لارین یانلیش اولماسی و اونلارین ویران ائدیلمه‌یه اوغراماسی، یعنی رئاللیغین داغیدیلماسی و عینی یوللا یئنی سینی قورماق پیرینسپیی اوزرینده دایانمیش ژاک دریدا طرفیندن ایره‌لی سورولموش

91 p. P. 75.

^{۲۴} نقل قول، شاهد مثال، اولدوغو کیمی، عینی ایله بیر متندن گؤتورولموش یازی.^{۲۵} آکسیولوژی: مدنیتین و فلسفه‌نین بیر استقامتی اولراق انسانی دَیرلری اؤیره‌نن علم.^{۲۶} باشقا شکله دوشمه، ناتمام‌لیق^{۲۷} پارچالاردان، حیصلردن

دئكونستروكسىيا «دئستروكسىيا»^{۲۸} و «كونستروكسىيا»^{۲۹} آنلايشلارينا خصوصى يئر وئريلير. ژاك دريدا مفهوملارين يانليش اولماسيني و اونلارين دئكونستروكسىيايا اوغراماسى، يعنى رئال ليغى داغيتماق و عيني يوللا يئنى سيني قورماق پيرينسيپى اوزرينده داينميش دير. لوقوستتريزمى^{۳۰} اساس گؤتورن «دنيا-متن دير» و «متن-رئال ليغين يگانه ممكن مدلى دير» پيرينسيپينه سؤيكه ن ژاك دريدا ديل و دانيشيغا اؤنم وئرمه يه رك، اساس متنى قبول ائدير. ديلده كى سيمووللارين يازيدا حك اولونوب قالماسى و ديلين و دانيشيغين يازيدان، يعنى متن دن آسيلي اولماسيني اساس گتيره رك، اونلارين توره مه اولماسيني ادعا ائدير. دئكونستروكسىيانين اصوللاريني همچنين «رولان بارت» دا ايشله ييب حاضرلاميش دير. دئكونستروكسىيا ائلئمتلرین خاوتيك^{۳۱} ييغيني نى تمثيل ائدن وارليغين بديعى يانسيماغيني عكس ائتديرن آلت دير. پست مدرنيزم دنيانى سبب-نتيجه باغلارنى نين قيريلديغى بير خاوس^{۳۲} كيمي دئرلنديرير. شعور ايسه همين گنديشاتيندا خاوسو آنلاماق واسطه سينه چئوريلير. كائنات و خاوس و «قيزيل اورتا» كيمي اونيوترسالييلار آراسيندا بالانس ائدر ك كومپروميس ده^{۳۳} داينيرلار. گؤستريلن ايكي باشلانغيچين معناسيز بيرلشمه سى كيمي «خاوسموس» ترميني عمله گلماش دير.

«فراقمئت لشديريلميش وارليق ايدئياسى اساسيندا پست مدرنيزم يئنى قنوسولوژى^{۳۴} پيرينسيپلر ايره لى سورور. پست مدرنيزم مين داخلده كى حقيقتى آنلايا بيلمه مك، بوتونلوك آنلايشى نين يانليش اولماسى، هر شئين كئچيچى

^{۲۸} داغيتما، سؤكمه

^{۲۹} قوراشديرما، تيكمه

^{۳۰} متن مركزليك

^{۳۱} نظام سيز

^{۳۲} خاوس: دنيانين يارانيشيدان قاباكي بوشلوق. قديم يونان اساطيرينده: دنيانين و حياتين عمله گلمه سيندن داها اول موجود اولموش غيرى متشكل عالم.

^{۳۳} عالمانه داورانيشدا

^{۳۴} ادراك نظريه سى، انسانين دنيانى نجه آنلايب بيلمه سيني اؤيره نير. اؤيره نيب-بيلمه حقينده تعليم.

اولماسی، دونن دوغرو اولانین بو گون سهو اولماسی، بو گون دوغرو اولانین ایسه صاباح یانلیش اولاجاغی، بو سبب دن انسانین حقیقته چاتا بیلمه یه جهیی، جمعیتده کی دیرلرین تاریخه چئوریللمه سی کیمی ادعالارینا دقت یئتیرمک لازم دیر.

پست مدرنیزمه خاص گؤروشلر و پیرینسیپلر ایلك نوبه ده پست مدرن مدنیت، او جمله دن پست مدرن ادبیاتدا اؤز عکسینی تاپمیش دیر. «ای. حسن» پست مدرن اثرین علامت لرینی سیستم لشدیریپ. اونلار آراسیندا بلیرسیزلیک، سهو بوراخمالارین کولتو^{۳۵}، فراقمئتارلیق و مونتاژ پیرینسیپی، پسیخولوژی و سیموولیک سطحی لیک، میمئسیس دن^{۳۶} امتناع، مثبت ایرونییا، اسلوب سینکرئتیزی^{۳۷}، تئاترال لیک، اونسیت واسطه لرینه صاحب اولماق، مقصد - اویون، پارچالاما، متنافورا عوضینه مئتونی مییا^{۳۸} و... قید ائتمیش دیر. قید اولونان علامت لر بلاواسطه پست مدرنیزم دنیا گؤروشونه خاص اولان اؤزللیکلردن ایره لی گلیر. مثلاً، زمانین، مکانین، تاریخین و انکشافین فراقمئتار و اسپیرال^{۳۹} کاراکتئر داشیدیغی، «من» ین چوخ اؤلچولویو، اجتماعی دیرلرین دیشکن و نسبی اولماسی، انسانین وارلیغین و حقیقتین سونادک اؤیره نمه یه قادر اولما بیللمه دییی و سایره.

مثلاً بلیرسیزلیک، سهو بوراخمالارین کولتو، فراقمئتارلیق و مونتاژ پیرینسیپی، بدیعی زمانین و مکانین فراقمئتارلیغی جولیان بارن سین «فلوبرین توطوقوشوسو» (۱۹۸۴) رومانیندا اؤز عکسینی تاپمیش دیر. روماندا جفری برایتوئیتین فلوبرله مناسبتلری باره ده خیالی صحبتلریندن عبارت اولان و برایتوئیتین اصیل جنس توطوقوشو تاپماق اوچون آپاردیغی آختاریشلار باره ده حکایه لر ماراغلی و ییغجام دیر. روماندا فلوبرین حیاتیندان و فلوبرین

^{۳۵} کولت: مجازاً مدنیت و فرهنگ

^{۳۶} تقلید

^{۳۷} بیر شئین انکشافی نین ایلك مرحله سی اوچون سجیه وی اولان ایریلمازلیق

^{۳۸} آسسوسیاتو (کؤمکچی) علاقه لر زنجیری نین قورولماسی. بیر مفهوم عوضینه اونا یاخین و

علاقه دار اولان باشقا مفهوم آدینی وئرمه سی

^{۳۹} بوروقلو، ماریچی شکل

اؤز دیلیندن بیوقرافیک و تنقیدی حادثه‌لر بیر آتمسفره داخل ائدیلمیش؛ مختلف حادثه‌لر نوبه‌لشهرک بیر نئچه پلاندا تصویر ائدیلیر.

دئکانونیزاسییا، سیموولیک سطحی لیک، ایرونیا رولان بارتین «S.Z» (۱۹۷۰) ائسسسه‌سینده اؤز عکسینی تاپمیش دیر. ر. بارتین «S.Z» اثری بالزاکین «ساررازین» حکایه‌سی نین سطر به سطر آراشدیریلماسی، «نیطقین سیستم سیزلیگی»، لاکونیک لیک^{۴۰}، بؤلوم لمه، مختلف باشلیق لی آیری-آیری فصل لر، «متنین مرکب لیکلری» فصلینده فانتاستیک عنصرلرله پوزولماسی، «ساررازین» این ادبی معناسیندان دوغان «باشقا حکایه‌لر» بؤلومو و سایره خصوصیتلر آشکارلانیر. ر. بارت «S.Z» اثری نین حتی تحلیلی حصه‌لری ده تنقیدی اسلوبدان اوزاقلاشیر.

سهو بوراخمالارین کولتو، اویونون اساس مقصد اولماسی، مئتونی مییادان گئنیش استفاده ائدیلمه‌سی، تاریخین و انکشافین اسپیرال کاراکتر داشیماسی، انسانین وارلیغین و حقیقتین سونادک اؤیرنمه‌یه قادر اولما بیلمه‌دییی او. ائکونون «قیزیل گولون آدی» رومانیندا عکسینی تاپمیش دیر. او. ائکو ایکیلی قیمتلندیرمه، مرکزین کنار اوزرینده، مطلقین نسبی قارشسی سیندا، حقیقتین حقیقتلر اوزرینده، امین لیین شبهه قارشسی سیندا، احکامین^{۴۱} تحلیل اوزرینده آغالیغیندان امتناع، پاستیش^{۴۲}، ایترتئکستوال لیق^{۴۳}، اشاره و اشاره‌لر سیستمی و سایره کیمی مسئله‌لری اثرینده قالدیرمیش دیر. بو خصوصیتلرینه گؤره، او. ائکونون «قیزیل گولون آدی» اثری پست مدرن ادبیاتین آغیر آرتیللرییاسی^{۴۴} حساب اولونور. او. ائکونون اؤزو اثرینی «کتابلار حقیقنده کتاب» کیمی دیرلندیریر^{۴۵}. ویتوریو ایسترادا «قیزیل گولون آدی» اثرینی کئچمیشی و

^{۴۰} بیغجام لیق

^{۴۱} جزم، دگم

^{۴۲} ادبی تنقید، اقتباس

^{۴۳} متن لر آراسیلیق، متن ایچینده متن

^{۴۴} توپخانا، آتشبار

^{۴۵} Eco U. Postscript to the Name of the Rose. NY.: Harcourt, 1985, 91

p. P. 11;

ایندی نین مختلف مدنیترینی اؤزونده جمعلشدیرن بو گونکو مدنیترین طلبی کیمی قیمتلندیرمیش دیر.^{۴۶}

پست مدرن ادبیاتدا رومان ژانری خصوصی یئر توتور. ۲۰-جی عصرین اورتالاریندا رومانین نوبتی «اؤلومو» باره ده ملاحظه لر یایلمیشدیر. آنجاق همین دؤرده فرانسوز ادبیاتیندا یارانمیش «یئنی رومان» بو ملاحظه لرین اساس سیز اولدوغونو ثبوت ائتمیش دیر. پست مدرنیزم روماننا یئنی جانلما گتیرمیش، «ژانر-آنتی ژانر» ضدیتلرینی استفاده ائدرک یئنی تیپ رومانلارین یارانماسینا سبب اولموشدور.

پست مدرن رومان اولکی رومان عنعنه سیندن اوزاقلاشاراق، تنقید، متن لر آراسیلیق، مونتاژ، متن لر آراسی علاقه، دئکونستروکسییا، تحت الشعور، میستیفیکاسییا و دیگر اسلوبلاری اؤزونده بیرلشدیره رک زنگینلشیر. پست مدرن روماندا اوبرازلار آراسیندا مؤلفین اولماسی، متن داخلینده دیگر بدیعی اثرین قلمه آلینماسی، بدیعی یارادیجی لیق حقیقده فکرلر مباحثه سی، ژانر قاریشیلیغی، مختلف سوژنت خطلری نین بیر بیرینه قاریشماسی اؤزونو قارباریق شکیلده گؤستریر.

پست مدرن رومان تصنیفاتا گلمه یین شکیلده میدانا چیخان متنه مالک دیر. پست مدرنیستلر مئتاثر^{۴۷} خصوصیتلرین دن گئنیش استفاده ائدییرلر. عینی زماندا پست مدرن ادبیات، او جمله دن ده پست مدرن رومان خصوصی اشاره لر دیلی ایله سنجیه لنیر. پست مدرنیستلر دیلین گئچکلیمی تمثیل و تصویر ائده بیله جه یی فاکتینی انکار ائدرک، دیلین کونکرئت اولماسینا اینانمیرلار و قلمه آلدیقلاری اثرلرده دیل اویونلارینا گئدییرلر. ف. سوسور دیلی اشاره لر سیستمی کیمی دیرلندیره رک، اونلارین آیری لیقدا معنا و ئرمه دییینی قید ائتمیش دیر. اونون فکرینجه، دیل سیمووللاری اشاره ائدییکلری ایله باغلی دئییلر، چونکی سؤز، اشاره، سیموول اشاره ائدییکلری

^{۴۶} Страда В. Модернизация и постмодернизация // Окно в свет, 1999, № 2, с. 71-89.

^{۴۷} اوستنتر[فرانثر]، بیر نوع اسلوبدور. اثرده، نثرین اؤزو و اسلوبو باره سینده دانیشیلیر.

پرئدمتین^{۴۸} خصوصیتینی گؤستمیرلر. ف. سوسور هر اشاره نین آیریلماز ایکی طرفی اولدوغونو گؤستمیشدیر. بیر-بیریندن آیریلمايان بو ایکی طرفدن بیرى اشاره نین معناسی، اینفورماسیاسی، او بیرسی ایسه انسانین بو پرئدمت حقیقده تصورودور. پست مدرن رومانلاردا بو «ایکی لی» یه اؤنم لی یئر وئرلییر.

پست مدرن رومانین باشلیجا اوبیئکتی متن اولور و بوتون دقت متنه یؤنلیر. متنین قاورانیلماسی ایسه پست مدرنیزمین آپاریجی کاتئقوریالاریندان بیرى اولان دئکونستروکسیا اساسیندا حیاتا کئچیریلییر. ژاک دریدانین «جناب متن» آدلاندریغی فنومئن پست مدرنیست لره کومپوزیسیانی، سوژت، اسلوب و بدیعی اثرین ژانر ایستروکتورونو سجهیه لندیرن دیگر ائلمنتلری «سؤکمک» و اؤزوم لو شرح اساسیندا یئنی دن ییغماق امکانشینی وئریر. بو پروسه نی هم یازیچی، سونرا ایسه اوخوجو حیاتا کئچیریر. هر بیر اوخوجو متنین یارادیجی سینا چئوریلییر. ر. بارت حساب ائدیر کی، متنین منبعی یازیدا دئییل، اوخودادیر. بو باخیمدان دا، متنین معنا و ماهیت لری بوتؤولوکده اوخوجودا جمعلشیر. گؤروندویو کیمی، پست مدرن رومان صنعی شکیلده اورتایا چیخمیش متنه مالک دیر. ایتالو کالوینویا گؤره یازیچی «رومان واری بیر اویونو نه قدر چوخ قورارسا، اثر بیر او قدر ده معنالی اولار».

پست مدرن ادبیاتدا ژانر قاریشیلغی نین اهمیتی آرتمیش دیر. ای. حسن پست مدرنیزمین خصوصیتلری آراسیندا «آلچاق» و «عالی» ژانرلارین قاریشماسینی خصوصی قید ائدیر. پست مدرن یازارلارین یارادیجیلیغیندا ژانر کانونلاری نین «آرادان قالدیریلماسی» تئذئسیاسی^{۴۹} اوستونلوک تشکیل ائدیر. عنعنه وی ژانر کونستروکسیالارینی انکار ائتمک پست مدرن قاورایش چرچیوه سینه داخل دیر: «پست مدرنیزم شهبه آلتینا قوبدوغو آنلایشلاری عینی زماندا استفاده و رد ائدیر، یارادیر و سونرا داغیدیر، - بو ایستر معمارلیقدا، ایستر ادبیاتدا، ایستر کینودا، ایستر فلسفه ده، ایستر سه ده

^{۴۸} اجزا، نسنه

^{۴۹} بیر طرفلی فکر، هدف

دیلمچی لیکده و یا تاریخ شناسلیقدا اولسون «اعتناسیزلیغین» پراکتیک تجسسومو ژانر قاریشیق لیغی فورماسینی آلیر: پست مدرن مؤلفلر نوع لر داخلی و نوع لر آراسی قاریشیق لیغا میللی دیرلر.

بیرینجی سی، بیز پست مدرن رومانلاردا دیگر ائپیک ژانر ائلمنت لری نین تأثیرینه راستلاشیریق (دئمک اولار کی، صحبت نثر ژانرلاری نین تأثیری حقیقده گندير). ایکینجی سی، صحبت پست مدرن رومانلاردا باشقا نوع لرین ائلمنت لری نین تأثیرین دن گندير. نوع لر آراسی ژانر قاریشیق لیغینا سندلی نثر^{۵۰} ائلمنت لری نین تأثیرینی ده عاید ائتمک اولار.

ژانر قاریشیق لیغی پروسه سی پست مدرن رومانلاردا فاصله سیز کاراکتر داشیبیر و موجود اولان ژانر قاریشیق لیغی نین یئنی فورمالاری نین یارانماسی مشاهده اولونور. معاصر آذربایجان پست مدرن رومانیندا نوع داخلی ژانر قاریشیق لیغی میفولوژی رومان^{۵۱} رومان-آنتی اوتوپیا، رومان-پریچا^{۵۲}، کیچیک ژانر فورمالاری نین فرامنتلریندن عبارت رومان و سایره کیمی ژانر کونستروکسیالاری یارادیر.

ژانر قاریشیق لیغی نین آنلامی ژانرین کمونیکاتیو^{۵۳} ماهیتی نین آراشدیرماسینی طلب ائدیر. کمونیکاتیو سیتواسیالارین^{۵۴} دیشیلیمه سی ژانر قاریشیق لیغی^{۵۵} واسطه سیله ژانر سیستمی نین یئنی کمونیکاتیو وضعیتله اویغونلاشماسینا شرایط یارادیر.

ژانر، نسبی ثابت فورما کیمی، بعضی حاللاردا کمونیکاتیو طلباتلاری دیشین سوسیال-ادراک آهنگ سیزلیبی کیمی چیخیش ائدیر. سوسیال-ادراک آهنگ سیزلیبی بدیعی اثرلرده ژانر خصوصیتلری نین بو و یا دیگر ژانرلارین

^{۵۰} غیر-بدیعی

^{۵۱} رومان-میف و رومان-آنتی میف

^{۵۲} پریچا: مئل، کیچیک و اورتا حجملی نثر نمونه سی، بورادا دوشونجه اوستواؤرتولو و دولاییسی ایله اوخوجویا چاتدیریلیر.

^{۵۳} مستقل شکیلده معین معلومات ایفاده ائدن بیر اثرین یا نطقین پارچاسی، فصیح، مکتوب علاقه

^{۵۴} حادثه لرین گنیدیش رابطه سی، دوروم، وضعیت

^{۵۵} یوغولما، (فارسجا امتزاج)، پست مدرن یازی نین بیر اؤزلیبی

فورمالاشمیش تصوّرلری نین او یغونسوز لولو غوندان یارانیر. کونسونان سین^{۵۶} نایلیت الده ائتمه سی کمونیکاتیو امکانلارین ژانرلارین انکشافی و یا اونون یئنی ژانرا دیشمه سی واسطه سی ایله حیاتا کئچیریلیر. بو کونتکست ده^{۵۷} ژانرلار کمونیکاتیو طلباتلارین فورماسیندان آسیلی دینامیک و تزدیشتن کیمی چیخیش ائدیرلر. بو ژانرین کمونیکاتیو آنلامی دیر کی، ک. بئرکن کوتتر و ت. خو کین کیمی طرفدارلاری اولموشدور.

پست مدرنیزمین یایلماسی فونوندا ژانرلارا دایر کمونیکاتیو کونسپسییالارین یایلماسی باش وئریر. کمونیکاتیو کونسپسییالار پست مدرنیزم روحونا یاخین لیغی ایله دقتی جلب ائدیر. ۲۰-جی عصرین ۹۰-جی ایللریندن باشلایاراق، خصوصیه ده غرب نظریه سینده، کمونیکاتیو ژانر نظریه سی گئیش یایلماسی باشلاییر. ک. بختیا ژانری کمونیکاتیو حادثه کیمی تقدیم ائدیر. ت. اریکسون ژانری کمونیکاتیو پاترن^{۵۸} کیمی معین ائدیر.

قید ائتمک لازم دیر کی، ژانرین کمونیکاتیو آنالیسی م.م. باختین موقعی ایله او یغوندور، هانسی کی، ژانری متنین دایانق لی نوعو کیمی قبول ائدیر، واحد کمونیکاتیو فونکسییالاردا بیرلشیر و اوخشار کمپوزیسییا و اسلوب علامت لینه مالک دیر. کمونیکاتیو فونکسییا کمپوزیسییا و بدیعی اسلوب واسطه سی ایله حیاتا کئچیریلیر. بو کونتکست ده اسلوبو «بدیعی مئتود، اوبرازین قورولوشو، طرزین دن کناردا گؤستریلن: هانسی کی، مضمون اوبرازین دیلینده حیاتا کئچیریلهرک، همیشه یئنی سسلنمه قازانان، کمپوزیسییانین آیدین گؤرونن ائلمنتلری، اساساً ده احوال-روحیه ده» باشا دوشمک مقصده او یغوندور.^{۵۹}

^{۵۶} او یغون اولما

^{۵۷} متنین معناجا ائله بیر بیتگین پارچاسی دیر کی، بو پارچانین ترکیبینه کی آریجا بیر سؤزون و یا جمله نین معناسینی دقیق شکیلده معین لشدیرمه یه امکان وئریر. طرف، ارتباط.

^{۵۸} شابلون

^{۵۹} Палиевский П.В. Постановка проблемы стиля // Теория литературы: Основные проблемы в историческом освещении: Стиль. Произведение. Литературное развитие. М., 1965. С. 7-8;

کمونیکاتیو فونکسییا ژانری نین اساس فونکسییالارین دان بیر کیمی سئچیلیر. ل.و. چئرئوچ، ژانرین خصوصیتلرینی فرقلندیررکن، اونون سیراسینا همچنین کمونیکاتیو فونکسییاسینی عاید اندیر، هانسی کی، ژانر آنالیزی و ادبی عنعنه علامتی ایله باغلی دیر، اوخوجونو معین اندیلیمیش تخییوله یؤنلدیر.^{۶۰}

پست مدرن روماندا فعال ژانر قاریشیغی «ژانر صاف لیغی» مسئله سینی کسکین لشدیریر. قید ائتمک لازم دیر کی، معاصر ادبیاتدا «ژانر صاف لیغی» کیمی سنجیه لندیریلن ایری حجملی نثر نمونه لری یوخدور. معاصر ادبیاتین خصوصیتلری، چوخ وزنلی بدیعی شعور صافلاشدیریلیمیش کمونیکاتیو شابولونلار اوچون، یعنی «صاف» ژانر کونستروکسییالاری^{۶۱} اوچون شرایط یاراتمیر.

یاراندیغی زماندان رومان سینتتیک^{۶۲} ژانر کیمی تقدیم اولونور. رومان ژانری نین سونراکی انکشافی رومانین تیپولوژی مختلف لییی نین دواملی آرتیمین گئیشلمه سی ایله خاراكتیریزه اندیلیر (ایلك نوبه ده، باشقا ژانرلارین قاریشیق لیغی حسابینا). قید ائتمک لازم دیر کی، «صاف» شکیده رومان موجود دئییل، مختلف ژانر ائلمنتلری نین داخل اندیلیمه سی ایله سنجیه لیر. سینتتیزم عمومی لیکده صنعتی خاص دیر. آنجاق رومانین ژانر مضمونونون او نیورسال لیغی و چوخ سوییه لی سئمانتیک نوعو اونو داها حساس اولان دیگر ژانرلارین ائلمنتلرینی قبول اندیلیمه سینی داها حساس اندیر.

مؤلفین ژانرلار و اونلارین علامت لرینه مراجعت ائتمه سی تامامیه اساس سیز فاکت دئییل: مؤلف دوشونجه سی نین مضمونو و بدیعی ادراکین متدو مؤلفی بو و یا دیگر ژانری نین استفاده اندیلیمه سینه تحریک اندیر. یازیچی روماندا اؤز تصویر مسئله سینی قویور، بو مسئله لری آچماق اوچون مختلف

^{۶۰} См.: Чернец Л.В. Литературные жанры. Проблемы типологии и поэтики. – М., 1982.

^{۶۱} قورولوش، حکایه ده بیر چوخ حادثه نی بیر-بیرینه قاریشدرماق، یوغرولتماق.

^{۶۲} عمله گلمه، دیشمه. مجازا ترکیب

بديعى اصوللاردان استفاده ائدير. يئنى بديعى اصوللارين آختاريشى ژانر قاريشيق ليغينا گتيريب چيخارير. اكثر حاللاردا استفاده ائديلن اصوللار ديگر ژانرلاردا اوز عكسينى تاپميش دير. مستثنا حاللاردا، يئنى ياراديلميش بديعى اسلوبلاردان دانيشماق اولار.

ادبيات شناسليقتا ژانر قاريشيقلغي نين اوچ اساس فورماسى موجوددور. بيرينجى حالدا، رومان باشقا نوعلرين ائلمنتلرى داخل ائدليلر - بو حالدا دا نوعلر آراسى ژانر قاريشيقلغي باش وئيرير. نوعلر آراسى ژانر قاريشيقلغيغا شرطى اولراق، رومان غيرى-بديعى نثر ائلمنتلرى نين داخل ائدلمه سيني ده عايد ائتمك اولار. ايكنجى سى، رومان نثرين ديگر ژانر ائلمنتلرى داخل ائدله بيلر. همين حالدا نوعلر داخلى ژانر قاريشيقلغي باش وئيرير. روماندا نوعلر آراسى ژانر قاريشيقلغي آلچاق و عالى ژانرلارين قاريشيقلغيغا گتيريب چيخارير. اوچونجوسو، ژانر داخلى قاريشيقلق دير كى، مختلف رومان نوعلرى نين علامتلىرى احاطه ائدير.

ژانر قاريشيقلغي نين ماهيتى نين آرتماسى رومانين انكشافى نين «ژانر - آنتى ژانر» بينار^{۶۳} سيستم چرچيوه سينده دوام ائتمه سینه گتيريب چيخاردير. باشقا سؤزله رومان حقينده موجود گؤروشلىرى انكار ائدن ژانر فورماسى ميدانا گلير، سونرادان ايسه همين فورما رومانين يئنى تيپولوژى نوعو كيمي قبول ائدليلر. پست مدرن رومانين ميدانا گلمه سى مدرن رومانين ژانر خصوصيتلرين دن امتناع ائتمه سى نتيجه سينده باش وئرميشدير. بو پروسه پست مدرن دن اول باش وئرميشدير. بئله كى، ۱۹۴۰-جى ايللرين سونو ۱۹۶۰-جى ايللرين اوللرى ادبياتدا «يئنى رومان» و يا آنتى رومان ادبى مکتبى فورمالاشدى. فرانسى ادبياتيندا فورمالاشميش كلاسيك رومان آنلايشينا، يعنى بالزاک رومانى دن ييلين رومان آنلايشينا قارشى چيخان «يئنى رومان» آنلايشى نين طرفدارلارى «آنتى-رومانچى لار» آدلانديريلدیلار. فرانسادا فورمالاشميش «يئنى رومان» ادبى مکتبى سوزنت سيز، قهرمان سيز رومان نمونه لرى ميدانا چيخدى. بو ادبى مکتبى «آلن روب-گرييه»، «كلود سيمون»،

^{۶۳} ايكي ليك و يا ياريا بؤلمله آختاريش

«مارگاریت دوراس»، «میشئل بوتور»، «ناتالی ساروت»، «جان بارت»، «لویی پارثیسون» و سایر نماینده‌لری فورمالاشدی. «آلن روب گریه» - «یئنی رومان» آنلایشینا مناسبتینی بیلدیره‌رک آچیقلا بیردی کی، «یئنی رومان» هئچ بیر قایدا قویماییر. «یئنی رومان» طرفدارلاری کؤهنه رومانداکی قاتی قایدالارا قارشى ساواشماق اوچون بیرلشمیر. آر. گریه اونلارا ایراد توتانلارا مناسبت بیلدیره‌رک قید ائتمیش دیر کی، قهرمانلاری یئرینه یئرلشدیریلمه‌سی، کاراکتری، محیطی آراشدیرماما غیمیزی ایراد توتورلار، دئمه‌لی یازدیقلارینیز حقیقی رومان دئیل. داها سونرا آ. ر. گریه «یئنی رومان» طرفدارلارینی نظریه‌چی لیکده ائتمک ائدیلر جواب وئرهرک یازمیشدیر کی، بیز حقیقی رومانین نئجه اولمالی اولدوغونو دقیق بیلمیریک، بیلدیمیز ایسه دونه‌نین رومانی نین کپی‌سینی چیخارماق یوخ، اونلاری کئچمک، داها ایره‌لی گئتمک دیر. «یئنی رومان» ادبی مکتبینه «بالزاک رومانی» دئیلن عنعنه‌وی رومان سوژتئرینی رد ائتمک، رئاللیغا یاخین اولان رومان قهرمانی یاراتماقدان امتناع ائتمک، عنعنه‌وی پسیخولوگیا آنلایشیندان امتناع، ائرده مرکز یئرلشدیرلمیش رومانچی آنلایشینی رد ائتمک، عنعنه‌وی روماندا موجود دیل استفاده‌سیندن امتناع، عوضینه ایسه دیلین طبیعی لیینه اوستونلوک وئریمک و سایر عامل‌لری قابارداراق یئنی رومان آنلایشی نین خصوصیتلری انکشاف ائدیردی.

انسانین شعورآلتی وضعیتینی ایفاده ائدن «یئنی رومان» ادبیاتدان سوژت و فورمانی سیخیشدیریب چیخارتدی، یئرینه اؤزونو آزاد ایفاده ائتمک اسلوبونو تقدیم ائتدی. «یئنی رومان» ایفاده‌سینی ایلک دفعه تنقیدچی «امیل آنریو» - «آلن روب گریه» نین اثرینه یازمیش اولدوغو رئسئز ییادا^{۶۴} استفاده ائتمیش دیر. «یئنی رومان» جریانینی «ناتالی ساروت» سوز تصور ائتمک ممکن سوزدور. او، اؤز یارادیجی لیغی ایله ۲۰-جی عصرین ۵۰-جی ایللریندن باشلایاراق عنعنه‌وی ادبیاتین بوتون فورمالارینی دئویرمه‌یه قادر اولدو.

^{۶۴} بدیعی، علمی و یا باشقا اثرین مزیت و نقصانلاری حقیقده نظر و تنقیدی رأی

«يئنى رومان» اۋز ماھىتىنە گۆرە أنتى رومان دىر، أنتى ژانر دىر. آنچاق پست مدرنىستلار يىن «يئنى رومان» يىن اۋز لىكلىرىنى مېمىسە مەسى نتيجه سىندە أنتى رومان اساسىندا رومان يىنى تىپولوژى نوعو ميدانا چىخىر. ادبيات شناسلىقدا أنتى ژانر يىن ميدانا چىخماسى ھىچ دە ژانر يىن اتوماتىك اولاراق سۇنمە سىنى نظر دە توتمور. «و.ب. اشكلووسكى» نىن فكري نجه، أنتى ژانر يىن ميدانا گلە مەسى يالنىز ژانر يىن اۋزونون فورمالارى نىن انكشافى دىر: «اۋز-اۋزونو انكار مرحلە سىندىن كىچىلمەسى قاچىلماز اولان اينجه صنعت انكشاف ائدىر. ژانر أنتى ژانر كىمى انكشاف ائدىر. اۋز دۇرون دە كىشوت يالنىز پارودىيا^{۶۵} كىمى دىيىل، ھم دە تحليل يىن دىگر وظىفە لرى اولان اثر كىمى أنتى رومان ايدى»^{۶۶}

ژانر كىستروكسىيالارى نىن^{۶۷} دىكانونىزاسىياسى نىن تائىرى آلتىندا أنتى ژانر يىن يارانماسى، اۋز تائىرىنى داھا پارلاق دىتكتىو ادبياتدا^{۶۸} گۇستىر يى. پست مدرن دىتكتىو يىن ژانر طىبعىنى آچىقلا ياراق، «ن.و. كىرئوا» قىد ائدىر كى، «أنتى دىتكتىو» يى «ملى زمين دە پست مدرن دىتكتىو وارىانتلارى»^{۶۹} باغلا يىر. بونولا ياناشى، ن.و. كىرئوا وورغولا يىر كى، «أنتى دىتكتىو» دىتكتىو يىن مختلف مدللرى نىن ائلمنتلرى نىن دىكونستروكسىياسى ايله سىچىل يىر. بىلە لىكلە، معاصر قلم اوستادلارىنا ژانر اكسىپرىمىنتلرى^{۷۰}، ھمچىن يىن رومان – دىتكتىو لرى نىن^{۷۱} ژانر قارىشىق لىغى نتيجه مەسى كىمى مختلف وارىاسىيالارى اوچون ميدان آچىل يىر. «أنتى دىتكتىو» موجود ژانر قارىشىق لىغى سويە لرى

^{۶۵} اثر يىن گولە لى تقلىدى، ھىجو

^{۶۶} Шкловский В.Б. Избранное. В 2-х т. Повести о прозе. Размышления и разборы. – М., 1983. – Т. 1. – С. 229; قورولوشونون، تام، بوتۇو

^{۶۸} جاسوس ماجرالارىنى تصوير ائدن ادبيات، پلىسى ادبيات

^{۶۹} Киреева Н.В. Трансформация жанровых конвенций автобиографии и детектива в прозе американского постмодернизма: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук. – М., 2011 – С. 22. علمى تجربە، سىناق

^{۷۱} كل دن جزئه تدقيق يولو

اوچون داها بیر سوییه تطبیق ائتمه یه امکان وئریر کی، بو دا ژانرداخلی قاریشیق لیق دیر.

آذربایجان نثرینده پست مدرن رومانلارین میداننا گلمه سی ۲۰-جی عصرین سونلارینا تصادف ائدیر. آذربایجان ادبیاتیندا کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما»، حمید هئریسچی نین «نئکرو لوق»، کرامت بؤیوک چؤلون «چؤل»، ایلقار فهمی نین «قارغا یوواسی»، علی اکبرین «آمنزییا»، پرویز جبراییلین «یاد دیلده»، آقشین یئنی سئین «گؤله قارغی سانجان»، نرمین کمالین «آچ، منم» و دیگر یازارلارین قلمه آلمیش اولدوقلاری اثرلر پست مدرن اسلوبدا یازیلیمیش اثرلر کیمی دقتی جلب ائدیر.

آذربایجان پست مدرن رومانی ایکی عصرین قوشاغیندا ادبیات تاریخینده پارادوکسال وضعیت یاراتدی. پست مدرنیست تفکر سیستمی یازارلارا اساسلانديريلمایش، پست مدرنیست تفکرون بدیعی و فلسفی قورولوشونو تشکیل ائدن استقامت و پیرینسیپلرین تکاملونون خرونولوژی چرچیوه سی نین اولماماسی سببیدن یازارلارین قلمه آلدیقلاری اثرلر ایتوتیتو^{۷۲} حالدا عنعنه وی دیرلری کومپرومیس سیز اولاراق دئکونستروکسییایا معروض قویدولار.

قید ائتمک ایستردیم کی، دنیا ادبیاتیندا اولدوغو کیمی، آذربایجان ادبیاتیندا دا پست مدرن اسلوبدا قلمه آلمیش ایلک اثرلره رئاکسییالار سرت اولموشدور. پست مدرن اسلوبدا قلمه آلمیش اثرلرده اولان ژانر و استروکتور^{۷۳} یئنی لیکلرینی قبول ائتمه ینلر آراسیندا ادبی متد، موقع مبارزه سینه چئوریلدی. پست مدرنیزم طرفدارلاری نین آزا اولماسینا باخمایاراق، بو اسلوبدا قلمه آلمیش اثرلره رئال قیمت وئرله رک، ادبی مستوی دن نظردن کنچیریلدیلر. کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما» رومانی اوخوجو اختیارینا وئرلیدیکن سونرا، اثر و مؤلفی اطرافیندا باش وئرمیش مذاکره لری گؤستره بیله ریک.

^{۷۲} قاورایش، فهم، بیلک

^{۷۳} قورولوش، آیری-آیری حصه لرین متناسب شکیلده یئرلشمه سی

حمید هئریسچی نین «نئکرو لوق» (۲۰۰۵) رومانینی دا گؤسترتمک اولار. هئریسچی نین «نئکرو لوق» رومانی بعضی ادبی تنقیدچی لر طرفیندن کلاسیک آنلایشدا رومان کیمی قبول اولونمور. مثلاً، معاصر آذربایجان رومانلاری حقیقته خلاصه مقاله سینده تهران علیشان اوغلو حمید هئریسچی نین «نئکرو لوق» رومانیندا کاراکتر و سوژتین اولماسینی اونون نقصانی و ضعیف جهتی کیمی قیمتلندیرمیش، دیالوگیزمین، فراقمنتتارلیغین^{۷۴}، ائپیزودلوغون آشاغی اولماسینی، اوبرازلارین ساده لشدیریلیمیش شکیلده آچیلماسینی و سایره نی قید ائتمیش دیر^{۷۵}. «نئکرو لوق» ون رومانای عاید اولماسینی شبهه آلتینا قویاراق، تهران علیشان اوغلو اثرین ژانرینا عاید مناسبت بیلدیرمیر. «نئکرو لوق» ون رومانای عاید اولماسی اؤزونو آیدین شکیلده گؤستریر. علیشان اوغلونون سوئیکتیو موقعی اونونلا باغلی دیر کی، یازیچی رومانین بعضی تحکیه علامت لریندن امتناع ائتمه سینه قیمت وئرمیر. «نئکرو لوق» حکایه تأثیرینه معروض قالیب. علیشان اوغلو طرفیندن قید اولونانلار «نئکرو لوق» اثری نین ژانر طبیعتینه حکایه نین تأثیری ایله علاقه لی دیر. حمید هئریسچی نین «نئکرو لوق» اثرینده عنعنه وی مؤلف تحکیه سی، سوژت و کاراکترین آرادان قالماسی کیمی پست مدرن انستتیکانین واجب شرط لری اؤزونو گؤستریر.

آذربایجان ادبیاتی و مدنیتینده «پست مدرنیزم» ترمینی تنقیدچی و یازارلار آراسیندا مباحثه لره سبب اولموشدور. پست مدرنیزم اطرافیندا مباحثه لر یاراندیغی ایلك گوندن باشلامیش و بو گونده دوام ائتمکده دیر. کونکرت پست مدرنیزم اثرلرین تحلیلی نتیجه سینده آذربایجان پست مدرنیزمی نین اساس علامت لرینی آراشدیرماق، تنقیدینین اساس آسپکت لرینی^{۷۶} گؤسترتمک ضرورته چئوریلیمیش دیر.

^{۷۴} یاریمچیلیق، ناتماملیق

^{۷۵} علیشان اوغلو. تهران، یئنی ادبی نسل: آختاریشلار، پروبلملر. بیزیم اثر مئدییا. آذربایجان. ۲۰۰۲

^{۷۶} باخیش، نقطه ی نظر

پست مدرنیزمه حصر اولونموش تدقیقات ایشلرینده تدقیقاتچی لاریمیز اساساً، خارجی پست مدرنیزمه فکر وئریرلر. لایلا حاجی زاده نین «پست مدرنیزم دؤرونون قهرمانی و اونون روس ادبیاتیندا تجسومو»، قوبا مجید اووانین «روس پست مدرنیست نثرینده میفولوگم لر»، مینا خانیم گؤزل اووانین «پست مدرنیزم ادبیاتیندا شرق و غرب - اورهان پاموک نثری اساسیندا»، چیناره ابراهیم اووانین «ناباکوون یارادیجیلیگی و ۲۰-جی عصر آمریکا مدرنیست رومانی» و سایر دیسترتاسیالاری^{۷۷} نمونه گؤستریمک اولار.

آذربایجان پست مدرنیزمی ایسه کفایت قدر تدقیق اولونمامیش، موجود تدقیقاتلار سیستم سیز کاراکتئر داشیمیش، پست مدرنیزمین ماهیتی آچیقلا نمامیش دیر. بیر چوخ رومانلارین مؤلفی اولان یازار حسین بالامیرعالم اوو «پست مدرنیزمی حوققا بازلیق کیمی» دیرلندیرمیشدیر. پست مدرنیزمه اینام و احتیاج دویمادیغینی قید ائدن سایمان آروز، پست مدرنیزمی آروپا مدرنیزم پروسه سینی کنچیردییینی، داها سونرا ایسه پست مدرنیزم یاردیمی ایله مدرنیزمین سهولرینی دولدورماغا چالیشدیغینی گؤستریمیش دیر.

پست مدرنیزمی سون بدیعی دوشونجه تکنولوژییاسی حساب ائدن آیدین خان (آبیللی) دا یازیرکی «آیری جریانلارا رغماً پست مدرنیزم هم دوشونجه، هم یاشام، هم ده اجتماعی-سیاسی، فلسفی-کولتورولوژی تکنولوژییاسینا چئوریلهرک نه اینکی مدنیت و ادبیاتی، هم ده حیاتین مختلف ساحه لرینی، علم و فلسفه نی، فورماتلاری، اقتصادیات، سیاسی-مدنی علمی و سوسیال فکری دیشدیردی و قاباقجیل پروسه لرین اساسینی قویدو.»
«اومبرتو ائکو و پست مدرنیزم فلسفه سی» کتابی نین مؤلفی نرمین کمال ایسه پست مدرنیزمین اولدویونو قید ائدیر.

^{۷۷} پایان نامه، رساله

بستی علی بیلی نین «چاغداش تنقید و ادبی پروسه ۲۰۰۷-۲۰۰۴ جی ایلر»^{۷۸} آدلی معروضه سینده غریب توللانتی سی حساب اتدییی پست مدرنیزمین دنیا ادبیاتینا بیر شئی وئرمه دییی کیمی فکری سسلندیریلیمیش دیر. تنقیدچی خانم، پست مدرنیست اسلوب دا یازیلیمیش اثرلری پست مدرنیزم نمونه سی کیمی دیرلندیرمیر، یازارین استعدادی ایله باغلاپیر: سوال اولونا بیلر؛ بس او برتو ائکو، بس اورهان پاموک، بس پاتریک زوسکیند و پست مدرنیزمین اوغورو ساییلان دیگر اؤرنکلر؟ من حساب ائدیرم کی، بو یازیچی لارین پست مدرنیزمه عاید ائدیلن اثرلرینه «قیزیل گولون آدی»، نه «قارا کیتاب»، نه ده «عطار» پست مدرنیزمین اوغورو اولماییب، مؤلفلری نین استعدادی نین، بؤیوکلویونون اوغورو دور.

یوخاریدا قید ائدیلن مقاملارا باخمایاراق، پست مدرنیزم یئنی یارادیجی لیتی آختاریشلاری کیمی آذربایجان ادبیاتی نین مارق دایره سینده دیر. آذربایجان پست مدرن رومانچی لیغی ملی رومانچیلیغین مضمون و ژانر باخیمیندان «یئنی لنمه سی» ایله اؤزونده اساس یوک داشییر.

^{۷۸} علی بیلی بستی «چاغداش تنقید و ادبی پروسه: ۲۰۰۴-۲۰۰۷ جی ایلر» «کۆرپو» ژورنالی ۲۰۰۸، نمره ۱ و یا ۱۴ مای ۲۰۰۷- جی ایله آذربایجان یازیچی لار بیرلییینده معروضه اساسیندا حاضرلانمیش مقاله، ۵۲۵- جی قزئت. ۲۰۰۷-۳۰ یون-نمره ۱۱۵

آذربایجان پست مدرن رومانی نین بدیعی تشکیلی خصوصیتلری

پست مدرن رومانین بدیعی تشکیلی نین تدقیقاتی زمانی دیالوگیزمین و سسلرین پولیفونیاسی نین^{۷۹} اؤزل لیکلرینه، هیپرتئکستواللیغا^{۸۰} و ایترتئکستواللیغا، اوخوجویا مؤلف فکری نین چاتدیریلماسی مقصدیله تکنیکی واسطه لرین استفاده سینه، ادبی تنقیدین و مختلف شابلون و اسلوبلارین بدیعی گدلارین پارودیک - ایرونیک ایمیتاسیاسیندان^{۸۱} استفاده سینه، هیبریدلشدیرمه یه^{۸۲}، بدیعی زمان خاوتیک، فراقمئتار و سیخیشدیرلمیش اولماسینا، بدیعی مکاندا رئال و غیره-رئاللیغین قاریشماسینا، دینی و معنوی دیرلرین دئکونستروکسیاسینا، مئتار-رومانلاشمایا، بدیعی رئئلکسییا یا خصوصی دقت یئتیرمک لازم دیر.

دیالوق دنیانین حادثه وی اوبرازلارینی یاراتماق اوچون استفاده اولونان واسطه کیمی اثرین بوتؤولویونو تأمین ائتمه لی دیر. دیالوق اوبرازین فردی خصوصیتلرینی، مؤلف موقعینی عکس ائتدیریر. دیالوق یالینز اثرین قهرمانلاری نین مکالمه سینی احاطه ائتمه مه لی دیر، اثرین ایدئیا سینی نین مکمل گؤرونمه سینه یاردیم ائتمه لی دیر. م.م. باختین رومانلاردا عینی بیر یازیچی یا

^{۷۹} چوخ سسلی لیک

^{۸۰} اوست متن، فرا متن

^{۸۱} بیر شئین ساختاسینی دوزلتمه، بنزتمه

^{۸۲} قاریشدیرما

مخصوص اولان و بیر-بیرینه ضد اولان مؤلف سسی آشکار ائدیر. دیالوق ائرده اوبرازین، حادثه و احوالاتین ماهیتی نین آچیلما سینی حیاتا کئچیریر. هم صحبتی نین خیالی (رئال و اویدورولموش)، داها دقیق منیم شعورومدا - اونون اوبرازی (باختینه گؤره، باشقاسی - اوچون - من)؛ داها دقیق، اؤز-اؤز لویونده اؤز شعورومدا اونون اوبرازی («من - اوچون - اؤزونو») ^{۸۳} دیالوق و مونولوق واسطه سی ایله آچیلیر. عمومیتله، اثرین دیالوقوندا اوبرازین ظاهری علامتلی، داخلی سارسیتیلاری، اوبرازلارین حرکت دینامیکاسی، فعالیت فورمالاری آچیقلا نمالی دیر. م.م. باختینه گؤره «کومپوزیسیادا اؤز ایفاده سینی تاپمیش ظاهری دیالوق داخلی دیالوقلا، یعنی میکرو دیالوقلا آیریلماز شکلده باغلی دیر و معین درجه ده اونا سؤیکه نیر. اونلارین دا هر ایکسی همچنین بوتؤولوکده رومانین اونلاری احاطه ائدن بؤیوک دیالوقو ایله باغلی دیر» ^{۸۴}. ائرده تصویر ائدیلن حادثه نین، مباحثه نین ضروری حصه سینه چئوریلن دیالوق حادثه و احوالاتارین معنا و ماهیتی نین آچیلما سینی خدمت ائدیر.

پست مدرن متن ده سوسیال ضدیتلرین آچیلما سینی جهدلر و اطرافلا سوسیال ماکرو دیالوق و میکرو دیالوق احتراصی حقیقتی بیر مدل کیمی نمایش ائدیرمیردی، عکسینه یئنی دن یارادیردی. عنعنه وی اولاراق، دیالوق شعورا معلوماتی قبول ائدن و کؤچورن تکنیکی واسطه لردن بیر دیر.

پست مدرن رومان پوئتی کاسینا متن آلتی دیالوقیزم خاص دیر. پست مدرنیزمین مختلف اسلوبلاری آراسیندا شیزوآنالیزی خصوصی گؤستریمک اولار. بئله کی، شخصیتین ایکی لشمه سی فورماسیندا اوزه چیخان شیزو فرنییا پست مدرن روماندا شخصین داخلی عالمینی آچیقلا ماسیندا ماراقلی پریوم دور ^{۸۵}. آذربایجان ادبیاتیندا ائلخان قاراقانین «آ» رومانیندا

⁸³ Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. М., 1979. с. 333, 335.

⁸⁴ М. Бахтин داستایوفسکی پوئتی کاسی نین پروبلتم لری. باکی ۲۰۰۵-صفحه ۳۴۱-۳۴۰.

⁸⁵ طرز، متود، اسلوب

«پسیخوشکادا»^{۸۶} یاتان پارانویک بیر گنجین حاللوسیناسیبالاری^{۸۷} شخصیتین ایکی لشمه سی فونوندا تصویر ائدیلیلر.

آذربایجانلی تدقیقاتچی ز. ممدووا «بدیعی متنده خاراکترولوژی نطق و اونون ایفاده سی پروبلئمی» آدلی دوکتورلوق دیسسر تاسیاسیندا دیالوقون متنه داخل ائدیلمه سی مقامینا توخوناراق یازیر:

«تحکیه نین ایستروکتور باخیمیندان ایکی مستقل قاتی اولماق اعتباریله مؤلف نطق و واسطه سیز نطق دیالوق و یا مونولوقو متنه داخل ائدن خصوصی مؤلف جمله لری سایه سینده بیر-بیری ایله بیرلشه رک واحد تحکیه بوتووو عمله گتیریر»^{۸۸}. پست مدرن رومانلاردا دیالوق واحد تحکیه بوتووو عمله گتیره رک، انسان کاراکتری نین آچیلما سی یاخود اوبرازین داخلی دوشونجه لری نین انعکاسی اوچون بیر واسطه دیر.

رومانلارین مهم خصوصیتلریندن بیری اثرین پولیفونیاسی دیر. بدیعی اثرلرده پولیفونیا ائله بیر متن دیر کی، همین متنده مؤلف سسی ایله برابر باشقا سسلر سسلنیر. همین سسلنمیش سسلر مؤلف سسی ایله قاریشاراق، آرالاریندا مرکب دیالوژی مناسبتلر یارادیر. موسیقی ترمینی «پولیفونیا» نی بدیعی متین تحلیلینه ایلک دفعه م.م. باختین گتیرمیشدیر. پولیفونیاسی روماندا یالنیز اوز آدیندان دئیل، هم ده آیری-آیری قهرمانلارین آدیندان تحکیه آپارماغا امکان وئریر.

پست مدرنیستلرین یارادبجیلیغینداکی چوخ سسلی لیک زمان آخاریندا شاخه لنه رک، یئنی معنا و دوزوم لو اشاره لر سیستمی یاراتماغا نایل اولور. پست مدرن متین پولیفونیاسیندا چوخ دیللی لیک و چوخ فونکسیالی لیک بوتون گئرجک لیبی آری دیر. کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما» رومانینی مثال گتیرمک اولار. مؤلفین «شاه اسماعیل لا باغلی متنله قورقودون متنی

^{۸۶} دلی خان، تیمارستان، روحی خسته لر ساخلانیلان یئر.

^{۸۷} روحی خسته لیک، بو نوع خسته لیکده آدام گوردویو شئ لرین حقیقی اولدوغونا اینانیر.

^{۸۸} ممدووا.ز. ش. «بدیعی متنده خاراکترولوژی نطق و اونون ایفاده سی پروبلئملری» فیلولوگییا علملری دوکتورو عالیملیک درجه سی آلماق اوچون تقدیم ائدیلمیش بؤیوک دیسسر تاسیاسین یازدیغی خلاصه سی. باکی، ۲۰۱۱.

آراسیندا بیر اویغونلوق، گیزلی ده اولسا بیر علاقه واردیر، یوخسا..؟» اؤز-اؤزونه وئردییی سوالی اوخوجو دا اثری اوخویارکن وئیریر. سوالا جوابی مؤلفین اؤزو وئیریر. بو جوابی مؤلفین داخلی دیالوقو کیمی ده دیرلندیره بیلیریک. دیالوق دانیشیغینی اوبرازلارین کاراکتئرنه و شعور سوییه سینه اویغون ترتیب ائدیلمیی نین ده شاهدی اولوروق: «ائله سون جمله نی بیتیر- بیتیرمز (یوخاریداکی - من اؤزوم بو تردیدلریمین جوایی آریا-آریا قالمیشام- جمله سینی دئییرم) منی غفیلدن یوخو آپاردی. باشیم اؤزومدن خبر سیز یازی میزینه ساری آیلدی و یقین کی، بو ائله بئله ده اولور - من اؤز حالیمی کناردان سئیر ائتمه یه باشلادیم. بو چوخ قیسا وقت عرضینده باش وئردی. یوخودا بیر آدم گؤردوم. بو آدمین قیافه سی ده، اوزو - گؤزو ده، بو یو - بوخونو دا یوخودان آیلدیغیم آنداجا اوچوب یادیمدان چیخیب گئتدی. یادیمدا باشقا شئی قالدی: اونونلا منیم آرامدا باش وئرمیش بو قیسا محاکمه:

- نه اوچون بونو ائتدین؟ - او، آدم سوروشدو.

- بیلیم، - من جواب وئردیم.

آردیجیلیغی قورونمایان متلرین سلسله سی اولان هیپرتئکست پست مدرنیزم ده تئز-تئز راست گلینیر. پست مدرنیزم ده بوتون رئال لیک متن، تحکیه کیمی قبول ائدیلیر. قید ائتمه لی بیک کی، «دنیا متن کیمی» ایفاده سی پست مدرنیزمین ان مشهور شرطلریندن (تئزیس لرین دن) بیریدیر. هیپرتئکست آنالیسی اؤتن عصرین ۶۰-جی ایللرینده ت. نلسون طرفیندن فورمالاشمیش دیر. هیپرتئکستین اساس خاراکتربیک جهتی اوخوجو موقعی نین گؤزله نیلمز قاریشقیغی نین امکانی سایه سینده تحکیه متنی شاخه لیر، اوخوجویا مختلف آلقوریتملری^{۸۹} (مختلف سئچمکله متنین حصه لری ایله تانیس اولماغا امکان وئیریر. «هیپرتئکست» ده اینفورماسیا مدلی، انسان بئینینده فکرلرین آردیجیلیغا اویمادان، سربست آخینلا، بیر دیگرینی دوغور اراق، اورتایا چیخماسینا اساسلار اراق متنین باشقا حصه سینه

^{۸۹} مختلف آردیجیلیق

قیسا یوللا کئچید قویولموش ایسته نیلن رومانی، متنی و لغتی باشا دوشوروک. هیپرتئکستین اوستون جهت لریندن بیرى ده، متنی اوخوجویا داها دریندن چاتدیرماق اوچون علاوه واسطه لردن (رسم، موسیقی، ویدئو) استفاده ائتمه یه، متنین ایچیندن لازم اولان اینفورماسیانی^{۹۰} تئز آختاریب تاپماغا امکان وئریر. هیپرتئکستین اوخوجویا سربست لیک وئر دینی و اوخوجونون متنی ایسته دییی آر دیجیل لیقلا اوخودوغونون دا شاهی اولوروق.

۱۹۷۶-جی ایلده آمریکا یازیچی سی ریمون فدرمانین «سیزین اختیارینیزدا» آدلی رومانی اوخوجولارا تقدیم اولونور. اثرین اؤزونه مخصوصلوغو اونا ایدی کی، رومان جیلد لئمه میش و نمره لئمه میش شکیلده اوخوجویا تقدیم اولونموشدو. اوخوجو دا اثرین صحیفه لرینی ایسته نیلن جور دوزمکله اوخویا بیلیردی. ر. فدرمانین اثرینی مطالعه ائدرکن گؤروروک کی، سرحدلر یوخدور، اوخوجو اثرین قورتارماسینی مؤلفین ایسته دییی کیمی یوخ، بلکه اؤز ایسته دییی کیمی تعیین ائدیر.

۱۹۹۰-جی ایلده مایکل جویس هیپرترومانی «گون اورتا» نی ایلك دفعه بش دیسکتئده توپلادیر. ۵۳۹ شرطی صحیفه دن ۹۵۱ قیسا یولدان عبارت اولان بو اثر ایلك هیپتر ادبیات کیمی دیرلندیریلیر. بو هیپتر رومانی کامپیوترین مانیتوریندان اوخوماق ممکن دور. آلتئرناتیو قرائت امکانلاری یارادان اثرین سوژئت خطینی اوخوجونون ایسته یی ایله دیشدیرمک ممکن دور.

ر. بارت هیپرتئکستین خصوصیتینه مختلف معنالی مخصوص لیغا مالک اوخشار آقوریتملر علاوه ائدیر^{۹۱}. کلاسیک نمونه کیمی روماندا متنین اوخونماسیندا مختلف آقوریتملرین تطبیقی امکانلارینا ایتالیان یازیچی سی ای. کالوینو «چارپازلاشمیز طالع لرین قصری» اثرینی مثال چکمک اولار. بدیعی «واسطه» کیمی کارت دستین دن استفاده ائدن مؤلف بئله لیکله متنی

^{۹۰} معلوماتی

^{۹۱} رولان بارت. S.Z. ۱۹۹۴. ص ۱۴

استروکتورلاشدیریر، اوخوجو متنین داخلی رابطه حصه لریندن استفاده ائده رک، پوئستی اون ایکی مختلف واریاسییلاردا^{۹۲} اوخویا بیلر^{۹۳}. هیپرتئکستوالاشما «متنلرین ایترارخییاسی نین یارادیلماسی ایله باغلی، مختلف ایستاتوسلو^{۹۴} متنلرین یازیچی لارین مئتامتنی رومانلارین قورولوشوندا ایره لیجه دن گئیش استفاده سینه متنین قورولماسی کیمی باشا دوشولور.^{۹۵} دار معنادا صحبت مئتامتن دن گئدیر، حالبوکی آیری-آیری فن لر اوزره مئتامتنلرین گئیش شرحی وار کی، بو آنالیز آنلیندا بیر یازیچی و یا بیر قروپ یازیچی طرفیندن یازیلیمیش متنلرین عمومی بوتؤلویو باشا دوشولور.^{۹۶}

معاصر مرحله ده هیپرتئکستوال تندئسیانین گوجلنمه سی، عمومیتله دیجیتال ژانرلارین و دیجیتال ادبیاتی نین تأثیری ایله باغلی دیر کی، بو دا الکترون-رقم سال مولتی مدیا امکانلاری ایله حیاتا کئچیریلیر. معاصر آذربایجان ادبیاتیندا هیپرتئکستوال اثرلره راست گلمک ممکن دور. نجات ممدوون «ایلپوریکا» (گزیتمی) اثری دورد دیسک شکلینده بوراخیلیب، ایفبا سیراسی ایله دوزلوب و اوز نوبه سینده هر یاریم باشلیقدکی متنلر باشقا متنلره کئچیدلری اولان ۱۰۸ آیری-آیری یاریم باشلیقلاردان عبارت دیر. اثرده شرق و غرب فلسفه سی ایله باغلی موضوعلاری «بوددیزم»، «یوقا»، «قرآن»، مؤلفین گونده لیکلریندن پارچالاری مطالعه ائده بیلیرلر. «ای(من) یاریم باشلیغی نین بوش صحیفه کیمی وئريلمه سی و یادداشدا قالمایان، پوزلوب گئدن قیدلرین ائدیلمه سی هیپرتئکستوال اثرین ماراقلی مقاملاریندان دیر.

^{۹۲} دیشمه، اوز اساس تبییندن بیر قدر اوزاقلاشما

^{۹۳} Baxtin M. Dostoyevski poetikasının problemləri. Bakı, 2005. səh. 340-341.

^{۹۴} سیاسی حق، بین الخالق حقوقدا وضعیت

^{۹۵} Кальвино И. Незримые города. Замок скрещенных судеб. Київ, 1997. – С. 381.

^{۹۶} Гулиус Н.С. Художественная мистификация как прием тексто-порождения в русской прозе 1980-1990-х гг. (А. Битов, М. Харитонов, Ю. Буйда): Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Томск, 2006. – С. 6;

هیپرتئکست^{۹۷} روماندا «علاوه» معنا یوکو هیپرتئکستین خصوصیت لری سایه سینده ممکن اولور:

- قورولوشون پارچالانماسی: متن مونتاژ پیرینسیپی اوزره واحد بیر تاما چئوریلیمیش حالدا کیچیک فراقمئتله فورماسیندا قورولور.

- غیری-خطی تحکیه: تحکیه هر هانسی بیر فراقمئت ایله باشلانما بیلر و موجود فراقمئت لری چرچیوه سینده ایسته نیلن آردیجیل لیقلا دوام ائتدیریلیر.

- مختلف نوع لو، مختلف دیل، اسلوب و ژانر خصوصیت لری ایله متن بیرلشمه لری نین وحدتینی طلب ائدن.

- مولتی مئدیا: هیپرتئکست ده بدیعی اصوللار سئچیم و یازی طرزى وحدتینی، ایلولوستراسییا^{۹۸}، جیزگی علاوه لری، سسلی مشایعتینی احاطه ائده بیلر.

اگر هیپرتئکست رومانین مختلف نوع لویوندن دانیشساق، اوندا آشاغیداکیلارا آیرماق اولار:

- «لغت» (ائسیکلوپئدیک) هیپرتئکست رومان . مثلاً، م. پاوچین «خزر لغتی» رومانی.

- «سوژئتی» هیپرتئکست رومان، اثرده مختلف واریاسییا لاردا بیر و عینی سوژئت خطی نین جانلاندیریلماسی. مثلاً ک. ائسکوون «بوره-روبینقود حقینده بالادا» رومانی.

- دیجیتال هیپرتئکست رومان، مؤلف دوشونجه سی نین آچیقلا نماسی اوچون اینفورماسییا و مولتی مئدیا تخنولوگییا لاری نین تکنیکی امکانلاریندان استفاده ائتمه (ب. آکونی نین «آختاریش» رومان-کامپیوتر اوینو).

پست مدرن ادبیاتدا بیر سیرا مؤلفلر اوخوجویا مؤلف فکری نین چاتدیریلماسی مقصدی ایله تکنیکی واسطه لردن استفاده ائدیرلر. صحبت سسلی رومان و کینورومان دان گئدیر.

^{۹۷} اوست متن، هیپرم متن، فرامتن

^{۹۸} متنی ایضاح ائتمک اوچون وئریلن شرح، شکیل و رسم

سسللی روماندا معلوماتلارین اؤتورولمه سی نین وئربال (شفاهی) فورماسی ایله یاناشی، اوخوجو سسلرین بوتون ایسپیکترلریندن^{۹۹} استفاده ائدیر (ایفاچیلارین سسلری، سس تئمبری و بو سسلرین تونال لیغی، موسیقی، سس، طبیعت سسلری، حادثه لرین سسلری و سایره). سس ترتیباتی پارالل اولاراق سوژئت خطی نین انکشاف آلتی کیمی چیخیش ائدیر: وئربال (شفاهی) اینفورماسییا بو و یا دیگر سسلرله مشایعت اولونور (قهرمانین گئدیسی - نقلیات سسی، اثرده مناقشه نین گرگینلشمه سی - هیجانلی موسیقی و سایره). سس مونتاژی سس اویرازینی یاراتماقدا خصوصی اهمیت کسب ائدیر.

آودیو دیسک شکلینده بوراخیلیمیش ایلك آذربایجان رومانی ائلخان خان عزیزاده نین «یول» (۲۰۰۹) اثری دیر. تحکیه اؤز حیاتی نی نقل ائدن آغ ساققال ابراهیم ایمانوو آدیندان آپاریلیر. سوژئت خطی «یول موتیوی» اساسیندا قورولوب. باش قهرمانین طالعی نده نسل لرین طالعی جمع ل شیر: ائپیک باشلانغیج باش پئرسوناژین اوزون مونولوقوندا دیشدیریلیر. رومان موسیقی ایله مشایعت اولونور. (بسته کار گوهر حسن زاده و اولوییه ولیثوا) موسیقی واسطه سی ایله باش قهرمانین داخلی وضعیتی و ورغولانیر، علاوه اولاراق، رومانین فابولاسی نین^{۱۰۰} اساس حادثه لری اطرافیندا ائموسیونال محیط یارادیلیر. روماندا وکال - علاوه لر ده اشتراک ائدیر کی، رومانی یالنیز وکال - موسیقی ژانرلاری ایله یاخینلاشدیرمیر، هم ده روماندا گوجلندیریلیمیش لیریک باشلانغیجی عکس ائتدیریر.

حافظ میرزه نین «سون و باشلانغیج» (۲۰۱۰) رومانی اؤزونه مخصوصلوغو ایله سئچیلیر. بو رومانی آودیورومان^{۱۰۱} ژانرینا عایید ائتمک اولماز. بئله کی، رومان ایلك دفعه مطبوعات دا حصه - حصه درج اولونوب. اما سونرادان مؤلف رومانی آیریجا کتاب شکلینده نشر ائتدیریر. ماراقلی دیر

^{۹۹} ایشیق شعاع لاری، طیف

^{۱۰۰} تمثیل، ناغیل، ادبی اثرده تصویر اولونان حادثه لر مضمونو

^{۱۰۱} سسللی رومان

کی، کتابا موسیقی پارچالاری یازیلیمیش سی دی دیسکی علاوه اولونور. مؤلفین فکرینجه، اوخوجونون مؤلف اثرینی قاوراماسینی تأمین اتمک اوچون موسیقی مشایعتی مطلق دیر.

کینوروماندا مؤلف دوشونجه لری نین آچیلماسی اوچون ویزوال^{۱۰۲} منظره دن استفاده اولونور. بو زمان ویزوال منظره اینفورماسیانی اؤتورولمه سی نین وئربال واسطه لرینه باغلانیر کی، کینورومانی کینوسئاری دن فرقلندیریر. کینوروماندا حاکم موقع متن اینفورماسیانی نین اؤتورولمه سی موقعی دیر. کینوماتوقرافییا صحنه جیکلری، کامئرالارین حرکتی، مونتاژین خصوصیتلری و سایره. - بوتون بونلار بدیعی اثرین متنینه تابع دیر. سینکرتیک^{۱۰۳} ژانر فورمالاری نین بیر چوخ خصوصیتلرینی اؤزونده جمع لشدیرمیش و کوتله وی لشمیش بئله کینورومانلاردان بیری اولان آلن رب گریه نین «اؤتن ایل ماریئنباده» اثری دیر کی، ۱۹۶۱-جی ایلده رژیسسور آ. رنه طرفیندن اکرانلاشدیریلیمیش دیر.

آذربایجان رومانچیلیغیندا کینورومانین بیر نئچه نمونه سی معلوم دور. آذربایجان کینورومانی نین تاریخی و ائپیک چالارا مالک اولماسی اونون اساس خصوصیتی دیر:

- تاریخی و سندلی ادبیات ژانرلاری قاریشیق لیغی؛

- عمومی لشدیریلیمیش اویراز کیمی خلق اویرازی چیخیش ائدیر، بونونلا دا آذربایجان کینورومانینی رومان-ئپوپئیا یاخینلاشدیریر.

۲۰۰۵-جی ایلده رژیسسور کامران قاسیموون «ایبیرمی اوچ آی» (۲۰۰۵) کینورومانی نشر اولونور. رومانین سوژئتی ۲۳ آی یاشامیش آذربایجان خلق جمهوریتی نین تاریخی اطرافیندا قورولوب. کینورومان تاریخی لیبی و سندلی لیبی ایله فرق لئیر. تصادفی دئییل کی، مؤلف اثرین آدینی آشاغیداکی کیمی ایضاح ائدیر - «بدیعی-سندلی، تاریخی کینورومان». بو ایضاح اثر اوچون سجیه وی اولان ژانر قاریشیق لیغی نین بوتون ایسپئکتترینی احاطه

^{۱۰۲} مجازی

^{۱۰۳} سینکرتیک: دوغرو، واقعی، حقیقی

ئیدیر. رومانین فاکتورلارلا دولو اساسی تاریخی حادثه‌لرین خرونولوگیاسینی ایزله‌ییر. ماراقلی دیر کی، پروتوتیپلری دؤرون سیاسی و دولت خادیم‌لری اولان بدیعی اوبرازلارین فونوندا، آیریجا اوبراز کیمی خلق اوبرازی دولت قوروجوسو کیمی چیخیش ائدیر. ادبیاتا مونتاژ کینودان، کوللاژ(ترکیب) ایسه رسام‌لیق‌دان کئچمیش دیر. فرقلی پارچالاری بیر یثره ییغماق، بیرلشدیرمک، جالاق ائتمک کیمی فن‌دلر واسطه‌سیله رومانین تحکیمه‌سی ایچینه آتیلان پارچالار متنی عنعنه‌وی تحکیمه‌دن اوزاقلاشدیریر.

۲۰۰۸-جی ایلهده باکی‌دا نورالدین عادل‌اوغلونون دؤیوش میدانلاری‌نین «قاینار نقطه»(لرینده کی عملیاتلاریندان، کئچن عصرین جوشقون ۹۰-جی ایللری‌نین باکی‌دا باش وئرن سیاسی پروسه‌لریندن بحث ائدن «قارا سارماشیق» (۲۰۰۸) رومانی نشر ائدیلیمیش دیر. مؤلف داغیدیلیمیش سیاسی پروسه‌نین خرونولوگیاسینا اساس‌لانیر. ماراقلی دیر کی، ن. عادل‌اوغلو سیاسی ایتریقلاردان اذیت چکن و مبارزه آپاران خلق اوبرازینی یاراتماغا نایل اولور.

خلقین مبارزه مسئله‌سی آکیف علی‌نین «دومانلی داغلار» (۲۰۰۸) رومانیندا دا اؤز عکسینی تاپمیشدیر. مؤلف اثرین ژانر فورماسینی کینوپریتچا کیمی معین ائدیر. فکریمیزجه، «دومانلی داغلار» اثرینده کینورومان جیزگیلری اؤزونو آیدین شکیلده گؤستریر. عینی زماندا «دومانلی داغلار» اثری‌نین رومان طبیعتی پریتچا ژانری‌نین تأثیرینه معروض قالیر، آنجاق بو تأثیر نسبتاً ضعیف کاراکتر داشیبیر. نوع‌لر‌آراسی ژانر قاریشیق‌لیغی ژانر خصوصیتلرینه داها مهم تأثیر گؤستریر، حالبوکی نوع‌لر داخلی قاریشیق‌لیغین تأثیری او قدر ده گئنیش دئییل.

رومانین یوخاریدا آدی چکیلن واریاسییا‌لارینی (هیپرتئکست، اودیورومان و کینورومان) بیر قروپدا بیرلشدیرمک اولار - کمونیکاسییا تکنیکی^{۱۰۴} واسطه‌لرین واسطه‌سی ایله رتئرانسیلیاسییا^{۱۰۵} ائدیلمن

^{۱۰۴} ایکی شئین آراسیندا اولان علاقه

^{۱۰۵} تکرار اؤتورمک

كرئوللاشميش^{۱۰۶} رومان. بو اثرلر تكنىكى كمونىكاسىيا واسطه لىرىنى رىترانسلىياسىيا خصوصىتلرىنى نظره آلىر. كرئوللاشميش رومانلاردا وئربال و غىرى-وئربال تحكىه اينفورماسىيا اؤتورولمه سى اصوللارى ايله اويغونلاشپير، ژانر فورماسى ايسه يالنىز كمونىكاسىيا سوسىيال اسپىكتلرىن^{۱۰۷} دئىيل، هم ده تكنىكى تاثيره معروض قالير.

پست مدرن ادبيات انترتئكستوال علاقه لرى ايله خصوصى سئچيلير. آذربايجان پست مدرن رومانيندا دا گوجلو انترتئكستوال علاقه لره راست گليريك. مثلاً، شمىل صادقين «اودرلر» رومانيندا حسين جاويدىن و عيسى حسين اووون اثرلرى ايله سيخ انترتئكستوال علاقه لره مشاهده اولونور. ح. جاويدىن قلمينه عاييد «اؤلوم وار كى، حيات قدر ديرلى...» ايفاده سى نين ائپىگراف^{۱۰۸} كىمى وئريلمه سى ده تصادفى دئىيل. شمىل صادق عيسى حسين اوو طرفيندن فورمالاشديريلمىش سافاغ كونسئپتوال^{۱۰۹} سيستمه تئز-تئز مراجعت ائدير. ديگر طرفدن ايسه، «اودرلر» رومانيندا شمىل صادقين اولكى رومانلارى ايله انترتئكستوال علاقه لرى مشاهده ائتمك اولار.

پست مدرن يازارلار طرفيندن پاستيش^{۱۱۰} گئنىش وسعت تاپمىش دير. ۱۹۷۹-جى ايلده ژاك ريوئنين «آ خانىملارى» آدلى رومان-سيتاتى ايشيق اوزو گوردو. روماندا ۴۸۰ مؤلفين ۷۵۰ سيتاتيندان عبارت اولان اثر پاستيش نمونه سى كىمى مارق دوغورور.

ايلكىن مرحله لرىنده پاستيش ادبيات تجروبه سينده نظريه چيلر طرفيندن پارودىيانين^{۱۱۱} خصوصى بير فورماسى و يا دا اؤزونو پارودىيا كىمى شرح ائديلىردى. مثلاً، «قروپ ۶۳» نئوآوانقارد حركاتى نين عضوو، ايتاليان

^{۱۰۶} بينؤوره سى قويولموش

^{۱۰۷} گوروش، باخيش

^{۱۰۸} حكمتلى سؤز،

^{۱۰۹} عمومى آنلايش، عمومى تصادف

^{۱۱۰} اقتباس، تقليد

^{۱۱۱} پارودىيا: بير اثرين گولمه لى تقليدى

نظریه چی سی آ. قولیئل می یازیردی: «اٹکسپریمئنتال»^{۱۱۲} رومان پوئتیکیسی نین حیاتیندا ان آردیجیل تجسم پاستیش - فانتازیا و عینی زماندا پارودییادیر. آمریکا تنقیدچی سی ر. پویریئر یازیردی کی، پارودییا عنعنه وی اولاراق اثبات ائتمه یه چالیشیردی کی، حیات تجربه سیندن چیخیش ائدن، ادبی اصوللار تاریخی و رئال لیق باخیمیندان کؤهنلمیش گؤرونور، اؤزونو پارودییا ادبیاتی ایسه همین قایدالار اعتبارلی لیغینا کفایت قدر امین اولمادیغیندان، حتی اونلارین حقیقی لیینی معین ائتمک اوچون آکت و مکتوبلار واسطه سی ایله اله سالیر. آمریکا نظریه چی سی ف. جئیمسون پاستیش آنالایشی نین سانبال لی تعریفینی وئیریر. او، پاستیشی پست مدرن صنعتین اساس مودوسو کیمی خاراکتریزه ائدیر. «ایرونیک مودوس»^{۱۱۳} و یا پاستیشین اؤزونه مخصوص خصوصیتلرینده، ایلک نوبه ده پست مدرن اثر کوتله مئدیاسی ایللیوزیونیزمینده^{۱۱۴} و کوتله وی مدنیت فنومئینه قارشی یؤنلمیش اولان نگاتیو پافوسو ایله معین ائدیلیر. پست مدرنیزم اؤزو مئدیاین اجتماعی شعورا تأثیری نتیجه سی کیمی میستیفیکاسییا پروسه سینین افشا ائتمه یه چالیشیر، بونونلا دا رئال لیق منظره سی نین پروبلوماتیکاسینی، کوتله وی اجتماعیته کوتله وی مدنیتی آشیلایر.

پاستیس - مختلف اثرلرین ائلمنتلری نین کومینه^{۱۱۵} ائدیلمه سی کیمی قبول ائدیلیر. اومبرتو ائکونون «اؤنجه کی گونون آداسی» (۱۹۹۴) رومانی دا پاستیش نمونه سی کیمی قبول ائدیلیر. بئله کی، او. ائکو یارادیجیلیغین دا پاستیش و انترتئکستوال لیق کیمی عنصرلره راست گلینیر. روماندا ۱۷-جی عصر مؤلفلری نین (جووان باتیست مارینو، ژان دووان، گالیه، کالدئرون، دکارت، مازارینی و دیگرلری نین سیتاتالاری، روخاسین «سیلستینا» سی،

^{۱۱۲} اٹکسپریمئنتال: تجربه اوچون آیریلیمیش، تعیین ائدیلمیش

^{۱۱۳} ایش، یاشاییش و حیات طرزی، مودئل

^{۱۱۴} قاراباسماچیلیق، توهم

^{۱۱۵} ترکیب، یوغرولما، قاریشیلما

بوسینون رئلیکالاری) اثرلری مونتاژ ائدیله رک اوخوجولارا چاتدیریلیمیش دیر.

پاستیش کئچمیشین احترام اصولو و یا اونلار اوزرینده پارودییا اولابیلر. بو مختلف ژانرلارین کومبیناسیاسی پست مدرن وضعیتینی شرح ائتمک اوچون استفاده اولونور و یا اونیکال تحکیه یارادیر: مثلاً ویلیام بئروز علمی فانتاستیک، دئکتیو و وسترن لردن استفاده ائدیر، مارگارت اتتوود- علمی فانتاستیکا و ناغیللاردان، امبرتو ائکو خفیه یه، ناغیللارا و علمی فانتاستیکایا مراجعت ائدیر.

آذربایجان ادبیاتیندا پاستیش علامتلی کرامت بؤیوک چولون «چؤل» رومانی نین پست مدرن سوژت خطینده اؤزونو گؤستریر. اثر داستان سوژتینی نین معاصر دؤرده مدللشمیش سوژت خطینده وئریلمه سی ایله دقتی جلب ائدیر. اثرین قهرمانی کوراوغلو «کوراوغلو» داستانیئداکی کیمی بغدادا (دیکتاتور صدام حسین یین رهبرلیک ائتدی بی بغدادا) سفر ائدیر و دیکتاتور ایله گؤروشور. صدام کوراوغلونی اؤز طرفداشی ائتمک اوچون کوراوغلویا ۹ نفت قویوسو وعده ائدیر. کوراوغلو بغداد سفریندن سونرا آمریکا سفر ائدیر. آمریکا پریزدنت بوش ایله گؤروشور. بوش صدامدان فرقلی اولاراق کوراوغلویا ۱۵ نفت قویوسو وعده ائدیر. بوشون وعده وئردییی هدییه چوخ اولدوغوندان، کوراوغلو بوشا عراقا هجوم ائتمه سینه خئیر-دعا وئریب، هایدی، قشونو یئریت عراقا دئییه راضی لیق بیلدیریر. پست مدرن روماندا مختلف شابلون و اسلوبلارین بدیعی گؤدلارین پارودیک-ایرونیک ایمیتاسیاسینا گئنیش یئر آیریلیر.

پست مدرن روماندا ژانر قاریشیقلیغی مبالغه ائدیلمیش پارودییا (استهزا) داها دوغروسو ایرونیک پارودییا ایله باغلی دیر. ا.م. فرئیدنبرقه گؤره «جانلی و مقدس» اولانلار پارودییا ائدیله بیلر. پست مدرنیزمده «خسته» جمعیتین بحران وضعیتینه رئاکسیا کیمی ایرونیا (استهزا-کنایه) و هر شئی گولمک کیمی عامل لر اساس اهمیت کسب ائدیر. پست مدرنیزم مختلف بدیعی

اسلوبلاری و ژانرلاری گولمه‌لی تقلیدلرینی مقایسه ائدرک نظرده توتور. بورادان دا پست مدرن یازارلارین رومان-پریتچا یاراتمالارینا میل یارانیر.

رومان-پریتچانین ژانر فورماسی رومان ژانر کونستروکسیاسینا پریتچایا عاید ائلمتتری نین علاوه ائدیلمه‌سی ایله یارانیر. پریتچا آدی آلتیندا عادتین اوزونده نصیحت و ثرن (معنوی و دینی) دیداکتیک-آلئقوریک ادبی ژانردا اولان کیچیک عبرت‌آمیز حکایه آنلاشیلیر. پریتچا اساس ایدئیانین آچیلماسیندا مؤلفین دقتی ایله سجیه‌لنیر، تحکیه دیلی ایسه تأثیرله و کنایه‌لی لیبی ایله فرق‌لنیر. س.س. آوئرینتسو پریتچانین خصوصیتلرینی آچیقلا یاراق گؤستر میس دیر:

۱- خصوصی موجودلوقا مالک اولمور و یالیز معین کوننتکستده معین شرطلرله میدانا گلیر.

۲- انکشاف ائتمیش سوژئت حرکتینی واجب حساب ائتمیر و ساده مقایسه سوییه‌سینده تجسم اولونا بیلر. اما بو حالدا پریتچا اوز رمزی سجیه‌سیندن محروم اولمور.

۳- مضمون باخیمیندان پریتچا درین «دینی» و اخلاقی موضوعلارا میل ائدیر.

۴- پریتچا یوکسک کاتئقوریالاردان چیخیش ائدیر. بوتون بونلار رومان-پریتچایا تأثیر گؤستریر.

پریتچانین «عبرت‌آمیزی» کیمی فلسفی عمومی لشدیرمه‌لرین یوکسک سوییه‌ده رومان-پریتچایا ترانسفورماسیاسی یازیچی نین فلسفی دوشونجه‌لری نین اوستونلویونون نتیجه‌سی اولور.

مؤلفلرین پریتچا ژانر ایستروکتورونا، او جمله‌دن رومان-پریتچا فورماتینا (فورماسینا) مراجعت ائتمه‌لری تقدیم اولونان امک‌انلارین مؤلفلر اوچون الچاتماز اولماسینا اساس لانیر.^{۱۱۶} ایلک نوبه‌ده، بو حیات و عموم بشر دیرلرین مسئله‌لرینه، خئیرین شرله مبارزه‌سینه و س.. مراجعت ائدیلمه‌سی دیر.

¹¹⁶ Кечерукова М.А. Жанровая специфика и проблематика романов - притч Уильяма Голдинга 1950-1960-х годов. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата

مثلاً آذربایجان یازیچی سی کمال عبدالله نین «سئحربازلار دره سی» (۲۰۰۶) رومانیندا صوفی فلسفی عنعنه سی نین مؤلف ایدئاسینا تابع لینی گؤروروک. «سئحربازلار دره سی» - بو اثرده دنیوی احتراصلارین هئچ لیلی، بوتؤولوکده ناتمام جمعیتین و انسانین معناسیزلیغی مسئله سی قالدیریلیر. «سئحربازلار دره سی» «عموم بشری» و زمان خارجینده اولان معنآلتی داشیبیر کی، اثر حقیقنده رومان-پریتچا کیمی دانیشماغا امکان وئریر، حتی بونا باخمایارق، مؤلف اثرین آدینا رومان-فانتازیا کیمی ایضاحات وئریر.

پریتچادان فرقلی اولارق، رومان-پریتچادا تحکیه قیسا دئییل. رومان-پریتچانین فاکتارلا دولو پلانی بیر چوخ دئتالاری بورویور، انکشاف ائتمیش و معنالی اولور. عینی زماندا، پریتچانین سیخلیغی «قالیق» تأثیری رومان-پریتچانین بدیعی دنیاسی نین مکان-زمان خصوصیتینده اؤزونو گؤستریر: بدیعی مکان ییغجام اولور، خرونوتوپ^{۱۱۷} ایسه یوکسک شرطی لیکله فرق لیر. قید ائتمک لازم دیر کی، پریتچا زمان سیز، شرطی-سخنماتیک^{۱۱۸} مکان ایله سجیه لیر. تصادفی دئییل کی، ک. عبدالله نین «سئحربازلار دره سی» اثری نین قهرمانلاری زمان و مکانی اداره ائده بیلیرلر.

بعضی حاللاردا رومان-پارابولا کیمی نوعو گؤستریلیر. بیزیم فکری میزجه، «رومان-پریتچا» و «رومان-پارابولا» مضمون باخیمیندان اوست-اوسته دوشور. پریتچا و پارابولا چوخ عمومی جهتلره مالک دیر، اما عینی زماندا اونلار ادبیاتین مختلف ژانرلاری دیر. پارابولا اؤزونده سانکی ایری (پارابولا) خط اوزره حرکت ائدن کیچیک حجم لی دیداکتیک حکایه لردیر. مجرد اشیالارلا باشلایان، حکایه باشلیجا موضوع یا دوغرو یاخینلاشیر، سونرا ایسه یئنی دن اولکی وضعیتینه قایی دیر. تحکیه نین بو خصوصیتی اونا گتیریب

филологических наук. Санкт-Петербург. 2009. С. 9-10.

^{۱۱۷} تاریخی شکل، تاریخی فورم

^{۱۱۸} عمومی شکیلده تصویر

چیخاریر کی، پریتچادان فرقلی اولاراق پارابولا اثرین سیتواسییا^{۱۱۹} اساسینی سارسیتمیر.^{۱۲۰}

پست مدرن رومان ژانری هیبرید ژانر کونستروکسییالاری یاراداراق رومانین تیپولوژی رنگارنگ لیسنه یئنی چالارلار علاوه ائدیر. ای. حسن پست مدرنیزمین اؤزونه مخصوص لوغونو آراشدیرارکن قید ائدیب کی، ژانر خارجی تندئسییالارین تأثیری آلتیندا هیبریدلشمه، آیدین اولمایان فورمالار یارادا بیلر: «بیر ادبیات» (پارالیتوراتورا)، «بیر تنقید» (پاراکریتیکا)، «غیری-بدیعی رومان»^{۱۲۱}. هیبرید ژانر ایستروکتورونا مالک اولان کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما» سینی نمونه گتیرمک اولار.

«یاریمچیق الیازما» نادر رومان-آنتی میف ژانر فورماسیندا یارادیلیمیش دیر. «یاریمچیق الیازما» رومانیندا «کتابی-دده قورقود» داستانی نین دئکونستروکسییاسی بونا امکان وئرمیش دیر.

«یاریمچیق الیازما» اثرینی تاریخی روماندا عاید ائدن تدقیقاتچی لاریمیز اولموشدور. «یاریمچیق الیازما» اثرینه بئله بیر قیمت وئرلمه سی دیگر قروب عالیملر آراسیندا مباحثه دوغورموشدور. قید ائتمک یئرینه دوشردی کی، «یاریمچیق الیازما» اثرینی رومان-میف ژانرینا دا عاید ائدن تدقیقاتچی لاریمیز اولموشدور. کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما» رومانی ایرونییا ایله یازیلیمیش رومان دیر. قید ائتمک لازم دیر کی، کمال عبدالله «کتاب دده قورقود» داستانی نین متنینی مانیپولیاسییا^{۱۲۲} ائدیر، میفولوژی قهرمانلاری ایرونییا و کنایه ایله تصویر ائدرک نفوذدان سالیر (مثلاً، میفده دده قورقود باجاریقلی «آغ ساققال» آرختیپی^{۱۲۳} دیرسه، اثرده - بایاندور خانین صادق قوللوچوسودور)، میفولوژی دنیاگؤروشون اساسینی محو ائدیر (مثلاً،

^{۱۱۹} وضعیت، شرایط، حادثه لرین گنیشی

^{۱۲۰} Приходько Т.Ф. Парабола // Литературный энциклопедический словарь. – М., 1987. – С. 267;

^{۱۲۱} Керимов Т.Х. Постструктурализм // Современный философский словарь. М.; Бишкек; Екатеринбург: Одиссей, 1996, С. 381-

382.

^{۱۲۲} آل حرکتی، دقیق لیک طلب ائدن ال ایشینده مرکب اصوللار، فن، کلک، مهارت، حيله

^{۱۲۳} قدیم شکل، کؤهنه لیمیش فورما، ایلکین و قدیم فورما

تاریخی لیغین باشلانغیچین دا «نور» ون «مقدس» داشا دؤنمه سی، ائپوس دان سوژئتلر کنایه ایله یئنی دن ایشله نیلیر. محض بونلارا نظر یئتیرن تدقیقاتچی لار مؤلفین کنایه لی ایترپرناسیاسی^{۱۲۴} ایله تاریخی حادثه لری قاریش دیرلار (مثلاً، شاه اسماعیل ختایی نین قاجیشی و اونون تصادف نتیجه سینده معناسیز اولدورولمه سی) و سایره. بیزیم فکری میزجه، «یاریمچیق الیازما» رومانی مؤلف تخیولونون نوواتورلوغو^{۱۲۵} باخیمیندان فرقلیر. اونوتماق اولماز کی، آنتی میف اثرین یارانماسی زمانی مؤلف کولتورولوگییا، میفولوگییا، تاریخی و پیسخولوگییا ساحه لرینه دریندن بلد اولمالی دیر کی، رومان-آنتی میف یارادا بیل سین. کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما» اثری آذربایجان ملی ادبیاتیندا نادر رومان-آنتی میف نمونه لریندن بیریدیر.

هیبرید ژانر فورماسیندا نورانه لطیفه نین «عشقین رنگی» (۲۰۰۸) رومانی یارادیلیمیش دیر. بو اثر «عالی» و «آلچاق» ژانرلارین ائلمنتلرینی بیرلشدیرمه یه جهد ائدیر. بو نوع قاریشقیلیغین تظاهر و پست مدرن لیریک رومان دیر. پست مدرن لیریک رومانلاردا پئرسوناژلارین سیماسیندا «ایلاهی محبت»-ین تجسومو بدیعی دیلله آچیقلا نیر. مؤلف میستیک و عینی زماندا جلب ائدیجی «ایلاهی محبت» فنونمنی واسطه سی ایله دنیانی گؤسترمه یه جهد ائدیر. لیریزم مؤلفین قهرمانلارین داخلی ائموسیونال وضعیتی نین آچیقلا نماسیندا گوجلندیریلیمیش دقتینده اؤزونو گؤستریر.

یوخاریدا قید اولوندوغو کیمی پست مدرنیزم ادبیاتدا بدیعی زمان خاوتیک، فراقمئتار و سیخیشدیریلیمیش کاراکتر داشییر. پست مدرن دؤرونده زمانین کئچمیشین تابعچی لیینده اولماسی ادعا ائدیلیر و بو کئچمیش زمان قیریلیمیش حالدا تصور اولونور، «اول-سونرا» کیمی منطیقی آردیجیل لیقدان امتناع ائدیلیر. پست مدرن رومانلاردا حادثه لر خارجی گئچک لیکله تام اویوشان بیر احوالاتی خرونولوژی آردیجیل لیقلا ایفاده ائده بیلن عنعنه وی رومانلاردا اولدوغو کیمی خرونولوژی آردیجیل لیقلا دوام

^{۱۲۴} ایضاح، تفسیر

^{۱۲۵} یئنی لیکچی، معاصرلیک، نوآوری

اٲتمیر، بدیعی متنده «دونن - بو گون - صاباح»، «سبب - نتیجه» علاقه‌لری سیندیریلیر. آیدین طالب‌زاده‌نین «کپنک مُدلی. ۱۰۲» رومانی بو باخیمدان استثنا حال دئیلل. اٲرین قورولوشو داغینیق تحکیه و زمان سطحی‌نین خاوتیک شکلده دوزومو ایله دیگر پست‌مدرن اسلوبدا قلمه آینمیش اٲرلردن فرقلنیر.

آیدین طالب‌زاده‌نین «کپنک مُدلی. ۱۰۲» اٲرینده حادثه‌لرین مختلف زمان کسگینده انکشاف اٲتدیینی مشاهده اٲدیریک. اٲرده حادثه‌لرین زمان آردیجیل لیغی یوخدور. پست‌مدرن رومانلارا خاص زمانین آردیجیل نظامینا قارش ییگانه‌لیک «کپنک مُدلی. ۱۰۲» اٲرینده اؤزونو گؤستریر. حادثه‌لر کٲچمیشین ایندییه، ایندیین کٲچمیشه کٲچیدینه گٲرچکلشیر.

اٲرده یازیچی‌نین خاطره‌لر واسطه‌سی ایله کٲچمیشه نفوذ اٲتمه‌سی‌نین شاهدی اولوروق. بو «کپنک مدلی. ۱۰۲» رومانین داها چوخ قهرمان دوشونجه‌سینده خاطره‌لرین بدیعی ایفاده‌سینده عکسینی تاپیر. اٲرده قهرمانین اؤز اوشاق‌لیغی ایله کامپیوتر و ایترنٲ واسطه‌سی ایله علاقه ساخلادیغینی مشاهده اٲدیریک. بورادا زمان محدودیتی یوخدور. کٲچمیشه نفوذ اٲتمک اوچون اٲرده اسدین یاداشینا کؤکلنمه‌سی و معاصرلیکله کٲچمیش بیر-بیری ایله علاقه‌لندیریلیر. اؤزونو «ایترنٲ کپنکی» آدلاندیران اسد کٲچمیشین بیر پارچاسی کیمی اوکتاین معاصر حیاتینا مداخله اٲدرک، اونون کٲچمیش ایله باغلی خاطره‌لرله بو گونو آراسیندا واسطه‌چی کیمی چیخیش اٲدیر: «عزیز تورال! سن من دن اون یاش بؤیوک‌سن. اگر عمین منی چوخ-چوخ ایللر بوندان اول اؤلدورمه‌سه‌یدی، ایندی او یوخ، من ایدیم سنین عمین. منیم بئینیم انکشاف اٲله‌یب، اونون بئینله بیرگه، بدنیم‌سه یوخ. سبب ده اٲله بودور کی، من ایترنٲ‌دن باییرا چیخمیرام. منیم سنی تاپدیغیمی عمینه خبر وٲر. بو یئنی‌لیکدن او سئوینمه‌یه جک. کٲچمیش اونونلادیر، بونو بیل سین. حتی بیر وقت اولوب کی، او، اسد آدیندان اوتانیب. بٲله آداما عقل لی دٲمک ممکن مو؟ دوز سککیزجه ایل من اونون اٲکیزی اولموشام. سونرا آنام بیزی بیر-بیریمیزه دشمن اٲله‌دی، داها دوغروسو، منی اوندان آیردی. و من ایندی

یالیز قورو بیر آد کیمی و ارام. اونو تماغا کیمسه یوخ... ها... ها... بس
 علی اکبر؟ اونو اونودورلار، بیلهرکدن یادا سالمیرلار، اونودورلار. علی اکبر ده
 منیم عمیم ایدی... هئچ هوشوم دان چیخمیر...
 ایترنت کینکی».

آذربایجان یازیچی سی آنارین «آغ قوچ، قارا قوچ» (۲۰۰۴)
 آنتی اوتوپپاسیندا حادثه لر اوچ زمان چرچیوه سینده انکشاف ائدیر. بو
 آنتی اوتوپپانین فلسفی محاکمه سی اوچ «ایدئال» جمعیتین کنایه لی مقایسه
 ائدیلمه سی دیر کی، اوچ اساس ایدئولوگیلار اساسیندا یارادیلیمیش دیر:
 عنعنه وی-اسلام، کمونیست و بورژوا. وورغولاماق لازم دیر کی، پست مدرن
 اثرلرده زمانلارین مونتاژی اؤزونو قارباریق گؤستریمیش دیر. «ایدئال» اجتماعی
 قورولوش فورمالاری نین نقصانلارینی قاربارتماقلا، آنار انسان دا ایراسیونال
 باشلانغیچین اهمیتینی تاریخ دن کنار عموم انسان دیرلری ایله اوچ زمان
 کسگینده، کئچمیش، ایندیکی و گله جک زماندا آچیقلایر.

پست مدرن رومانلاردا زمانین «سیخلاشماسی (سیخیلما) اونا گتیریپ
 چیخاریپ کی، بدیعی اثرده فاصله لی نظام لی زمان دان دؤرو پروسه یه کئچیدی
 و یا دا زمانین «دوندورولماسینا» احتمال ائدیلیر. مکان «سیخیلماسی» رئال و
 سوررئال قارشیلیق لی نفوذ ائتمه سی نین گوجلنمه سینده اؤزونو گؤستریر.
 مثلاً، علی اکبر «آمنژییا» رومانیندا بدیعی مکان و بدیعی وقت
 سیخلاشدیریلیمیش دیر. بدیعی مکان قفقاز اراضی سی ایله علاقه لندیریلیر،
 بدیعی زمان ایسه ۲۰۱۰-۲۰۱۱-جی ایللی احاطه ائدیر. عینی زماندا، ایده آل
 جمعیتین بوتون منفی طرفلری نین آچیلماسی رومان بویو مشاهده اولونور.

زمان سیخیلماسینی کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما» رومان-
 آنتی میفین ده مشاهده ائتمک اولار. روماندا واحد زمان آنلامی نین اولماماسی
 بیزی حادثه لره ابدیت نقطه سیندن باخماغا سوق ائدیر. «یاریمچیق الیازما» دا
 حادثه لرین اوچ زمان آخاریندا انکشافینی مشاهده ائدیریک. روماندا زمانین
 سیخیلماسی سببیدن حادثه لرین مؤلفین یاشادیغی زماندا، یعنی معاصر
 زماندا، اوغوزلارین یاشادیغی زمان و شاه اسماعیل ختایی نین یاشادیغی و

اونون اولومون دن سونراکی زمان چرچیوه سینده ایسته دییی شکیلده سربست حرکت ائتمه سی و اوخوجونو فراقمئنتار شکیلده قیسا زمان عرضینده بو دؤرله، داها دوغروسو بیر زمان دان او بیرری زمانا آپارماسی یازیچی نین استفاده ائتدییی بدیعی اسلوب دور. زمان چرچیوه سینده زمان سیزیلیغی نظره چاریدیرماقلا سربست حرکت ائتمه لر اثرین آهنگدارلیغینا خلل گتیرمیر.

پست مدرن روماندا رئاللیغین غیری-رئاللیقلا چولغالانماسی خصوصی بیر مکان یارادیر کی، اوخوجونو رومانین بو بدیعی مکانینا سالیر. بو بدیعی مکاندا قهرمانلار حیاتییی و داخلی عالمینی درحال حس ائدیر.

پست مدرن یازارلار انسان و دنیا آراسینداکی ضدیتلری سیموولیک اوبرازلاردان، اشاره و ایهاملاردان استفاده ائدرک، اثرین حدودلاریندان کناردا اولان مکانین بدیعی ایضاحینی وئرمه یه جهد ائدیرلر.

بو تۆو قاپالی دنیانین یارادیلماسی فونوندا پست مدرنیست لرین میفولوژی و یا سیموولیک اصوللارا میل ائتمه لری قانوناویغون اولاراق اونا گتیریپ چیخاریر کی، دنیانین خاوتیک باشلانغیجینا و منظره سینده اشاره ائدن پست مدرن روماندا آنتی اوتوپیا یا بؤیوک مارق مشاهده اولونور.

پرویز جبراییلین «یاد دیل ده» آنتی اوتوپیا رومانیندا ایچری شهر قورولوشونا گۆره سئچلمیش بیر مکان دیر. پرویز جبراییلین «یاد دیل ده» اثرینده ده باش وئرن حادثه لرین ایچری شهرده تصویریه ده سبب سیز دئییل. اثرین قهرمانلاری بالاجا مکاندا اینترنته سیغینیرلار. اونلارین دنیاسی سیغیندیقلاری بو اینترنت دیر. طبیعی کی، «یاد دیل ده» اثری سئمیاتیک^{۱۲۶} اوبرازلارین استفاده سی کیمی دقتی جلب ائدیر.

ایلقار فهمی نین پست مدرنیست اسلوبدا قلمه آلدیغی و «تئاترال رومان» آدلاندیردیغی «آکواریوم» اثرینده حادثه لر اوچ مکاندا باش وئیریر. انتهار صحنه سی ایله باشلانان «آکواریوم» اثری نین چیخیش نقطه سی پرمیئتریا^{۱۲۷} قدر کی، زمان گۆتورولور. «آکواریوم» رومانی کمپوزیسیاسی هم تئاتر، هم

^{۱۲۶} اشاره لر، اشاره سیستم لری حقیقده علم

^{۱۲۷} ایلك تاماشا

آكواريوم، هم ده صاحبين اوز آتا-بابا مولكونون يئرینده اوزو اوچون تيكديرديي ياشايش ائوينه چئويرديي مكاندا انكشاف ائدير. صحنه، تاماشا، پيئس كيمي رئالليغا عكس مكانلاردا حادثه لرین انكشافی دقتی جلب ائدير. بدیعی مكانین محدودلوغو اثری پیئسه یاخینلاشدیریر. «آكواريوم» دا فهمی «آكواريوم» آوستون گلمك اوزره بوتون دراماتیزمین معناسیز تشبث لرینی آچیقلاير: صاحبين بوتون معنوی و یارادیجی لیتق انرژیی «آكواريوم» تئاتری طرفیندن پوچ ائدییر. یازیچی فردی خوشبخت لیک و عموم بشری دیرلری تأمین ائتمک اوچون بوتون سیستم لرین ترانسفورماسییا ائدیلمه سی مسئله سی نین واجبلینی قویور. اما «آكواريوم» ون اوچونجو سوییه سی (رومانین اوز آدی) فاکتیکی اولاراق مؤلفین اوزونو «آكواريومون تله سینه چکه رک، اولکی ایکی سینی چرچیوه یه سالیر (صاحب اثری نین و تئاترین آدی). «آكواريومون چرچیوه لیمه سی یازیچی نین قارشیا قویولموش مسئله یه نیهلست مناسبتین گؤستریجی سی دیر، آنجاق دیگر طرفدن مختلف سوییه لی سوژنت خطی نین اینواریات لیغینی^{۱۲۸} یارادیر.

پست مدرن رومان بدیعی مکانی بوتوو و قاپالی تصویر ائتسه بئله، اونون فراگمئنتار (ناتمام) اولماسینا اؤنملی دقت یئتیریر. شبنم کارسلی نین قلمه آلدیغی «۲۰۸۷-جی ایل» رومانیندا ایمپریيالار آراسیندا بؤلونموش دنیا آذربایجان سرحدلری نین یاخینلیغیندا فراقمئنتار بیر مکان کیمی گؤستريلمیش دیر. بو فراقمئنتارلیق آذربایجانین بوگونکو مسئله لری اطرافیندا درین ملاحظه لر آپارماغا امکان وئریر. «۲۰۸۷-جی ایل» رومانیندا آذربایجانین پارچالانمیش وضعیتده، یعنی عثمانلی اسلام ایمپرییاسی و چین خلق ایمپرییاسی آراسیندا بؤلونمه سی، وئريلمه سی مختلف پارادیقمالاردا^{۱۲۹} انكشاف پئرسپئکتیولری آراسیندا مقایسه سینه شرایط یارادیر.

پست مدرنیزم گئئیش یا ییلیمیش دینی و معنوی گؤروش لرین دئکونستروکسییاسی ایله سئچیلیر. آذربایجان پست مدرن رومانیندا اساساً

^{۱۲۸} چوخ واریانت لیغینی

^{۱۲۹} پارادیقما: سؤزلرین حال لارا سالینماسی و ذیشمه فورملارینی گؤستریمک

دینی دئکونستروکسییایا دقت یتتیریلیر. آنارین «آغ قوچ، قارا قوچ» و شمیل صادقین «اودرلر» اثرلرینی مثال کیمی گتیرمک اولار.

آنار «آغ قوچ، قارا قوچ» رومانیندا دینه قارشى چیخمیر. زونالارا^{۱۳۰} بؤلدویو آذربایجانین بیرینجی زوناسی اولان «بهشتی بادکوبه» ده کرنلیکال^{۱۳۱} سیاسی سیستمین حکمرانلیق ائتمه سی و یئرلی کوتله وی اینفورماسییا واسطه لری نین رادیکال دینی گؤروشلرین تبلیغاتینی حیاتا کئچیریلمه سی مؤلف طرفیندن آچیقلا نیر:

«ملیک: - تئلئویزییا آنجاق موعظه لر وئریر؟ - دئییه خبر آلدی.

- یوخ نییه کی، خبرلر، دعالار، دین تاریخینه عاید وئریشلر... مسجیدلردن بئش رکعت ناماز دا گؤستریر.

- بس تاماشا، شعیر، موسیقی؟

- عاشورا گونو شاخسئی -واخسئی گؤستریلیر، مرثیه لر، نوحه لر اوخونور.

- رقص، ماهنی، موغام نئجه؟ - استغفروللاه آغا، بونلار کی، شیطان

عمللری دیر».

آنار سوسیال سیستمین صرف دینی پیرینسیپلر اساسیندا قورولماسی نین منفی نتیجه لرینی روماندا آچیقلا ییر، دینین معاصر دوروما او یغونلاشدیریلماسی مسئله سینی قالدیریر.

شمیل صادقین «اودرلرینده دئکونستروکسییایا دده افندی نین دیلی ایله حیاتا کئچیریلیر. دده افندی غیرى-عرب خلقلرین اسلامی ساده جه تانیمالاری فاکتینی ادعا ائدیر. دده افندی قبول ائتمکله تانیماق آراسیندا فرقلره توخونور. روماندا عرب دیلی نین تانری نین دیلی اولا بیلمه مه سی حقیقنده ادعا دا دقتدن یایینمیر. مؤلف فکرلرینده حقلی دیر: «عرب دیلی تانری نین دیلی اولا بیلمز، اوغول، هئچ وقت اولا بیلمز. هئچ ایندی ده دئییل. ساده جه کوتله بونو بئله قبول ائدیر. او، مکان سیز، زمان سیز، رنگ سیز،

^{۱۳۰} زونا: ناحیه، منطقه

^{۱۳۱} گوجلو، اقتدارلی

جنس سیز، دیل سیزدیر. او، بوتون دیللیری بیلیر. اونون اوچون بوتون دیللیر عینی جور آنلاشیلیر. آخی بوتون دیللیر بیر دیلدن - اودر دیلیندن یارانیب». دینی رنکونستروکسییا^{۱۳۲} سنی و شیعه لرین مبارزه سی نین معناسیز اولماسینا دایر فکرلرده ده اؤز عکسینی تاپیر. کوماندرین محمده نامازا تانری نین توصیه ائتدییه دیلده - عرب دیلینده عبادت ائتمه سی منظره سینیه یازار آچیقلا یا بیلیمیش دیر: «ایکی سینین ده اللهی، پیغمبری، اینانیدیگی کتاب، قیبله سی عینی ایدی. گؤزلرینی سجده دن چکمیردی لر. صحیح حدیثلردن بیرینده دئییلدییه کیمی، بیر قوللاری باغلی، او بیر ایسه قوللاری آچیق و یانینا سالیتمیش وضعیتده قیلیردی نامازینی. سجده یه ده دئمک اولار کی، عینی آندا گئدیردی لر. هر ایکسی نین ده نیتی عینی تانرییا عبادت ائتمک ایدی. تانری نین یاراتدیگی بو فسونکار طبیعتله وحدت ده اولاراق اؤزلرینی داها یاخین حس ائدیردی لر اونا. بو زمان سانکی دوشونجه لری بئله تانری نین قارشسی سندا سجده یه آیلیمیش، اونون رحملی حضوروندا رحم دیله بیردی. سانکی تانری ایله اوز-اوزه دورموشدولار، آیلنلاری نین دیدییه تورپاق فرقلی اولسا دا، قوللاری فرقلی فورمادا بوکولسه ده، هر ایکسی سی بیر تانرییا، بیر حقه تاپینمیشدی لر».

دده افندی نین قیبله و قرآن حقینده فکرلری ده دینی دنکونستروکسییا اسلوبودور. دده افندی نین محمد پیغمبرین کعبه نی نییه سئچمه سی نین مقاملارینی اؤزونه مخصوص شکیلده آچماغا جهد گؤستریر: «هئچ بیلیرسن می بو گون قیبله دئدیین مفهوم نییه یارانیب؟ یوخ، بیلیرسن، اوغول، هاردان بیله سن؟ بیر ده سوال وئرسم، دئییه جکسن کی، بس کعبه یه گوره. یوخ، اوغول، یوخ. داهی محمد هانسی سا بیر تیکی لییه گوره بوتون انسانلاری اورا ستایش ائتدیرمزدی. او، انسانلاری گؤک تانرییا، (باغا، بوقا) اونون گونشینه طرف ستایشه چاغیریدی».

۲۰۰۹- جی ایلده آذربایجان مؤلفی طالع شاهسووارلی نین «جانلانما» رومانی نشر ائدی لیر. مؤلف ادعا ائدیر کی، اثر

^{۱۳۲} یعنی دن فورما، تزه دن یاراتما

مئتارومان دیر^{۱۳۳}، حتی تاریخی مئتارومان دیر. مئتارومانین اساس خصوصیتی بدیعی ایستروکتورون ایکلی پلانلی اولماسی دیر، اوخوجو اوچون «رومان قهرمانلاری» یالیز پرئدمت^{۱۳۴} دئییل، هم ده ادبی یارادیجیلیغین دنیاسی دیر، هانسی کی، «رومان قهرمانلارینین» یارادیلماسی پروسه سی دیر. باشقا جور دئسک، مئتارومان یالیز پئرسوناژلارین طالع لری نین گؤزله نیلمز دیشیک لیکلرینی و اونلارین شرطی رئال موجودلوغونون نقل ائتمه سی، هم ده حادثه لرین نقل ائدیلمه سینه یؤنلیب.^{۱۳۵}

«جانلانما» رومانی نه دن بحث ائدیر: عدالت سیز حاکمیت باشیندا دوران و اویدورما اورتا عصر اوردئنی ایله اوزلشن مخالف یؤنلو گنج انسانین گؤزله نیلمز دیشیک لیکلری و حاکمیت اوغروندا مبارزه سی حقیقده. «مؤلفین قهرمانین آدیندان دانیشماسی» کیمی علامت «جانلانما» نین مئتارومان کیمی معین ائتمک اوچون دئییل دیر. دوزدور، «جانلانما» دا مؤلف رئمارکاسی^{۱۳۶} ائسسه لییین چوخ گوجلؤ تأئیری اولدوغونو گؤستریر.

پست مدرن ادبیاتدا متلرین رئفلئکسییاسی اثرین مضمونونو تشکیل ائدیر. بدیعی اثرین متنین ده ژانر سیستمی و آیری-آیری ژانرلارین آنالیشی بدیعی-ژانر رئفلئکسییاسیندا وئریلیر. بدیعی-ژانر رئفلئکسییاسی - اؤز خصوصیتلری اولان ژانر کونستروکسییاسی نین مؤلف تنقیدی نین فورما تظاهرودور. بدیعی-ژانر رئفلئکسییاسی مؤلف فکرلرینه ژانر آنالیشی نین مضمون و علامتلری نین درک ائدیلمه سی و یئنی دن قیمتلندیریلمه سینی داخل ائدیلمه سینی نظرده توتور. بدیعی ژانر رئفلئکسییاسی بدیعی ایتروسپئکسییایا^{۱۳۷} مراجعت ائدیر.

^{۱۳۳} اوست رومان، فرا رومان

^{۱۳۴} اجزا، نسنه، ماده

^{۱۳۵} Зуева В.Б. «Фальшивомонетчики» А. Жиды: роман автора и роман героя // http://ifi.rsuh.ru/vestnik_2006_1_15.html

^{۱۳۶} کتابین کناریندا اوخوجونون ائندیگی قید. تحشیه

^{۱۳۷} اؤز داخلی عالمینی گؤزدن کئچیرمه و اؤزونه تنقیدی یاناشما زمانی دیر.

بدیعی رئفلئکسییا اؤزونو ائتیک-ادراکی رئفلئکسییا و یا یارادیجی رئفلئکسییا فورمالاریندا تظاهر ائدیر. ائتیک - ادراکی رئفلئکسییا آشاغیداکیلاری نظرده توتور:

- متنین یارانماسی و اوخونوشو آکت و داورانیش فورماسی کیمی.
- متنین مختلف حصه لری نین مضمونو حقینده لیریک و ریتوریک (اسلوب) شرح.

رئفلئکسییا شرحلرین، گیریش متنلرین (محض متن کیمی) تحلیلینی، گیریش متنینی و بدیعی اثرلرین یارادیلماسیندا تحلیل پیرنسیپلرینی نظرده توتور.

بدیعی-ژانر رئفلئکسییا تمثیل ائدن یارادیجیلیغین نوع مختلفالینی نظرده توتور. تجربه ده، تمیز شکیلده بدیعی-ژانر رئفلئکسییاسی نین «تمیز» نوعونو معین ائتمک چتین دیر: بدیعی اثرده یارادیجی رئفلئکسییانین ترکیب حصه سی کیمی اؤزونو گؤستریر.

بونونلا یاناشی، بدیعی اثرده یارادیجی رئفلئکسییا بدیعی-ژانر رئفلئکسییاسی و مجبوری اشتراکی اولجه دن معین ائتمیر. رومانین مختلف نوع لریندن دانیشساق، اوندا یارادیجی رئفلئکسییا اؤزونو داها دولغون «صنعتچی حقینده رومان» دا (عننه وی اولاراق «رسام حقینده رومان» سؤز بیرلشمه سی استفاده اولونور) اؤزونو گؤستریر. «رسام حقینده رومان» رسام و یارادیجی انسانین بدیعی سیماسینی عکس ائدیریر.

بدیعی-ژانر رئفلئکسییاسینی فرقلندیریجی جهتلری اوندان عبارت دیر کی، مؤلف بو و یا دیگر ژانرین آنالیشی حقینده گؤروش و آنالامینی، رولو و اهمیتی باره ده فکرلرینی آچیقلایر. اوندا ژانرین مؤلف تنقیدی نین مختلف فورمالاری - ژانر ماهیتی باره سینده دیسپوت^{۱۳۸} «سطرالتی کاراکتر» داشییر. بدیعی-ژانر رئفلئکسییاسی اؤزونو اثرین متنی نین آیری-آیری حصه لرینده، هم ده اؤزونده گؤستره بیلر.

^{۱۳۸} علمی، ادبی، موضوعا دایر آچیق مباحثه

ارسطو «پوئیکا» اثرینده حساب ائدیردی کی، حرکتلرده حادثه‌لرین بیرلشمه‌سی هر هانسی ائپیک و دراماتیک اثرین فابولاسینی تشکیل ائدیر. قید ائدک کی، فابولا ترمین کیمی ارسطودا راست گلینمیر. بولاتین دیلیندن ترجمه نتیجه‌سی کیمی فورمالاشیب. ارسطو اوزو فابولانی میف آدلاندیرمیش دیر. اثرین حادثه‌وی بوتؤولویونو ایفاده ائدن فابولا بدیعی اثرین قیسا مضمونو، بدیعی اثرده تصویر ائدیلن حادثه‌لرین آردیجیل ایفاده‌سی کیمی قبول ائدیلیر.

ادبیات شناسلیقدا بعضی تدقیقاتچی‌لار طرفیندن فابولا و سوژئت آراسیندا فرق قویولمور. بعضاً ده فابولا ان قیسا سوژئت معناسیندا ایشله‌دیلیلر. ل. آ. تیموفیئو فابولانی انکار ائدیر. حادثه‌نی فابولایا و سوژئته آیرماقلا مضمونا هئچ بیر یئنی لیک علاوه ائتمه‌دییینی ادعا ائدیر. اونون سوژئت حقیقنده سؤیله‌میش اولدوغو علمی فکره نظر سالاق: «ائپیک-دراماتیک اثرلرده سوژئت نتیجه اعتباری ایله اجتماعی مناقشه‌لری و کونفلکتلری^{۱۴۰} عکس

^{۱۳۹} تمثیل، ناغیل، بدیعی اثرده آردیجیل صورتده تصویر اولونان حادثه و ایش‌لرین قیساسا مضمونو. ادبی اثرده تصویر اولونان حادثه‌لر مضمونو.

^{۱۴۰} مباحثه‌لری، توقوشما

ائتدیرن حادثه لر سیستمی دیر. اونو دا قید ائتمک واجب دیر کی، سوژئت بدیعی اثرین اساس مضمونونو تشکیل ائدیر.»^{۱۴۱}

آنجا بدیعی اثرین دوزگون و تام تحلیلی مقصدی ایله فابولا و سوژئتین آیریلماسی داها دا مقصده او یغون دور. فابولا اینفورماسییا^{۱۴۲} کاراکتری داشییاراق بدیعی لیبی گنیش معنا دا ایفاده ائتمه سی نین طرفداری کیمی چیخیش ائدن و. و. کوژینوو یازمیشدیر:

«فابولا مستقل حالدا کونکرئت معلومات و حادثه لرین معین بیرلییی حقه خبر وئرمک دیر.»^{۱۴۳}

پست مدرن رومانین فابولاسی حادثه لرین دیشکن لیبی، غیری-خطی لیبی، ناتمام لیغی، پارچالارا بؤلونمه سی و یوکسک همیشه میفولوگیزاسیاسی (اوسطوره وی لیبی) ایله سجه نییر. پست مدرن رومانین فابولاسیندا تاریخی کئچمیشین و سوسیال-سیاسی رئال لیقلارین عکس اولونماسینا خصوصی دقت یئتیریلمه لی دیر. پست مدرن روماندا باش قهرمانین بدیعی دنیاسی نین عکسی ده اؤز خصوصیتلری ایله سئچیلیر.

فابولانین دیشکن لیبی م. پاویچین «خزر لغتی» (۱۹۸۳) رومانینا خاص دیر. بو لغت-رومان دؤیوش روحلو کؤچری طایفانین تاریخینه حصر اولونموشدور. لغت-رومان اوچ کتابدان عبارت دیر: قیرمیزی کتاب (خریستیان منبع لری خزر مسئله سی حقیقده)، یاشیل کتاب (اسلام منبع لری خزر مسئله سی حقیقده)، ساری کتاب (یهودی منبع لری خزر مسئله سی حقیقده) - هر بیر اؤز نوبه سینده، ایسته نیلن هر هانسی بیر سورغو کتابی کیمی لغت مقاله لریندن ترتیب ائدیلیب. عینی حادثه لر مختلف واریانتلاردا تحکیه اولونموشدور.

¹⁴¹ Тимофеев Л.И. «Основы теории литературы». Москва, «Просвещение», 1976. С. 160.

¹⁴² معلومات، اطلاعات، خبرلر

¹⁴³ Кожин В.В. Становление классического стиля в русском ли-
тературе. Бах: Типология стилевого развития нового времени.
«Наука» М., 1976. С. 425;

بیر سیرا حاللاردا دیشکن لی تحکیه پارائلل دوزولوش پیرینسیپی اساسیندا قورولور.

پارائلل دوزولوشده عینی زماندا بیر نئچه تحکیه اولور. ب. و. توماشئوسکی نین فکرینجه، پارائلل دوزولوش تحکیه نین چوخ پلانلی لیغینی نظرده توتور.^{۱۴۴} پارائلل دوزولوش پیرینسیپی گنج آذربایجان یازیچی سی نرمین کمالین «آچ، منم» (۲۰۱۰) اثرینده استفاده ائدیلمیر. کومپوزیسیا جهتدن رومان بئله قورولوب کی، اونون هر بیر حصه سی حکایه یه عاید ائدیله بیلر، اما عمومی لیکده اثرین بوتون حصه لری واحد ایدئیا و مؤلف دوشونجه سی اطرافیندا بیرلشدیریلیب. رومانین باش قهرمانی نین اؤز آدیندان امتناع ائدرک، باشقا آدلار آدی آلتیندا مختلف حیات یاشاماسی بئله ترتیباتی ممکن ائتمیش دیر.

باشقا فورمادا فبولانین دیشکن لییی ایله سئچیلن آذربایجان پست مدرن رومانلاری آراسیندا علی اکبرین «آمنئزیا» اثری دقتی جلب ائدیر. توتالیتار جمعیتده باش وئرن حادثه لر خصوصی دیشکن لییی ایله سئچیلیر. بونا کوتله وی آمنئزیا امکان وئریر. روماندا آمنئزیا - هم ده جمعیت طرفیندن اؤز کئچمیشی و عموم بشری دیرلر حقینده یادداش ایتکی سی دیر. آمنئزیا (قدیم یونانجا «آ» منفی حس جیک) یادداشین اولماماسی و یا اولموش حادثه لر حقینده ناتمام خاطرلماق علامت لری اولان خسته لیک دیر. چ. حسینوو علی اکبرین «آمنئزیا» رومانینا قیمت وئررک وورغولاییر: «هر شئی نئجه باشلادی» و یا «تری ویال رمینسئنسیا» کیمی پرولوقلاری کئچدیکدن سونرا ماشین قضاسی نتیجه سینده یادداشین ایتیرمیش باش قهرمانی نین حیاتیندا رئال لیکلا آرزو اولونانین فانتاسماقوریک^{۱۴۵} قاریشیغیندان عبارت حال، آیدین قیمت لندیرمه و آمنئزیا باش وئریر، حادثه لر بئشینجی بؤلومده ائپیلوق^{۱۴۶} کیمی یازیلیمیش علاوه دن سونرا کئچمیش اوتوریتاریزم^{۱۴۷}

¹⁴⁴ Томашевский Б.В. Теория литературы. Поэтика. М.: Аспект

Пресс, 1999. С. 163.

¹⁴⁵ مجازاً: خام خیال، بوش شئی

¹⁴⁶ قهرمانین سونراکی طالعینی خبر وئرن سون بؤلوم.

شرایطینده تاپدالانمیش قانونلار و انسان حقوقلاری ایشلهین نرمال بیر دولته جریان ائدیر. یاواش-یاواش مخالفت ده، قارشسی دورمالار دا اؤز-اؤزونه ضعیفله بیر، کئچمیش یالنیز کتابلاردا قالیر، یئری گلمیشکن. ماراقلی دیر کی، مؤلف بیزی اوزاقلاشدیریلیمیش بدیعی دنیانین زمان-مکان خصوصیتلرینه گؤندرمیر. علی اکبرین «آمنزیا» رومانیندا اشتراکچی لارین چوخ اولماسینا باخمایارق، مراد آدلی ایستوماتولوقون^{۱۴۸} بیر نچجه جههده آپاردیغی مبارزه، معیشت دن سیاسته اولان حیات یولونون بوتون قاتلاری احاطه ائدیلیر.

غیری-خطی تحکیه - پست مدرن ادبیاتین خصوصیتلریندن دیر. غیری-خطی تحکیه کورت وونقوتون بیر چوخ غیری-خطی رومانلاریندا اؤزونو گؤستریر. ان مشهور نمونه - «۵ نمره لی ساللاقخانا و یا اوشاقلارین خاچ یوروشو» اثری دیر.

فراقمئتار فابولایا نرمین کمالین «آچ، منم» پست مدرن دنیاگؤروشو اورتایا قویموش آذربایجانین طالعی باره سینده قیرخ حکایه دن عبارت اثرده راست گلیریک. نرمین کمال «آچ، منم» اثرینه یازدیغی اؤن سؤزده، اثری حکایه لر رومانی کیمی تقدیم ائدیر. قیرخ بالاجا بیر متن ده قیرخ احوالات عکس اولونور. نرمین کمالین «آچ، منم» رومانی «آچماق» فصلی ایله باشلا بیر. رومانین «قورتولماق» فصلینده متنی نجه قاوارماق یولو گؤستریلیر. قیرخ حکایه دن عبارت اولان اثرین قیرخینچی «سؤمک» آدلی حکایه نی اوخوجو طرفین دن یازیلماسی اوچون بوش قویولماسی دا ماراقلی ادبی پریوم دور: مؤلف اوخوجویا بیلدیریر کی، اثرین فابولاسی بیتمه میس، و اوخوجویا فابولانی داوام ائتمه یی تکلیف ائدیر. مؤلف بو مقاما اؤزونون مصاحبه لرینین بیرینده مناسبتینی بئله بیلدیرمیش دیر: «هه، آچیغی، سؤمک آدلی حصه یازا بیلمه دیم، ائله بیر حکایه دوشونوب تاپا و یا ائشیده بیلمه دیم کی، آذربایجانداکی سؤمه یی ایفاده ائتسین، انسانلار اؤز سؤمکلرین دن

^{۱۴۷} حاکمیت، حکم ائتمه. گوبود بیر قوه یه کورجاسینا تابع چیلگیه اساس لانا

^{۱۴۸} طبده دیش خسته لیکلری دوکتورو

دانشيرديلار منه، اما دینله ييب گوروردوم كى، بونلارين هئچ بيرى آختاردیغيم دئيبيل. ايندى ايسه بوش قويولموش قيرخينجى مصدرين يئرینده قوی بير اوخوجو اونو يازسين».

پست مدرن روماندا عكس انديلن حادثه لر يوكسلميش ميفولوگيزاسييا معروض قالير. ميفولوگيزم اثرده توخونولان مسئله لرین داها درين عكس انديريلمه سينه مؤلفه امكان يارادير، تئز-تئز وارليغين «ابدی» مسئله لرینين آچيقلانماسينا مهم آلتريندن بيرى كيمي خدمت گؤستيرير. ميفولوگئما - پست مدرنيست لرین اثرلرينده پست مدرنيزم يوتتيك اساسى كيمي بير سيرا سجييه وى علامتله استناد ائدن اساس دئتال كيمي گؤتورولسه ده، يالنيز دئتال ميفولوژى تفكرون ترانسفورماسيياسيني^{۱۴۹} استيموللاشديران^{۱۵۰} ميف-سيمولياكر^{۱۵۱} عمله گتيرن استقامت ائتمنتلرینين مجموعسو كيمي رئالليغين ايتمه سينه اشاره ائدن پست مدرن بديعى ليك سيستمينين بير حلقه سى دير. ميفولوژى تفكرون ترانسفورماسيياسيني استيموللاشديران ميف-سيمولياكر كؤهنه ميفلرلى سولغونلاشديرير. كؤهنه ميفلرين يئرینی ايسه معاصر وئرسیيالار^{۱۵۲} توتور. روس يازارى و. پئلتوينين فكرينجه ايسه ميفولوگئمين هئچ بيرى بيزى بؤيوك سيرلرين آچيلماسينا ياخينلاشديرمير، يالنيز دوشونجه لرى دولاشديرير و خسته تخیولو جوشدوراراق، بئین لرده قارما-قاريشيqliق يارادير. اونون مشهور «چاپايئو و بوشلوق» رومانيندا ميفولوگئم لردن بيرى «پتروپاولووسك كيلسه سى نين ايشيپلى» ميفولوگئمى «گئئراتيون پ» رومانيندا «واويلون قولله سى» ميفولوگئمى نين چئوره سيني گئنيشلنديرميش مؤلف يوخودا و گئزچك ليكده كى اوچوشلار سيستمينين، رئال و غيررئال ميفولوگئمه اساسلانان موتيولرى اثره داخل اندير.

^{۱۴۹} شكلىنى دئيشمه، باشقا شكله دوشمه، بير حالدان باشقا حالا كئچمه.

^{۱۵۰} هوس و مارق اوياديجى عامل

^{۱۵۱} يالاندان دوزلتمه، يالاندان اوزونو بير شئيه، بير كسه اوخشاتما، بير كس كيمي قلمه وئرمه.

^{۱۵۲} روايت، خير، سؤيلنمه

پست مدرن روماندا میف فابولانی تام و یا قیسماً احاطه ائده بیلر. اگر میف بوتونلوکده فابولانین اساسینی تشکیل ائدیرسه، اوندا رومان-میف و یا دا اونون آنتی بودو (عکسی) اولان رومان-آنتی میف دن دانیشماق اولار. رومان-آنتی میف رومان-میف دن فرقلی اولاراق، مستقل ژانر کونستروکسییاسینی اوزونده ایفاده ائدیر. رومان-آنتی میف ژانری «منشأ» اعتباری ایله کلاسیک رومان-میفله باغلی دیر، آنجاق معنا و آنلام باخیمیندان اونا ضد دیر.^{۱۵۳} رومان-آنتی میفه آشاغیداکی خصوصیتلر خاص دیر: میفین متنه اویغونلاشماسی، رومان و میفولوژی متن آراسیندا اینترتکستوال دیالوق، فورمانین ساخالانیلماسیندا عنعنه وی سمانتیکانین^{۱۵۴} داغیدیلماسی: «رومان-آنتی میف اوچون میفی متن کیمی سربست اداره ائتمک، قبول ائدیله نی نمایش ائدیرمک سنجیه وی خصوصیت دیر»، اینترتکستوال اویون، باشلیجاسی ایسه - میفوپوئتیک فورمانین ساخالانیلماسیندا میفولوژی سمانتیکانین داغیدیلماسی دیر.^{۱۵۵}

آذربایجان ادبیاتیندا یارادیلیمیش رومان-میف مختلف لیبی اوزونو گؤستریر کی، بو دا رومان-داستان دیر (قید ائتمک لازم دیر کی، آذربایجان ادبیاتیندا پوئما-داستان دا موجود دور، مثلاً، م. ایلقارین «قاراتل» اثری). میفولوژی نین خصوصیتیندن آسیلی اولاراق رومان-داستان هم مؤلف رومان-میفی، هم ده فولکلور-ائتیک رومان-میفی اولا بیلر. مثلاً، س. آخوندوون «ائل اوغلو آراز» (۱۹۸۸) رومان-داستانی مؤلف رومان-میف نمونه سی دیر. مؤلف میفیک اوبرازلارا و حادثه لره مراجعت ائدرک، صینفی مناقشه نی تزه لیبیر (اونوتمایاق کی، رومان سوسیالیزم دؤرونده قلمه آلینمیش دیر).

^{۱۵۳} Полушкин А.С. Жанр романа-антимифа в шведской литературе 1940–1960-х годовта и Э. Юнсона). Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Екатеринбург. 2009, 24 стр. С. 14.

^{۱۵۴} سؤزون، ایفاده نین گراماتیک فورمانین معناسی

^{۱۵۵} Полушкин А.С. Жанр романа-антимифа в шведской литературе 1940–1960-х годов (на материале произведений П. Лагерквиста и Э. Юнсона). Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Екатеринбург. 2009, 24 стр. С. 14.

رومان-میف مختلف میفولوژی عنعنہ لری هانسی سا میفولوژی آرختیپلری^{۱۵۶} پوئتیک رنکونستروکسیا ماتریالی کیمی سینکرتیک^{۱۵۷} استفاده ائدیر. رومان-میفده ادبی نئومیفولوگیزمین مختلف فورمالاری تجسم اولونور: کلاسیک میف آکتوالاشدیریلماسی، مشهور میفولوژی سوژتلرین ایضاح چی سی، «مؤلف» کوازی میفلرین یارادیلماسی. ای.م. ملتینسکی رومان-میفین اوچ نوعونو آیریردی:

- کلاسیک رومان-میف، ایضاحلی دینی و میفولوژی متلر اساسیندا - اینجیل (بیبلیا)، هومئین پوئمالاری، کلت و آلمان افسانہ لری و سایره. (مثلاً، ت. مانین «ایوسیف و اونون قارداشلاری» جوزف اوند سینہ برودئر اثری).
- مؤلف رومان-میفی، هانسی کی، ایضاحلی میفولوژی متن اساسیندا یارانیر (کافکانین «قصر» رومانی).

- فولکلور-ائتیک رومان-میف، هانسیندا ایضاحلی میف-مراسم لری باش وئیر (گارسیا مارکزین «یوز ایلین تنهالیغی» رومانی).
کلاسیک رومان-میفده اساس کیمی میف-متن گؤتورولور، بو زمان حادثه لر میفده دیشیلیر. بو حادثه لرین نقل ائتمه سی نین خصوصیتینده ده اوزونو گؤستیریر.

رومان-میف مؤلف طرفیندن میفین «یازیلماسی» واسطه سیله قورولور: میفولوژی و دینی ارثه، غیر-شعوری اوله مراجعت ائدرک، یازیچی «میف» یارادیر.

فولکلور-ائتیک رومان-میف فولکلور اثرلری نین یئنی دن بدیعی ایشلمه سینی نظرده توتور، بونون نتیجه سینده ناغیللار، افسانہ لره، داستانلارا و سایره.. اساسلانان رومانلار یارانیر. بو حالدا سوژت خطی نین بیر قیسمی، اوبرازلار چئشیدی و دیل اسلوبو فولکلور ژانرلارین دان اخذ ائدیر.
۲۰- جی عصر ادبیاتی رومانین رومان-آنتی میف کیمی نوعونو یاراتدی.
رومان-آنتی میف ژانر کونستروکسییاسی باخیمیندان رومان-میف دن

^{۱۵۶} آرختیپ: قدیم شکیل، کؤهنلمیش فورما، ایلکین و قدیم فورما

^{۱۵۷} سینکرتیک: دوغرو، واقعی، دوزگون، حقیقی

فرقلی دیر. رومان-آنتی میف مستقل ژانر کونستروکسییاسینی اؤزونده ایفاده ائدیر. رومان-آنتی میف رومان-میف دن فرقله نن ژانر کونستروکسییاسینی تقدیم ائدیر. رومان-آنتی میف ژانری «منشأ» اعتباری ایله کلاسیک رومان-میفله باغلی دیر، یعنی ژانر کونستروکسییاسی «ژنتیک» اولراق «کلاسیک» رومان-میفله علاقه لی دیر، آنجاق سمانتیکا باخیمیندان بیر-بیری ایله ضدیت تشکیل ائدیر.^{۱۵۸} رومان-آنتی میفه آشاغیداکی خصوصیتلر خاص دیر: میفین متنه اویغونلاشماسی، رومان و میفولوژی متن آراسیندا اینترتکستوال دیالوق، عنعنه وی سمانتیکانین داغیدیلماسی زمانی فورمالارین ساخلانیلماسی: رومان-آنتی میف اوچون «میفی متن کیمی سربست اداره ائتمک، قبول ائدیله نی نمایش ائدیرمک، اینترتکستوال اویون، باشلیجاسی ایسه - میفوپوئتیکانین فورماسی نین ساخلانیلماسیندا میفولوژی سمانتیکانین داغیدیلماسی سچییه وی خصوصیت دیر»^{۱۵۹} بدیعی فکر یالنیز ائستتیکا و فلسفه ایله دئییل، هم ده میفوپوئتیکا ایله سیخ باغلی اولماسی اؤزونو گؤستر مکده دیر. دوشونجه نوعو اولان پست مدرنیزم ادراکین ایرراسیونال فورمالاریندان اولان میفه مراجعتینده ایفاده اولونماسی اؤزونو قاباریق گؤستریر. پست مدرنیزم اسلوبدا قلمه آیینمیش اثرلری نظر دن کئچیر دیکده مشاهده ائدیلیر کی، علمی-تکنیکی دوشونجه نین یئکونلاری و میستیک - ائزوتئریک^{۱۶۰} معلوماتلاری قبول و انکار ائتمکده فورمالاشمیش دیر.

رومان-آنتی میف ژانر فورماسینا عاید اولان کرامت بؤیوک چؤلون «چؤل» اثرینده کوراوغلو حقیقنده خالق داستانی دئکونستروکسییایا اوغراییر، یعنی قبول ائدیلیمیش کوراوغلو تامامیله فرقلی نتیجه ایله میدانا چیخیر. قید ائتمک یئرینه دوشردی کی، تاریخی کئچمیشه قایدیش ملّی شعور و دینه عاید دیرلره پست مدرن یاناشمانین نتیجه سی دیر. یاددان چیخارماق لازم دئییل کی،

¹⁵⁸ Полушкин А.С. Жанр романа-антимифа в шведской литературе 1940-1960-х годов (на материале произведений П. Лагерквиста и Э. Юнсона): Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Екатеринбург, 2009. С. 14.

¹⁵⁹ Там же. С. 14.

¹⁶⁰ داخیلده، ایچریده، اؤزونو کشف ائتمک، درک ائتمک

تاریخی کئچمیش و ملی یادداشدا سوزولوب گلن اؤرنک حادثه و اوبرازلار ملی-معنوی موجودلوق اوچون واجب اولان عامل لردن دیر. ادبی یارادیجی لیقدا ملی مسئله لری نین، خالقین اجتماعی-سیاسی حیاتی نین، عادت عنعنه لری نین، پسیخولوگیاسی نین بدیعی انعکاسی تاریخی لیک باخیمیندا اهمیت کسب ائدیر.

پست مدرنیستلر تاریخی حادثه لردن سوینیکتیو یوزوملارلا فرقلی ایضاحلارین اولدوغونو ادعا ائدیرلر. پست مدرن ده فراقمئتتارلیغین حکم سوردویو یئی دنیا دا دیشن فاکت و حادثه لر اؤزو اؤز ایچینده یئی دن یازان بیر تاریخ دیر. پست مدرن رومانلاردا تاریخی قهرمانلار عادی انسانلار چئوریلیر. پست مدرنیستلر تاریخ دن عبرت آماق دئییل، تاریخین اؤزونو اویون ماتریالینا چئویرمک مقصدی گودور. وولف قانق وئلس اؤزونون «بیزیم پست مدرنیست مدرن» (۱۹۸۷) اثرینده قید ائتدی کی می، «پست مدرنیزم پلورالیزمین علیهینه اولان هر شئی قارش یؤنلیر. او، مونیزم، اونیفیکاسییا^{۱۶۱}، توتالیتاریزم، اوتوپیا و دئسپوتیزم لرین گیزلی فورمالاری ایله وداعلا شیر، عوضینده مختلف لیک و پارادیقمالارین رقابتینه کئچیر».

معاصر آذربایجان ادبیاتیندا پست مدرن رومانین ماراقلی نمونه سی صابر رستمخانلی نین «گؤی تانری» (۲۰۰۵) اثری دیر. بو رومانین سوژئی بیزی تورک خاقانلاری نین اداره ائتدی دؤره، تک آلاهلغین دین کی می چیچکلنمه سی دؤرونه آپاریر. تورک خالقلاری نین دولتی لیبین انکشافیندا عوضسز خدمتلری اولموش شخصیتلری عکس ائتدیرمه سینه باخمایاراق، بو اثر کلاسیک تاریخی رومان دئییل. ص. روستمخانلی قدیم تورک میفولوگیاسینی و یازیلی منبع لری (او جمله دن، اورخون - یئی سئی عابده لری) استفاده ائتمکله، معاصر تورک دنیاسی قارش ی سیندا دوران میفیک کئچمیشله باغلی سواللار جاواب آختاریر. «گؤی تانری» - نئومیفولوژی بدیعی مکاندا اؤز عکسینی تاپمیش تورک دیللی خالقلارین معاصر مسئله لری حقیقده اولان بیر اثر دیر.

^{۱۶۱} اونیفیکاسییا: بیر شئی بیر فورمایا سالماق، اویغونلاشدیرما.

پست مدرنیزم رومانیندا تاریخی حادثه لردن بحث ائدرکن پستودوسندلی رومانلارا دا توخونماق لازم دیر. پستودوسندلی رومانلاردان اسپئسیفیک^{۱۶۲} رومان نوعو کیمی دانیشارکن، بورادا فاکتلا رین ایتاسیاسی (تقلیدی)، فالسیفیکاسیاسی (ساختاکارلیق) و میستیفیکاسیاسی (اوی دورما) دقتی جلب ائدیر. اینگیلیس دیللی ادبیاتدا موکیومنتاری ادلی ترمینه راست گلمک اولور کی، قارشیلیق لی سؤز کیمی باشقا دیل لردن استفاده اولونور. پستودوسندلی رومانین بدیعی نمونه لری ظاهری علامت لری نه گؤره سندلی رومانلارا اویغون دور، آنجاق اونلارین حادثه لری سندلی رومانلاردان فرقلی اولاراق اوی دور مادیر و تاریخی فاکتلا ر آلتیندا خصوصی «پرده لنمیش دیر».

پست مدرن روماندا سوسیال-سیاسی رئال لیکلارین عکس اولونماسی اؤز خصوصیت لری ایله سئچیلیر. ز. باومان پست مدرنیزمین سوسیال گئرچک لیکله باغلی اولماسی فاکتینی انکار ائتمه یه رک «سوسیال گئرچکلین انکشافیندا یئنی دور اولماقدان داها چوخ شعورون ایره لیله ییشینده یئنی دور» اولماسینی قنوسولوژی^{۱۶۳} اسپکتی کیمی اؤن پلانا چکهرک قیمت لندیرمیش دیر.

پست مدرن یازارلاردان اولان سیمور بایجان سیمور XXX امضاسی ایله ۲۰۰۷-جی ایله نشر ائتدیردی «۱۸،۶ س. م» اثرینی اسکلت-مئموار کیمی تقدیم ائدیر. اثر مؤلفین یول خاطره لری و سفر تصورات لاری نین بیغجام مضمونون دان عبارت دیر. مؤلف اینجه یومورو ایرونیایا قاتاراق جمعیتده کی چاتیشما زلیقلاری اؤز حیاتی نین و یارادیجیلیغی نین بیر آنی کیمی گؤسترمه یه نایل اولایبیلیر.

آنارین «آغ قوچ، قارا قوچ» رومانینا دا دقت یئتیرک. عائله سیندن و یاشادیغی دوغما باکی سیندن آیری دوشموش اساس قهرمانین اضطراب و دوشونجه لری واسطه سیله آنار جمعیتده باش وئرن سیاسی-اقتصادی بحرانلارا بیر معنالی اولمایان مناسبتینی، خالقین آغریلی مسئله لری ایله ناراحتچی لیغینی «آغ قوچ، قارا قوچ» ادلی اثرینده اوخوجولارا چاتدیرمیش،

^{۱۶۲} خاص، مخصوص

^{۱۶۳} ادراک نظریه سی

اونلاری یارانمیش وضعیتدن چیخماق یوللاری اطرافیندا غیابی دیسپوتا^{۱۶۴} سۇق ائتمیش دیر. آنارین «آغ قوچ، قارا قوچ» ادلی اثرینده تاریخی کئچمیشه، سووئت دؤرونه مراجعت و گله جه یه اومود عکسینی تاپمیش، آذربایجانین مستقل لیک ایدئاسی اساس لئیتموتیوه^{۱۶۵} چئوریلیمیش دیر. مؤلف طرفیندن ناغیل آدلانديريلماسینا باخمایارق، «آغ قوچ، قارا قوچ» اثری جدی سوسیال - سیاسی مسئله لره توخونان نثر اثری دیر.

یارانان آندان پست مدرنیزم «یئنی جدی لیک» (seriousness new) ادی ایله تانینان جریانلا راستلاشیر. بیر طرفدن «یئنی جدی لیک» پست مدرن مباحثه سینه قارشى چیخیش ائدیر، او بیرى طرفدن ایسه پست مدرنیست لر «یئنی جدی لی» بین تصویرائتمه اسلوبلارینا مراجعت ائتمه یه باشلاپیرلار. مثلاً، ج.ر. فاولزون «دانیل مارتین» (۱۹۷۷) رومانیندا پست مدرن اسلوبو رئالیزمله بیرلشیر. «دانیل مارتین» رئال بیوقرافیک رومان دیر، آنجاق پست مدرنیزمین نثر تکنیکاسی (خصوصیله، خرونولوژیانین داغیلماسی، تحکیه چی نین ایکی لشمه سی و سایره) اساسیندا یارانمیش دیر. شوتلاند یازیچی سی لن بنک سین «شوسه اوستونده آدیملار» (۱۹۸۵) رومانیندا گرنم پارک و سئرو فیتچ آراسینداکی سوژئت خطی صرف رئالیزم عنعنه سینده تصویر ائدیلیب، اما دیگر ایکی سوژئت خطلری پست مدرن عنعنه سینده یارادیلیمیش دیر.

«یئنی جدی لیکه» خاص علامت لر آقشین یئنی سئین «گۆله قارغی سانجان» پست مدرن اسلوبوندا قلمه آلنمیش اثرینده اؤز عکسینی تاپمیش دیر. روماندا لئش علی نین ایچکییه قورشانمیش انسانین ائوینده وئدره لرله اوردئنی، مئدالی گؤررکن، «آلکاش» ین اونا وئردییی جواب هامینی دوشونمه یه وادار ائدیر. ایچکی آلوده چی سی نین دیلیندن جمعیتده باش وئرمیش اولایلارا مناسبت بیلدیرمه سی محض سوسیال-سیاسی رئال لیکلاری بیر داها گؤزوموزده جانلانديریب، اونا بیگانه قالمماغی آشیلاپیر: «دنیا دا نه قدر ایگیدلیک،

^{۱۶۴} علمی، ادبی موضوعا دایر آچیق مباحثه

^{۱۶۵} اساس موضوع، اساس مقصد

قهرمان لیق اولوب سا، هامیسینی من ائله میشم، آتا جانی، دفعه لرله قهرمان جاسینا هلاک اولموشام. شهیدلر خیابانینی گۆرموسن؟ باخ اوردا نه قدر شهید وار هامیسی منم... بامسی بییرک، کوتوزوو، ژوکوو، بابک، کوراوغلو، بیسمارک انشیتیمن سن بئله آدلار؟ اونلار هامیسی منم...». استهزا ایله دئییلن بو جمله لرده آجی حقیقتلر اؤزونو قاباریق شکیلده گۆستریر. لئش علی نین گۆردویو وئدره لرله اوردئین، مئدالین سووئت اولکەسی نین اؤزو کیمی پوچ اولماسینا و بو اولکە اوچون جانیندان کئچمیش انسانلارین فجیع طالع لرینه بیر اشاره دیر: «هامیسی سووئت مئداللاری دیر، محاربه، امک قهرمانلارینا، پارتییا فعاللارینا وئریلن لر. وقتيله بو اوردئن، مئداللارا گۆره انسانلار جان وئریلر، بیر-بیریلری نین اوزونه دوروب گولله تددیریلر، قارینلارینا مینا باغلایب تانکلارین آلتینا سورونوبلر، سینه لرینی مسلسلین قاباغینا توتوب چای سوزهنه دؤنوبلر. ایندی قارا قپیک وئرمه یه جانلاری چیخیر».

پست مدرن روماندا باش قهرمانین بدیعی دنیاسی قاباردیلیر. پست مدرن رومان قهرمانینا ائله گلیردی کی، اؤیرشمیش اولدوغو و اوللر اونو احاطه ائدن محیط سون درجه آباد اولموشدور، بو گونو ایسه، - انسانا مناسبت ده سیویلزاسییا و مدنیت پرده سی آلتیندا گیزلەنن دهشت، دوشمنچی لیک، تماميله غیری-انسانی مناسبت لردن عبارت دیر.

آذربایجان پست مدرن رومانیندا سوژئت و سوژئت خطلری

سوژئت^{۱۶۶} بیر آنالایش کیمی لاپ قدیم دن ادبیات شناس لیغین دقتینی جلب ائتمیش و بو آنالایش ایلکین اولاراق افلاطونون و ارسطونون اثرلینده راست گلیریک. ارسطونون باخیمیندان سوژئت «ایسته دییی یئرده باشلانمالی، ایسته دییی یئرده بیتمه مهلی دیر» و سوژئین «باشلانغیجی، اورتاسی و سونو اولمالی دیر».

اثرده یازیچی نین حیاتدان گؤتوردویو حادثه لری، مشاهده ائتدیکلری فاکتورلاری قروپلاشدیرماسی، سیستمه سالماسی و اونلاری دینامیک انکشافدا تصویر ائتمه سی اثرین سوژئینی تشکیل ائدیر. سوژئت اساساً حیات ماتریالی و صورتلردن تشکیل ائدیلیر. بیر-بیری ایله باغلی اولان بو و یا باشقا احوالاتی بدیعی اثرده آرديجیل صورتده معین خط اوزره انکشاف ائتدیریر. سوژئت اثرده تصویر اولونان ماهیت و حادثه نین اؤزودور. آ. تامارچئنکویا گؤره سوژئت رومان ژانریندا سربست، چئویک، دیشکن فورما حساب ائدیلیر. بو فورما، یعنی سوژئت مؤلفدن زمانلا آياقلاشماغی طلب ائدیر. تاریخی پروسه لرده جمعیتده باش وئرن تاریخی حادثه لر سوژئت فورمادا یئنی فورمالار و تصویر قورولوشو دوغوردوغونو وورغولایان آ. تامارچئنکو^{۱۶۷} بونو دؤرو اوچون تپیک حادثه حساب ائدیر. ل. تیموفیئو

^{۱۶۶} قورغو، روایت قورغوسو، طرح (pLot)

^{۱۶۷} Тамарченко А. Поиски современного сюжета. Сб. «Советская

سوژتتی بلاواسطه حادثه و یا حادثه‌لر سیستمی کیمی دیرلندیریر، صنعتکارین حیات شرایطی نین طلبی ایله تصویر ائتدییی کاراکترلرین عمللری ایله آچیلما سینی سوژتت کیمی قیمتلندیریر.^{۱۶۸}

ادبیات شناسلیقدا سوژتت مسئله‌لری جدی مباحثه‌لر دوغورموشدور. ی. یرنبرورق «سوژتتلی رومانلار آرتیق اؤز دؤرونو یاشامیش دیر. ایندی اوچرکله^{۱۶۹} رومان آراسینداکی سرحد گؤتورولموشدور. بونون نتیجه سینده یئنی ژانر یارانمیش دیر»^{۱۷۰} فکری ایله روماندا باش وئرن یئنی لیکره دقت یئتیرمه یه چاغیریردی. اثرده سوژتت سیزلییی، ن. آسئیو فاکتلا را یازارین پاسیو^{۱۷۱} مناسبتی ایله علاقه‌لندیریردی.

روماندا سوژتت و فابولا دواملی علاقه اوچون حادثه‌لرین اساسی دیر کی، رومانین ژانر فورمالاری نین ثابتلیینه گتیریب چیخاریر. آی. ائسالنک حقلی اولاراق، سوژتت کونستروکسییاسینین دواملیق علامت‌لرینی رومان علامت‌لرینه عاید ائدیر و قید ائدیر کی، «بو ثابت‌لیک رومانین زنگینلشمیش سوژتت نوعونه جلب ائدیر کی، اؤز دقتینی بیر و یا ایکی قهرمانین حرکت‌لری اطرافیندا مرکزلدیریر، سبب ایسه - اونون انکشافیندا زمان آردیجیل لیغی، یعنی ائپیزودیک حادثه‌لرین دیشمه‌سینه، باشلیجاسی ایسه آز-چوخ تجرید اولونموش انکشافی دیر»^{۱۷۲}

پست مدرن روماندا سوژتتین اولوب-اولماماسی مسئله‌سی تدقیقاتچی لار طرفیندن مباحثه‌یه سبب اولموشدور. پست مدرن روماندا سوژتت مدل‌لشدیریلیمیش کاراکتر داشیییر، خاوس پیرینسیپی اساسیندا و چوخ وقت اویون شکلینده قورولور، مختلف سوژتت خط‌لری نین موجودلوغو ایله سجیه‌لنیر، سوژتت تقلیدی و «کؤچری» (گزری) سوژتتله مراجعت ائدیر.

литература», М.-Л., 1961. С. 242;

¹⁶⁸ Тимофеев Л.И. Основы теории литературы. М., 1971. С. 164.

¹⁶⁹ اوچرک: رساله، مقاله

¹⁷⁰ Первый Всесоюзный съезд советских писателей. (стенографический отчет). М., 1934. С. 184-186;

¹⁷¹ فعالیت‌سزلیک، تأثیر سیز، منفعل

¹⁷² Эсалнек А.Я. Своеобразие романа как жанра. – М., 1978. С. 36.

مدل لشدیریلیمیش سوژت باشقا تیپ سوژتلردن سئچیلیر. بدیعی اثر اوخوجونون گؤزو اؤنونده «تکرار اویناماق» مدلی کیمی قبول ائدیلیلیر. عینی بیر حادثه مختلف واریانتلاردا موجوددور. حتی اوخوجو اؤزو-اؤزونه سوال وئریر کی، «اصلینده بس نئجه اولموشدور؟» قید ائتمک لازم دیر کی، مدل لشدیریلیمیش سوژت خطی پست مدرنیزم اوچون سنجیه وی کاراکتر داشیییر.

مدل لشدیریلیمیش سوژت خطینی آنارین «آغ قوچ، قارا قوچ» رومانیندا مشاهده ائدیریک. آنارین «آغ قوچ، قارا قوچ» رومانیندا مدل لشدیریلیمیش سوژت خطی فانتاستیک و آلتقوریک فورمادا آذربایجانین اوچ مختلف یول ایله انکشاف پرسپکتیولری نین آچیقلاماسی دیر. رومان مؤلف طرفیندن «اوتوپیک و آنتی اوتوپیک ناغیللار» آدلاندیریلیمیش دیر. ناغیل سوژتی ایسه اثرده تکرارلانماییر، پست مدرن ادبیاتا خاص اولان مدل لشدیریلیمیش سوژت خطی اؤزونو گؤستریر. اثرده آذربایجانین صرف اسلامچی، روس کمونیست و یا غرب دیرلرینه سؤیکه نه رک گلهجه یه آدیملاماسی نین مختلف نتیجه لری گؤستریلیر. بو اوچ یول آراسیندا موجود فرقلر و عینی لیکلر اوخوجولارا چاندیریلیر. محض روماندا تصویر اولونان بو اوچ منطقه ده کی دیشیک لیکلر اوخوجونو «حادثه لر بس نئجه اولموشدور؟» کیمی دوشونمه یه وادار ائدیر. حادثه لره نظر سالان اوخوجو، اونلار آراسیندا کی دیشیک لیکلری هم گله جکده باش وئره بیله جک حادثه لر کیمی، هم ده رئال گئرجک لیک کیمی قبول ائدیر.

مدل لشدیریلیمیش سوژت خطینی یازار شریف آغایارین «حرامی» رومانیندا مشاهده ائتمک اولور. رومانین اوچ سوژت خطی ایله انکشاف ائتدییینی گؤروروک: اثرین اساس حادثه لرینی عکس ائتدیرن متن (روستمن حرامی ایله باغلی حیاتی)، اون ایکی احوالات (سمندرین قوچاقلیق لارینی عکس ائتدیرن احوالات) و یئددی گونو تصویر ائدن گونده لیک (روستمن گونده لییی). تصویر ائدیلمن بو حادثه لرین ایکی اسلوبدا (بدیعی و پولیسیستیک) قلمه آیینماسی رومانین اسلوب قاریشیق لیغیندان دانیشماغا

اساس وئریر. دتتکتیو خط و پورنوقرافیک ائلمنتلردن خالی اولمایان رومان مختلف اسلوبلارین بیرلشمه سی کیمی عنعنه وی رومانلاردان فرقلنیر. رقمترین معنا داشیدیغی بو اثرده حادثه لر بدیعی، گونده لیکلر ایسه پوبلیسیستیک اسلوبدا روستمین دیلیندن نقل ائدیلیلر.

پست مدرن رومانلاردا سوژتت چوخ وقت خاوس پیرینسیپی اساسیندا قورولور، او جمله دن مختلف سوژتت خطلری نین و ائپیزودلارین خاوتیک قاریشیق لیغی واسطه سی ایله. عینی زماندا، پست مدرن رومان عنعنه وی روماندان فرقی اولاراق سوژتتین کوللاژ و مونتاژ پیرینسیپلری اساسیندا فورمالاشدیریلماسی ایله سئچیلیر.

مثلاً، نرمن کمالین مدللشدیریلیمیش سوژتت خطی نین بعضی علامتیرینی اؤزونده عکس ائتدیرن «آج، منم» اثرینده مختلف سوژتت خطلری بیر بیری ایله قاریشیر. یازار قهرمان حقینده اثرین اؤن سؤزونده اوخوجوسونا معلومات وئریر: «داریخماق حکایه سی نین سونوندا ایسه ائله تصور یارانیر کی، بوتون بو حکایه لری قهرمانین فوتوسونا باخان آیری-آیری آداملار دئییل، رومانین قهرمانی اولان آذربایجانین اؤزو دانشیر...» آذربایجانین کئچمیشی باره سینده حکایه (آیریلماق، داریخماق، اولدورمک، گزمک، آتماق، قورتولماق) و قهرمان اطرافیندا (آذربایجان) اولان نظام سیزلیق قاریشیق اثرین سوژتت خطلرینده اؤزونو گؤستریر. رومانین سوژتت خطلری حکایه لردن حکایه لره انکشاف ائدیر.

شمیل صادقین «اودرلر» رومانیندا فابولا اودرلرین شوشایا یوروشو و دده افندی نین آلتی صحبتی اساسیندا انکشاف ائدیر. حادثه لر پراکنده لیک کاراکتیری داشیسا دا، بعضاً بیر-بیری ایله علاقه لی اولماسالار دا رومانین اساس ایدئاسی ایله سوژتت خطلرینه بیرلشدیریلیر. شمیل صادقین «اودرلر» ی نین سوژتتی مونتاژ اساسیندا فورمالاشدیریلمیش دیر. «اودرلر» رومانیندا تئز-تئز بیر سوژتت خطینه عاید ائپیزود دیگر سوژتت خطینه عاید ائپیزود چرچیوه سینده وئریلیر. شمیل صادقین «اودرلر» رومانیندا مختلف ائپیزودلارین و سوژتت خطلری نین بیر-بیرینه خاوتیک قاریشماسی اؤزونو

آیدین شکیلده گؤستریر. بو دا فابولانین انکشافینا گؤزله نیلمزلی لیک گتیریر، ائرده اموسیونال^{۱۷۳} چالارلاری زنگینلشدیریر. سوژئتی مونتاژ ائدرک مؤلف قالدیریلان مسئله لرین کسکین بدیعی عکس اولونماسینا نایل اولموشدور. خالقین اولوم و اولوم^{۱۷۴} سئچیمی قارشى سیندا دوردوغونون کسکین بدیعی عکسی اوچون مونتاژ پریمون دان گئنیش استفاده اولونور. قید ائتمک لازم دیر کی، مونتاژین تأثیری اساسیندا بو سئچیم درام اثرلرینه خاص کاتارسیس^{۱۷۵} ایله آچیقلا نیشدی.

پست مدرن رومان مبالغه ائدیلمیش مؤلف اویونلارینا مئیل لی دیر. نتیجه ده حیاتین داها مسئله لی آسپئکتلرینه توخونان مؤلف پست مدرن اویونلاری اثرلرده دیسکورس لارین^{۱۷۶} نظره چارپدی ریلیمیش نمایشکارانه ایمیتاسیاسی دیر. پست مدرن ادبیاتدا اویون یازار اوچون اثرده اشتراک ائتمک آلتینه چئوریلیر. یازیچی اویونو فورمالار، شرطی لیک، سیمووللار اطرافیندا باشلانیلیر. بو زمان مؤلف هم متن، هم ده اوخوجو ایله اویونلار. سؤزه اویون مناسبتی «گیزله دیلمیش» معنا تاپماق اوچون استفاده اولونور. پست مدرن اثر مؤلف اویونو - ایسته نیلن کوسمولوژی مدلین ان فوندامنتال^{۱۷۷} و آرخایک^{۱۷۸} ضدیتی اولان خاوس آنلایشی نین قارشیسى آلینماز کیمی باشا دوشولمه سی نین نتیجه سی دیر. اویون مختلف ساحه لره عاید اولان حرکت و اشیا لارین واحد مدنی مکانی اولان خاوسون قارشى سینى آلماق اوچون آلت کیمی خدمت ائدیر. کومپوزیسییا علامتی کیمی بو اویون داها قباریق رومان-پیئس ده حیاتا کئچیریلیر.

رومان-پیئس اؤزونه مخصوص کومپوزیسییا قورولوشو ایله فرقله نیر. رومان-پیئسین خصوصیتی یالنیز ائپیک و دراماتیک باشلانغیجین

^{۱۷۳} دو یغوسال، عاطفی، هیجانلی

^{۱۷۴} بودن یا نبودن

^{۱۷۵} کاتارسیس: تمیزلنمه، پاکلانما

^{۱۷۶} سؤیلم، گفتمان

^{۱۷۷} احکام چیلغین دیشمزلییین اوستون توتان، تمل چی، خشکه مذهب، قولاغی توکلو

^{۱۷۸} کؤهنه لیمیش، اسکی، قدیم

قاریشقیلیغی دئییل، هم ده هر هانسی سا واریانتلی^{۱۷۹} سوژئت خطلری نین مختلف مؤلفلرده اؤزونه مخصوص شکیلده بروزه وئرمه سی دیر، یعنی سوژئت خطی اینواریانتلی لیغی دیر^{۱۸۰}.

معاصر آذربایجان ادبیاتیندا رومان-پیئسین علامت لرینی ایلقار فهمی نین «آکواریوم» (۲۰۰۶) اثرینده تاپماق اولار، هانسی کی، داها چوخ تئاتر رومانی کیمی مشهور دور. رومانین سوژئت خطی بیر انسانین طالعی اطرافیندا قورولور، هانسی کی، بوتون آرزولارینا قیرخ یاشلاریندا چاتیر، آنجاق «آکواریوم» داکی زندانا غالب گلکم گوجونده دئییل. آکواریوم باش قهرمانین یئرلشدیریلدییی محدودلاشدیریحی معنوی-مکان کیمی چیخیش ائدیر، هارادا کی، لال بالیقلای مقایسه ائدیلیر. مؤلف ممکن سوژئت خطلریندن استفاده ائدیر: بیر طرفدن، آزادلیق و مستقل لیکن امتناع ائدن اوغورلو انسانین یولو؛ دیگر طرفدن، هارمونیا و گؤزل لیک، آزادلیق و خئیرخواهلیق دیرلرینه اساس لانا خیالی طالع.

پست مدرن رومانلارین سوژئتینده دیگر رومانلاردا اولدوغو کیمی تقلید و عکس تقلید (آنتی تقلید) اؤزونو گؤستریر. تقلید اؤزونو ان چوخ رومان-سلسله و رومان-دوام دا (صحت باشقا مؤلفلرین بدیعی اثرلری نین دوامی و یا آردی کیمی یارادیلیمیش اثرلردن گئدیر) ژانر قاریشقی لیغی چوخ یونلو خصوصیتینده اؤزونو داها قاباریق گؤستریر. نتیجه ده رومان - سلسله لرین حصه لری بیر-بیرلرین دن ژانر کونستروکسییالاری باخیمیندان فرقله نه بیلرلر. بو رومان-دواما مناسبت ده عدالتلی دیر.

بدیعی نقلین گؤستریحی لریندن بیر ی اوخوجو طرفیندن رومان مضمونون گئچک لیک کیمی قبول ائدیلمه سی دیر کی، بو دا تقلید و یا عکس تقلید بدیعی اصوللاری ایله علاقه لی دیر. تقلید یالنیز سوژئته دئییل، همچنین «ژانر علامت لری» نه توخونور. تقلید یالنیز بیر ائپوخانین^{۱۸۱} اثرینده

^{۱۷۹} بیر شئیین مختلف شکلی

^{۱۸۰} معین دیشیکلیک زمانی اونونلا علاقه دار اولدوغو حالدا اؤز ثابت لیگینی محافظه ائدن ایفاده.

^{۱۸۱} ائپوخا: تاریخ، دؤر، عصر، زمان

دئیل، همچنین زمان و یا جغرافی بؤلگولرده ده ممکن دور. ادبیاتدا چوخ نادر حاللاردا راست گلینن عکس تقلید کیمی حالا دا راست گلیمک ممکن دور.

اثرین سوژئت خطی بیر اویدورما، یا اوبیئکتیو آنتی تقلید ائدن بدیعی گئرجکلین یارانماسیندا اشتراک ائدیر. ژانر تقلید/آنتی تقلیدی آرتیق موجود ژانر فورمالارینا مراجعتی نظرده توتور. ج. کالثر ادبی اثرین یارادیلماسی زمانی موجود فورمالارین طلبلرینه عمل ائتمک کیمی اونلارین سرحدلرینی کئچه، هم ده مؤلفین ایسته یی ایله علاقه لندیریله بیلر.

بدیعی اثرین مؤلفی اوچون تقلید و یا عکس تقلید ایکیلی معنا داشییر. بیر طرفدن صحبت آرتیق ادبیاتدا موجود اولان ژانر ایستروکتورلارینا تقلید/عکس تقلیددن گئدیر. دیگر طرفدن، اوبیئکتیو دنیا یا مؤلف تقلید/عکس تقلیدین مضمونون دان قاجمامالی و اوزاق اولمامالی دیر. سوژئت خطینده تقلید و یا عکس تقلید بدیعی گئرجکلین یارانماسیندا اویدورما کیمی اشتراک ائدیر.^{۱۸۲} ژانردا ایسه تقلید/عکس تقلید آرتیق موجود اولان ژانر فورمالارینا مراجعت ائدیر. ج. کالثر بونو بدیعی اثرین یارادیلماسی زمانی موجود فورمالارین طلبلرینه رعایت ائدیلمه سی و اونون سرحدلرینی آشماسینا مؤلفین سعی ائتمه سی ایله علاقه لندیریر: «ادبیات - پارادوکسال حال دیر، چونکی ادبی اثرلرین یارادیلشی - بو عینی زماندا ثابتلشمیش فورموللارا مراجعت دیر، بئله کی، متنین یارادیلما سینی، ظاهراً سونئت^{۱۸۳} و یا رومانین عنعنه وی خصوصیتلرینه جواب وئرن، سرحدلری دفع ائدن و حدودلاریندان کنار چیخماسینی خاطرلادیر».^{۱۸۴}

آنتیک یوناندا تقلید احتراصلی سایلمیردی. عکسینه، تقلید مؤلفه خلفلری ایله یاریشا گیرمک و اونلاری اوسته له مک شانسی قازانماق امکانی

¹⁸² Бютор М. Роман как исследование. М.: Издательство МГУ им. М.В. Ломоносова, 2000. С. 39;

¹⁸³ ایکی مربع و ایکی مستس دن عبارت اولان اون دؤرد مصراعلی انگلیس شعری

¹⁸⁴ Каллер Дж. Теория литературы, Краткое введение. – М.: АСТ* Астрель, 2006. С. 48.

وئیریدی. ارسطو اؤزونون «پوئیتیکا» اثرینده ادبیاتدا اوچ نوعون: ائپیک، درام و لیریک نوعلره بؤلگوسو زمانی «پوئزییا» (یونانجا. Poieo):

– ائدیرم، یارادیرام) ایله یاناشی تقلید (یونانجا mimesis: نظیره) استفاده ائدیر. ارسطونون فکرینجه، هر بیر پوئزییا نظیره و تحکیه اصوللاری ایله فرقله نیر.^{۱۸۵} افلاطونون نوعلره بؤلگوسونده پوئتیک شرحین اصولو اساس کیمی چیخیش ائدیر کی، او حکایه نین انکشافینی نظیره یه عاید ائدیر. ان یئنی دؤرده تقلید یارادیجی لیک عاملی قیسمینده ایتمه یه رک بدیعی پیرینسیپی کیمی یئرینی بدیعی اوریزینال لیک پیرینسیپینه وئیریر.

معاصر روس ادبیاتیندا عکس تقلیدین ان پارلاق بدیعی نمونه لریندن بیری تدقیقات چیلار روس آندئقراوندونا عاید ائتدیکلری و. ماکانی نین «قفقاز اسیری» اثری دیر. اثرین آدی اؤزونده معاصر یازیچی نین روس کلاسیک عنعنه لرینه مراجعت ایتمه سینی گؤستریر. اثری مطالعه ائتدیگجه، و. ماکانی نین یئنی سبکده «قفقاز مسئله سینی» آچیقلا دیغینی مشاهده ائدیریک. مؤلف «اسیرلیک» متافوریک مضمونو گئنیشلندیره رک روسییا جمعیتینده فردی انسانین آزادلیغی مسئله سینه دقتی جلب ائدیر. نتیجه ده «قفقاز اسیری» حکایه سی نین سوژئتی نین قورولماسی آ.س. پوشکین، م.ی. لرمونتوو، ل.ن. تولستوی اثرلری نین سوژئتلری نین آنتی سختمی^{۱۸۶} ایله قورولور.

آذربایجان ادبیاتیندا ائلخان قاراقانین «آ» رومانی نین پلاگیات^{۱۸۷} اولماسی اطرافیندا مباحثه لر بو گون ده دوام ائتمکده دیر. ائلخان قاراقانین بو رومانیی مشهور پرتقال یازیچی سی پاولو کوئلیونون «پورتوبئللو جادوگری» رومانیندان، چاک پالانیکین «دؤیوشچو کلوبو» رومانیندان پلاگیات اولدوغو ادعا ائدیلدی. قید ائتمک ایستردیم کی، چاک پالانیکین «دؤیوشچو کلوبو» رومانی اساسیندا بدیعی فیلم چکیلمیش دیر (کینوسئناریست جیم اولس، رئژیسور دئوید فینچر).

¹⁸⁵ Аристотель. Об искусстве поэзии. – М., 1957. С. 45.

¹⁸⁶ سختم: شکل، صورت، بیر شئیین قورولوشو-تشکیلی پلانی
¹⁸⁷ اؤزگه لرین اثرینی اوغورلایب، اؤز اثری کیمی وئرن آدم، سارق ادبی

یازار بدیعی اثر قلمه آلا رکن، هر هانسی بیر اثر دن تأثیرلنه بیلیم اونا نظیره یازا بیلر. آذربایجان ادبیاتی تاریخینده بئله اثرلرین تقلید اندیلیمه سی فاکتورلاری اولموشدور. ائلخان قاراقاندا دا بئله تقلید اؤزونو بروزه وئیریر. «آ» رومانی و «پورتوبئلو جادوگری» رومانیندا قهرمان قاراچی دیر. پاولو کولونون قهرمانی قاراچی اصل لی جادوگری سه، ائلخان قاراقاندا قهرمان قاراچی اصل لی جادوگر حساب اولونور.

چاک پالانیکین «دؤیوشچو کلوبو» رومانیندا اولدوغو کیمی ائلخان قاراقانین «آ» رومانی نین قهرمانیندا ایکیشمه باش وئیریر. هر ایکی اثرین دیلی وولقاریزم لرله^{۱۸۸} زنگین دیر. آنجاق بو مقایسه لر اثرین تقلید/آنتی تقلید اولماسینا دلالت ائتمیر. چاک پالانیکین اثری نین قهرمانی - تحکیه چی مآذونته چیخیب دنیز ساحلینه گئدیب تایئر دیئر دئنه راستلا شیر... «دؤیوشچو کلوبو» اثری نین قهرمانی اؤزونو همین شخصله، تایئرله علاقه لندیریر، ائلخان قاراقانین «آ» اثری نین قهرمانی آنا ایسه آ ایله علاقه لندیریر. هر ایکی اثرده دقتی جلب ائدن عامل ایسه، هر ایکی رومانین ایدئاسیندا دنیانی داغیتماق، عوضینه عدالت لی دنیا قورماق ایدئاسی دورور. قهرمانلار ایدئالارینی حیاتا کئچیرمک اوچون بیرلیک یارتماغا جهد ائدیرلر. چاک پالانیکین قهرمانلاری «دؤیوشچو کلوبو»، ائلخان قاراقانین قهرمانلاری ایسه «پیسنتر»^{۱۸۹} یارادیرلار. هر ایکی اثرده قهرمانلارین عدالت لی دنیا قورماق کیمی آرزولاری حیاتا کئچیلیمه میش قالیر. چاک پالانیکین قهرمانی اولور، ائلخان قاراقانین قهرمانی ایسه خیاللارینی حاللوسیناسییا حساب ائدیر. چاک پالانیکین «دؤیوشچو کلوبو» رومانی ایله ائلخان قاراقانین «آ» رومانی آراسیندا آپاردیغیمیز سوژت، ایدئیا و اوبرازلار باخیمیندان مقایسه و پاراللر بیزه اساس وئیریر کی، دئیک کی، «آ» رومانی «دؤیوشچو کلوبو» رومانین دان تقلید اندیلهرک قلمه آلینیب.

^{۱۸۸} آشاغی اسلوبا مخصوص، بایاغی، کوبود، ادب سیز

^{۱۸۹} مرکز، مرکزیت

پست مدرن رومانلاردا «کۆچری سوژئتلر» معاصر مرحله ده ملى ادبیاتین اونیفیکاسیاسی شرایطینده اؤزونو گؤستر مکده دیر. «کۆچری» سوژئتلر میفلوژی دوشونجه نین حکمرانلیغی دؤروندن معلوم دور. اونلارین اقتباس اندیلمه سی بؤیوک کۆچ و بؤیوک ایمپریالارین یارادیلما سی دؤرلرینده داها فعال ایدی.

دراماتورگ ژ. پولتینین ایره لی سوردویو تصنیفاتدا «کۆچری» سوژئتلری «دایمی» (اساس) سوژئتلردن فرقلندیرمک لازم دیر. «کۆچری» سوژئتلری هم ده «ابدی اوبرازلار» دان فرقلندیرمک لازم دیر. بعضاً مختلف خالقلارین و دؤرلرین موجود ادبیاتیندا «ابدی اوبرازلار» «کۆچری» سوژئتلرین تأثیر نین نتیجه سی کیمی قیمتلندیریلیر.

«کۆچری» سوژئتلر ژانر سیستمی نین ترانسفورماسیاسینا، ملى ادبیاتا تحکیه نین «خارجی» اسلوب خصوصیتلری نین تطبیق اندیلمه سی، خرونوتوپ^{۱۹۰} و فابولانین اؤزونه مخصوص لایحه لشدیریلمه سینا امکان یارادیر. «کۆچری» سوژئتلر یاد ژانرلارین «عوض اندیلمه سی پروسه لری نین کاتالیزاتورو رولوندا چیخیش ائدیر. قلوباللاشما شرایطینده «کۆچری» سوژئتلرین بیر حالدان باشقا حالا کئچمه سی نین اهمیتی ژانر سیستمی اوچون آرتیر، قلوبال ادبیاتین یارانماسینا یاردیم ائدیر. معاصر قلوبال ادبیات اوچون «کۆچری» سوژئتلر - بو ادبی مدنی مکانین واحد شکله سالینما سی آلتی دیر.

^{۱۹۰} خرونوتوپ: تاریخی شکل، تاریخی فورم

آذربایجان پست مدرن رومانی نین اوبرازلاری

اوبراز^{۱۹۱} آنالیزی معاصر دؤرده بیرمعنالی قارشی لانمیر. بو استقامتده بیر چوخ علم ساحه لرینده (صنعت شناسلیق، دیلچی لیک، ادبیات شناسلیق، فلسفه، ائستتیکا، پسیخولوگیا و...) مختلف تدقیقاتلار آپاریلیمیش و فکرلر ایره لی سورولموشدور. روس ادبیات شناسلیغیندا بو آنالیز ب.ق. آنانیو، آل. آندریئو، ک. قورانوو، ن.ک. قی، پ.و. پالیوئسکی، و. تیوپا، م.ب. خراپچنکو کیمی تدقیقاتچی لار طرفیندن آراشدیریلیمیش دیر. غرب نظریه سینده س.د. لیوی سین «پوئیک اوبراز»، ک. ایسپورجئونون «شکسپترین اوبرازلاری و اونلار بیزه نه دئییر»، پ.ن. فوربانکین «بازیلی «اوبرازلاردا رئفلئکسیا»، م. هنری نین «پوئیکا و ریتوریکا»^{۱۹۲} لغتی» اثرلری مارات دوغورموشدولار. آذربایجان ادبیات شناسلیغیندا اوبرازلارین ایشله نیلمه سی و تدقیق ائدیلمه سی ساحه سینده ی. قارایئوین «فاجعه و قهرمان»، ن. پاشایئوین «انسان بدیعی تدقیق اوبیئکتی کیمی»، ی. ولیئوین «ادبی پورترئت و کاراکتر»، ب. بابایئوین «بدیعی ادبیاتدا تیپیک لیک» و دیگر بو کیمی سانباللی تدقیقات ایشلری و مونوقرافیک تدقیقاتلار میدانا چیخمیش دیر.

^{۱۹۱} سیما، تیپ، تحکیه کاراکتری

^{۱۹۲} بلاغت علمی، گؤزل دانیشیق نظریه سی

بدیعی اوبراز اؤزونده بدیعی دیر تمثیل ائدرک انسان حیاتی نین رئال لوحه لری نین بدیعی تصویری دیر. بدیعی اوبراز آنلایشیندا بدیعی اثرین عنصر و یا بدیعی بیر حصه سی باشا دوشولور کی، بئله بیر فراقمئت، مستقل حیات و مضمونا مالک اولور: انسان اوبرازی، طبیعت اوبرازی، اشیا اوبرازی، حس اوبرازی، اوبراز- جزئیات و... اوبراز بدیعی اثرده مؤلف ایدئیلاری نین و بدیعی تفکرونون تظاهر فورمالاریندان بیریدیر. اوبراز وارلیغین ماهیتینی، اشیا لارین وضعیتینی و یا موجود اصوللارینی، اشیا لارین دینامیکاسی و یا بیر قروپ اشیا لارین بیر-بیرلرینه قارشلیق لی میل ائتمه سینی ایفاده ائدیر. اوبرازی یاراتماق اوچون مؤلف معین قروپ انسانلارا، اشیا لارا و پروسه لره خاص خصوصیتلرین عمومی لشدیریلیمیش شکیلده عکس ائدیریلیمه سینه جهد ائدیر. اوبراز فردی چیزگیلری ایله باشقا اوبرازلاردان فرقلی جهت و فردی خصوصیتلرینی عکس ائدیرمه لی دیر. ایلك نوبه ده، بدیعی کاتئقورییا اولان اوبراز صنعتی خاص منیمسه مه یوللارینی و حقیقته چئوریلیمه نی خصوصیه سنجیه لندیریر. یازیچی طبیعت حادثه لرینه و مختلف انسانلارا مناسبتینی محض اوبراز واسطه سیله بیلدیرمه یه نایل اولور.

اوبراز آنلایشی محدود و گئیش معنادا ایشله نیر. اوبراز محدود معنادا کونکرئت و عینی زماندا عمومی لشدیریلیمیش شخص بیلدیریر، یالنیز کونکرئت پئرسوناژلاری و یا ادبی قهرمانلاری عکس ائدیریر. بیزیم فکری میزجه، «بدیعی اوبراز»ین بئله آنلاشیلما سی بو ترمینین دارالماسی دیر. اوبرازین گئیش معنادا ایشلنمه سینی ایسه اولوملو و اولومسوز^{۱۹۳} اوبرازلاردا، انسان اوبرازیندا، اشیا اوبرازیندا و... راست گلیریک.

بو کوننتکستده^{۱۹۴} ل.آ. شئستا کین اوبرازلار تصنیفاتی خصوصی اهمیت کسب ائدیر. شئستا ک اوبرازلاری میکرو اوبراز، ماکرو اوبراز، مفا اوبراز کیمی بؤلگولره بؤلور. «میکرو اوبراز» بدیعی اثرلرین ان کیچیک واحدی اولاراق،

^{۱۹۳} مثبت و منفی

^{۱۹۴} طرف، ارتباط. متین معنای ائله بیر بیتگین پارچاسی دیر کی، بو پارچانین ترکیبینه کی آیریجا بیر سؤزون و یا جمله نین معناسینی دقیق شکیلده معین لشدیرمه یه امکان وئریر.

ادبی دیلین ایفاده‌لی خصوصیتلری ایله علاقه‌لی دیر. «ماکرواوبراز» ایفاده‌سی آلتیندا ایسه ادبی قهرمان اوبرازی باشا دوشولور. «مقاوبراز» ایسه بو کایناتین دنیانین و انسانین اوبرازی دیر. مقاوبرازا مؤلف یارادیجیلیغی نین و یا بوتؤو ادبی استقامت چرچیوه‌سینده اوبرازلار کومپلئکسینی تکرار ائدن موتیولری عاید ائتمک اولار. بو تصنیفات فرانسیز ادبیات‌شناسلیغینا خاص تصنیفات ایله اوخشاردیر. فرانسیز ادبیات‌شناسلیغیندا مجرد اوبراز، ایفاده‌لی اوبراز، علاقه‌سیز اوبراز و پلاستیک اوبراز سئچیلیر. مجرد اوبراز عمومی ترمین دیر. مجرد اوبراز دئدیگده، وارلیغین ماهیتینی ایفاده ائدن اصول، اشیلارین وضعیت، موجود اصلار باشا دوشولور. ایفاده‌لی اوبراز ایسه اوبیئکتیو اوزرینده دئیل، سوبیئکتیو مقایسه‌ده قورولموش اوبرازدیر. علاقه‌سیز اوبراز مرکب، انکشاف ائتمیش اوبراز اولمالی دیر، اونون عنصرلری بیر آریا سیغمیر و تمامیه بیر-بیری ایله علاقه‌سیز اولور. پلاستیک اوبراز ایسه مقایسه‌نی فورما علامتینه گۆره، کوتله‌سی، اولچوسو و یکی اشیانین بؤلگوسودور.

اوبراز آنالایشینین گئنیش معنا کونئکستینده بدیعی اثرده هر بیر حادثه، یارادیجی شکیلده بدیعی اوبراز حساب ائدیله بیلر. پست‌مدرن روماندا اوبراز کونکرئت انسان مفهوم‌دان کنارا چیخاراق، حیات حادثه‌لری نین و انسان حیاتی نین انعکاسی کیمی چیخیش ائده بیلر. بو و یا دیگر اشیانی، طبیعی حادثه‌لری و سایره تصویر ائتمک اوچون غیر-انسانی وارلیقلارین، جانسیز اشیلارین علامت‌لری نین عمومی لشمیش تصویر ایلان «اشیا اوبرازی»، معین بیر یئرین، اولکه‌نین تصویرینی وئرن «طبیعت اوبرازی» و... کیمی شرح ائدیله. بدیعی تصویرین مرکزینده انسانا یاناشی، دیگر اشیا و حادثه‌لر ده دایانا بیلر. بعضاً بو اشیا و حادثه‌لر تصویر ایلان انسانا سیخ باغلی اولور، انسانین هانسی مکان و زماندا اولماسینی آچیقلایر. بعضاً ده بدیعی تصویرین هئچ انسانا علاقه‌سی بنله اولمور. اشیا اوبرازی، همچنین طبیعت اوبرازی تصویر ائدیله قهرمانین کاراکتری ایله باغلی اولور.

اوبرازین گئنیش معنادا آنلامی فردی و بشری اوبرازلاری بیر-بیریندن آیرماسینا امکان وئریر. فردی اوبراز آنالایشیندا مؤلف استعدادی و

تخیولونون نتیجه‌سینده یارادیلیمیش اوبرازلار درک ائدیلیر و بو اوبرازلارین داخلی عالمی، مرام و مقصدلری اوزه چیخاریلیر. بونلار مختلف اصوللارلا حیانا کنجیریلیر. مثلاً، بدیعی اثرلرده وئرلیمیش دیالوقلار واسطه‌سیله یارانان دراماتیک و پسیخولوژی وضعیتلرله اوبرازلارین فردی خصوصیتلرینی و داخلی عالمینی داها قباریق نظره چارپدیرماق ممکن دور. عموم‌بشری اوبرازلار ایسه نسل‌دن-نسله کئچن اوبرازلاردیر کی، بو اوبرازلاری آرختیپلر^{۱۹۵} آدلاندیرا بیلیریک. بئله عموم‌بشری اوبرازلار هم میفولوگیا، هم ده اینجه صنعتین بوتون انکشاف مرحله‌لرینده اؤزونو بروزه وئریر.

معاصر دؤرده پست مدرن رومانلارین یاییلماسی ایله علاقه‌دار اولاراق، اولکی اوبرازلاردان فرقله‌نن اوبراز قائلرئیاسی یارانماغا باشلادی. پست‌مدرن رومانلارا خاص اوبرازلاردان بحث ائتمک طبیعی کی، بیر قدر چتین دیر. اثرین قورولوشو، اثرین ترکیب حصه‌لری نین دوزولوشو، اثرده کی صورتلرین علاقه و مناسبتلری نین تشکیلی، بیر-بیری ایله باغلی اولان، باشلانغیچ‌دان نتیجه‌یه قدر آردیجیل صورتده انکشاف ائدن و حیات حادثه‌لری نین تصویری قایدالاری پست مدرن رومانلاردا اؤزونو باشقا آسپنکتده گؤستریر. بونولا بئله قید ائتمک لازم دیر کی، پست مدرن رومانلاردا اوبرازلار بدیعی مکانین فورمالاشدیریلیماسی زمانی گئیش استفاده اولونور. پست‌مدرنیزمده دئکونستروکسیا اولونموش تاریخی شخصیتلرین اوبرازلاریندان، همچنین میفیک اوبرازلاردان و آرختیپلردن گئیش استفاده ائدیلیر. پست‌مدرن رومانلارین اکثریتینده عنعنه‌وی حیات و دیرلر سیستمی نین بحرانی فونوندا مارگینال^{۱۹۶} سوسیال دایره‌لره عاید منفی اوبرازلار یارادیلیر. پست‌مدرن رومانلاردا اوبرازلارین آچیقلاماسی زمانی متانثردن استفاده ائدیلیر. بعضی حاللاردا اوبرازلار واسطه‌سیله دیگر بدیعی نمونه‌لر ایله اینترتکتستوال علاقه‌لر آچیقلاما.

^{۱۹۵} آرختیپ: قدیم شکل، کؤهنه‌لیمیش فورما، ایلکین و قدیم فورما
^{۱۹۶} اجتماعی قایدالارین کناریندا قالان و هر کسدن فرقلی یاشانتیسی اولان آدم، حاشیه‌وی

پست مدرن رومانلاردا اشیا اوبرازلاری بدیعی مکانین یارادیلماسیندا گنیش استفاده ائدیلیر. پست مدرن رومانلاریندا گنیش یاییلمیش اشیا اوبرازلاریندان شهر اوبرازینی خصوصی قید ائتمک اولاردی. مثلاً، آنارین «آغ قوچ، قارا قوچ»^{۱۹۷} رومانیندا باکی شهری بدیعی اوبراز کیمی تصویر اولونور. باکی اوبرازی اثرین موضوعسو و ایدئاسی ایله سسلشمه لی دیر. دنیا ادبیاتیندا مختلف رومانلاردا شهر اوبرازی نین یارادیلماسی نین فرقلی موقعیه مالک اولماسی گۆزدن قاجمیر. مثلاً، اورخان پاموکون استانبول، م. پاوچیچین بلگراد، نوباکووون برلین و دیگرلرین محتشم شهرلرین اوبرازلارینی یاراتماسی نین شاهی اولوروق.

اشیا اوبرازلاریندا بدیعی مکانین یارادیلماسی شهر اوبرازی ایله محدودلاشمیر. ایلقار فهمی نین «آکواریوم»^{۱۹۸} رومانیندا آکواریوم اوبرازی خصوصی مارق کسب ائدیر. روماندا آکواریوم هم رستوران، هم ده مدنیت اوچاغی – تئاتردی. «آکواریوم» آدی اثرین اؤزونده اوچ جور استفاده اولونور: رستوران و تئاتر آدی کیمی... آکواریوم باش قهرمانین یئرلشدیریلدی محدودلاشدیریجی معنوی-مکان کیمی چیخیش ائدیر، هارادا کی، لال بالیقا مقایسه ائدیلیر فهمی قهرمانی نین حقیقی معنادا آکواریوم دا یاشادیغینی ثبوت ائتمه یی باجاریر. تئاترین رهبری صاحب اؤز اثرلرینی بو تئاتردا تاماشایا قویدورور. ائله اونون سون اثری ده «آکواریوم» آدلانیر. فهمی قاپالی دؤره قورور: «آکواریوم» اثری «آکواریوم» تئاتریندا صحنه یه قویولور. «آکواریومون اوچونجو سوییه سی (رومانین اؤز آدی) اولکی ایکی سینی چرچیوه یه سالیر (صاحبین اثری نین و تئاترین آدینی)، فاکتیککی اولاراق مؤلفین اؤزونو «آکواریوم» ون تله سینه چکیر.

پست مدرن رومانلاردا آرختیپ و میفولوژی اوبرازلاردان گنیش استفاده اولونور. فرانسیز دیلینده کؤهنه تیپ، ایلکین نمونه معنالارینی وئرن آرختیپلر یونقا گؤره کوللکتیو شعورسوزلوغون نتیجه سی و داورانیشلاریمیزین

^{۱۹۷} آنار. آغ قوچ، قارا قوچ، باکی، آذر نشر، ۲۰۰۳

^{۱۹۸} پاشایئو، آکواریوم، باکی، قانون نشریاتی، ۲۰۱۲

سببی دیر. کئچمیش نسل لرین تجربه سی نین انعکاسی اولان تحت الشعورون مضمونونو عموم بشری اوبرازلار تشکیل ائدیر. میفلرین و بدیعی یارادیجیلیغین سیموولیکاسی نین اساسیندا دوران آرختیپلرین ادبیاتدا ایشلمه مقامی اؤزونون زنگین لیبی ایله سئچیلیر.

یازچی حیاتی تصویر ائدرکن آرختیپ اوبرازلار واسطه سیله یالینیز اؤز دوشونجه لرینی ایفاده ائتمیر، کوتله وی تفکرون درین قاتلاریندا مستثنا یئر توتموش و اونودولماقدا اولان دیرلری یئنی دن برپا ائتمک اوچون آرختیپ اوبرازلارا مراجعت ائدرک، معنوی دیرلری گله جک نسل لره اؤتورولمه سینی حیاتا کئچیریر. آذربایجان پست مدرن ادبیاتیندا دده قورقود، کوراوغلو، آت (قیرآت)، قیلینج (میسری قیلینج)، تپه گؤز و دیگر میفولوژی منشأیه باغلی اولان اوبرازلارا تئز-تئز مراجعت ائدیلیر. کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما»، ایلقار فهمی نین «فارغا یوواسی»، کرامت بؤیوک چؤلون «چؤل» و سایره... اثرلری مثال گتیرمک اولار.

صابیر روستمخانلی نین «گؤی تانری»^{۱۹۹} رومانیندا قورتولوش رمزینه چئوریلیمیش قوردون تصویر دقتی جلب ائدیر. قورد تاریخاً تورکلرده خلاصکار، نجات، یول گؤسترن، شفقتلی، جسارتلی، اوغورلو، خئیرخواه وارلیق کیمی قبول ائدیلمیش دیر. صابیر روستمخانلی دا روماندا قوردو مقدس لیک رمزی کیمی وئرمیش دیر. قوردون اؤلدورولمه سی ایسه پیس علامت کیمی قبول ائدیلیر. اثرده قارا خان اوغلو اوغوزون بو مقدس حیوانا ال قالدیرماسینی پیسله مه سی محض قوردون مقدس لیبینه، توخونولمازلیغینا دقتی جلب ائدیر. مؤلف اوغوزون قوردا ال قالدیرماسینی دولایی اولاراق تورکلرین سوی کؤکلرینه قارشی چیخماسینی گؤسترمه یه، بو آدیمین فاجعه وی نتیجه لرینی آچیقلا ماغا جهد ائتمیش دیر.

پست مدرن رومانلاردا سوسیال سیاسی پروسه لرین تضادلی مقاملارین تاریخی شخصیت اولموش بدیعی قهرمانلارین سیماسیندا عکس اولونماسی

^{۱۹۹} روستمخانلی. ص، گؤی تانری، باکی ۲۰۰۵

ماریق کسب ائدیر. اما بو تاریخی شخصیتلر مؤلف اینتیرپرتاسیاسیندا^{۲۰۰} وئریلیر. پست مدرن رومانلاردا تاریخی قهرمانلار عادی انسانلارا چئوریلیر. پست مدرنیستلر تاریخ دن عبرت آلماق دئییل، تاریخی اؤزونو اویون ماتریالینا چئویرمک مقصدی گودور. وولف قاتق وئلس اؤزونون «بیزیم پست مدرنیست مدرن» اثرینده قید ائدیگی کیمی، «پست مدرنیزم پلورالیزم علیهینه اولان هر شئی قارشى یؤنلیب. او، مونیزم، اونیفیکاسییا، توتالیتاریزم، اوتوبییا و دئسپوتیزملرین گیزلی فورمالاری ایله وداغلاشیر، عوضینده مختلف لیک و پارادیقمالارین رقابتینه کئچیر»^{۲۰۱} بعضی حاللاردا اونلار اؤز تاریخی پروتوتیپلرین آنتی پودونا^{۲۰۲} چئوریلیرلر. بدیعی اوبرازلارین و اونلارین تاریخی پروتوتیپلری آراسیندا فوندامنتال فرقلر مؤلفلر طرفیندن شعورلو یارادیلیر. بو تاریخی مؤلف اینتیرپرتاسیاسی ایله سیخ علاقه لی دیر. کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما»^{۲۰۳} رومانیندا تاریخی شخصیت اولموش گؤرکملی آذربایجان دولت خادیمی و شاعری شاه اسماعیل ختایی نین بدیعی اوبرازی ایله یاناشی، «کیتابی دده قورقود» داستانینداکی داستان قهرمانلاری دده قورقود، قازان خان، بئیرک و بورلا خاتون روماندا تحریف اولونورلار.

ایلقار فهمی نین «قارغا یوواسی»^{۲۰۴} رومانیندا کور اوغلو خالق یادداشینا هوپدوغو کیمی دئییل، عکسینه یالتاق، قورخاق تصویر ائدیلیر. روماندا کئچل حمزه اولوملو (مثبت) قهرمان کیمی، یعنی دوستلوغا اعتبارلی بیر انسان کیمی فهمی طرفیندن تقدیم ائدیلیر. کرامت بؤیوک چؤلون «چؤل»^{۲۰۵} رومانیندا دا کور اوغلو قهرمانلیقدان، مردلیکدن اوزاق بیر قهرمان کیمی تقدیم اولونور.

^{۲۰۰} ایضاح، تفسیر، بیر ادبی اثرین مثلا آرتیست طرفیندن اؤزو باشا دوشدویو کیمی یارادیجی صورتده ایفا ائدیلمه سی.

^{۲۰۱} Rüstəm xanlı S. Göy tanrı. Bakı, 2005. 416 s.

^{۲۰۲} بئیرین بیر-بیرینه تام عکس نقطه لرینده یاشایانلار. مجازاً، دوشونجه و خاراکتئرلری بیر-بیرینه ضد اولان آدمالار.

^{۲۰۳} کمال عبدالله، یاریمچیق آل یازما، باکی، ۲۱-جی یئنی، ۲۰۰۴

^{۲۰۴} فهمی. ایلقار. قارغا یوواسی، باکی، یورد، ۲۰۰۸

^{۲۰۵} بؤیوک چؤل، ک، چؤل، باکی، قانون، ۲۰۱۰

ایلغار فهمی نین «قارغا یوواسی» پست مدرن رومانیندا حمزه نین ایکینجی درجه لی (یاردیمچی) قهرمان کیمی تصویر ماریق دوغورور. داستان واریانتین دان فرقی اولاراق، کورواغنونون «چنلی بل تولکوسو» آدلاندیردیغی حمزه روماندا حرمتلی آدم دیر.

پست مدرن اثرلرده عمومی آرخیئتکتونیکاسینداکی^{۲۰۶} بعضی داخلی کومپوننتلر^{۲۰۷} رئاللیغین قیریلماسی، سیتواسیالارین سپه لنمه سی کیمی یاناشمالار، کونسئپتوالیزم^{۲۰۸}، ایستروکتورالیزم، دئستروکتوویزم^{۲۰۹}، دئکونستروکتوویزم، پاستیش، ایترتکتستوال لیق، هیپرتکتستوال لیق، مؤلفین اوبرازی و اونون قهرمانی نین توتاشدیریلما سیندا عنعنه وی اسلوبون دئفورماسیاسی^{۲۱۰}، مؤلفین اولومو و سایره... کیمی علامتلی ایله یاناشی بعضی پاتولوژی تیپلرین (فاحشه، عیاش، آوارا، خسته، فیزیکی و معنوی شکست انسانلار، دیوانه) استفاده ائدیلمه سی اؤزونو گؤستریر. کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما» رومانیندا قادین صورتلرینه دقت یئتیرمک اولار. کمال عبدالله بورلا خاتونو منفی اوبراز کیمی وئرمیش دیر. تپه گوزو اولدورن باساتا بوتون اوغوز قیزلاری کیمی بورلا خاتون دا عاشیق اولموشدو. آنجاق آتاسی اونو باساتا آره وئرمیر. بورلا خاتون دا، باسات دا ائولی اولماقلارینا باخمایاراق، گیزلینده گوروشورلر. طبیعی کی، ائولی قادین و کیشی نین گوروشلری معنویات سیزلیق کیمی تصویر ائدیلمیر. مؤلف ایسه بو اوبرازی دئکونستروکسییایا اوغراتماقلا جمعیتده کی نقصانلاری آچماغا جهد گؤستریر.

پست مدرن رومانلاردا مئتانثره توخوناراق قید ائتمک اولار کی، پست مدرنئیستلر رومانین نئجه عمله گلمه سی نین حکایه سی اولان مئتانثر

^{۲۰۶} بیراثرین حصه لری آراسیندا اویغونلوق و آهنگدارلیق

^{۲۰۷} اجزا، آدی تشکیل ائدن جزءلر. دیل واحدینی تشکیل ائدن ترکیب حصه لریندن بیر. مثلا قارا گوز، گونه باخان و بونلار کیمی سؤزلر هامیسی ایکی کومپوننتلی سؤزدورلر.

^{۲۰۸} عمومی آنالیز، عمومی تصور

^{۲۰۹} ویران ائدن، اوچوران

^{۲۱۰} بیر شئین شکل یا حجمی نین دیشمه سی. پوزولما

خصوصیتین دن استفاده ائدیرلر. بسات مدرن اثرین مؤلفی رومانین تحکیه چی سینه باشقا بیر تحکیه چی دن بحث ائتدیریر. بونون اوچون اثرده رئال لیق ایله تقلید علاقه سینی اوزه چیخارتماق، متنین قورولوش و یازیلما پروسه سینی فاکتلاشدیرماق، باشقا اسلوب دا قلمه آلینمیش روماندا آرخا پلانا کئچن تحکیه چینی آکتیو فیقور کیمی قابارتماق، باشقا قوراما متنلری متنده یئرلشدیرمک و سایره.. استفاده ائدیر.

آنا «آغ قوچ، قارا قوچ» رومانیندا ملیک اوبرازی شفاهی خالق ادبیاتینا عاید «ملیک ممدین ناغیلی» ایله اینترتئکستوال علاقه لره اشاره ائدیر. روماندا ایشیق و قارانلیق دنیالارین رمزی کیمی وئرلیمیش آغ و قارا قوچلار تصویر ائدیلمیش دیر.

شریف آغایارین «حرامی»^{۲۱۱} رومانین نین قوچ سمندر قدیم اوبرازی یونان میفولوگیاسینا عاید میفلر ایله اینترتئکستوال علاقه لی دیر. اثرده اساس حادثه لری عکس ائتدیرن متندن علاوه سمندر حقینده اون ایکی احوالاتین نقل ائدیلمه سی ایله یاناشی، اونون ناغیل، داستان قهرمانلاری (یونان میفولوگیاسی، آذربایجاندا ایلك یازیلی منبع ساییلان «احمد حرامی داستانی» و دیگر متنلر) ایله مقایسه ائدیلمه سی دقتی جلب ائدیر. آروادی خالیده طرفیندن اولدورولموش سمندری یونان میفولوگیاسیندا آروادی طرفیندن زهرلنمیش هئراکل ایله مقایسه ائدیلمه سی (روستمن سمندر حقینده کی رومانین کامپیوترده کی پارولو^{۲۱۲} - «هئراکل» ایدی، او، ایتیردییی رومانین واریانتینی چوخ شیفره نی سینایاندان سونرا «هئراکل» شیفره سی ایله آچیر) روماندا دقتدن یایینمیر.

اثرین قهرمانی نین آدی نین سمندر آدلاندیریلما سی ماراقلی دیر. بو آدین افسانه و ناغیللاردا سئحرلی قوه یه صاحب اولان قوش آدی اولماسی فاکی هامیمیزا بللی دیر. بعضاً سیمرغ و یا عنقا آدلاندیریلان بو قوشون فولکلور نمونه لریمیزده خئیرخواه قوه یه مالک اولاراق، قارانلیق دنیا یا دوشموش

^{۲۱۱} آغایار. شریف، حرامی، باکی قانون نشریاتی، ۲۰۱۱.

^{۲۱۲} حربی و گیزی تشکیلاتلاردا اؤز آداملارین تانیماق مقصدیله ایشله نیلن شرطی سؤز، رمز.

قهرمانلاری ایشیقلی دنیا یا چیخارماسی ایله یادداشا حک اولونوب. آنجاق، ش. آغایارین «حرامی» رومانیندا سمندر خئیروخواهلیقدان اوزاق اولان بیر صورت کیمی تصویر ائدیلمیر.

یازار طرفیندن تصویر اولونان حادثه لرده فعال اشتراکچی یا چئوریله بیلن و اثرین سوژنت خطی ایله سیخ باغلی اولان اساس اوبراز تصویر اولونان حادثه لرین مرکزینده دورور. خصوصیه ده، یازارین ایدئاسینی تبلیغ ائدن اساساً بدیعی اثرین باش (اساس) قهرمانی دیر. باش (اساس) قهرمان اثرده عکس اولونان مبارزه نین تشکیل و گئدیشینده مهم رول اویناماسی ایله فرق لیر. باش (اساس) قهرمان تصویر اولونان حادثه لرده، اثرین سوژنت خطی ایله علاقه لی اولان، تصویر ائدیلمن حادثه لرین انکشافیندا، مناقشه نین حل ائدیلمه سینده، کاراکترلرین آچیلما سیندا دا فعال اشتراک ائدیر.

پست مدرن رومانلاردا اساس قهرمان اونو احاطه ائدن معاصر وارلیغی رد ائدیر. قهرمان اؤیرشمیش اولدوغو و اوللر اونو احاطه ائدن محیط سون درجه آباد اولموشدور، بو گونو ایسه، - انسانا مناسبتده سیویلزاسییا و مدنیت پرده سی آلتیندا گیزلنن دهشت، دشمنچی لیک، تاممیله غیر-انسانی مناسبتلردن عبارت دیر. پست مدرنیزم اساس قهرمانی دیر و هدفلرین آنلام سیزلیغینی درک ائدن، بو دوغرو سئچیم دن هئچ بیر مطلق دیر و هدف تاپیلما دیغی کیمی سهو بیر نتیجه یه گلن بیر اوبراز کیمی یارادیر. اساس قهرمانلار دیر و اینانجلارین انسانلارا گوره دیشمه سی کیمی یانلیش، «رئلیاتیو»^{۲۱۳} فکرلر ایره لی سورورلر.

علی اکبر «آمنژییا»^{۲۱۴} اثرینده توتالیتار جمعیت قورور کی، باش قهرمان مراد بورادا یاشاماغا مجبور دور. علی اکبرین «آمنژییا» اثرینده باش قهرمان مرادلا یاناشی جمعیت طرفیندن اوز کئچمیشی و عموم بشری دیرلر حقیقنده یادداش ایتکیسی اولان آمنژییانین اوبراز کیمی چیخیش ائتمه سی دقتی جلب ائدیر. مؤلف ایده آل جمعیت و ایده آل دولت یارادیلما سی جهدلرینی تنقیده

^{۲۱۳} نسبی

^{۲۱۴} اکبر، علی، آمنژییا. باکی، قانون نشریاتی، ۲۰۱۰

معروض قویور، بئله تشبثلرین تام معناسیزلیغینی اوبرازلارین دیلی ایله آچیقلایر.

ع. اکبرین مراد اوبرازی و آنارین «آغ قوچ، قارا قوچ» رومانی نین اساس قهرمانی ملیک ممدلی آراسیندا معین پاراللرلر آپارماق اولار. ملیک ممدلی اوچ «ایده آل» اجتماعی و دولت سیستمی ایله قارشیلش سا بئله، اونلارین هئچ بیرینی داخلدن قبول ائده بیلیمیر. عائله سین دن و یاشادیغی دوغما باکی سیندان آیری دوشموش ملیک اضطراب چکیر.

آقشین یئنی سبب «گۆله قارغی سانجان»^{۲۱۵} رومانی اساس قهرمان علی نین یئنی بئتمه یاشیندا دوغما خالاسی یلا گونه باخان لبقدا تۆره تدبیری عملره گۆره کئدن قووولان، شهرده اوغورسوز ژورنالست لیکله مشغول اولان، کئده قایدیب عائله حیاتی قوران، یوخسوللوق اوزوندن موردار اولموش حیوان جمداکلرینی ساتماقلا مشغول اولان، قوجالیغیندا گۆزلری توتولان بیر انسانین حیات تاریخچه سی دیر. لئش علی نین بو «صنعتی» آتادان اوغولا کئچه رک اوغلو قوزبئتل طرفیندن دوام ائتدیریلیر. «گۆله قارغی سانجان» اثری نین قهرمانی اثرین بیر یئرینده آتاسی نین اولومون دن سونرا دوغولان اوشاق کیمی تصویر ائدیلیر. داها سونرا ایسه اثرده لئش علی نین آتاسی حکیمه آپاریر. اثرین اولینده «اؤلندیریلن» قهرمان سونرا سوبای، آناسی ایله یاشایان قهرمان کیمی تصویر ائدیلیر. پست مدرنیزمین غیری-معین لیه جان آتدیغینی نظره آراق، بونلار یازارین مسؤلیت سببیلی کیمی دئییل، «مؤلف آمنز یاسی» کیمی قبول ائدیله بیلر. بو باخیمدان، آقشین یئنی سئی غیری-معین لیگی مرکزی آنالییشلاریندان بیرینه چئویریر.

لئش علی اؤز حیاتی نین معناسیز قبول ائدیر، بو دا پست مدرنه خاص آبسورد و خاوسون وارلیغین آپاریجی فاکتورلاری کیمی قبول ائدیلمه سیندن ایره لی گلیر. آلکولا اوغرامیش علی رمزلی کاراکتر داشییان بیر عالمده یاشاییر.

^{۲۱۵} یئنی سئی. ۱، گۆله قارغی سانجان، باکی، قانون نشریات، ۲۰۰۹

لئش علی دن باشقا اثرین دیگر قهرمانی ایچکییه قورشانمیش «آلکاش» بیلیم یوردونون تاریخ بؤلومونو بیتیرمیش، اؤلکه ده باش وئرمیش بوتون تاریخی و سیاسی حادثه لرین اشتراکچی سی اولموش، اؤزونو «تاریخی آرخاسینجا چکیب آپاران نادر سیاستچی لردن بیرى حساب ائدن»، اما تاریخین بییه سیز کیمی آرخاسینا سالیب سولندیردی میئلرله سیراوی سیاست طفیلی لرین دن بیرى اولان، «تاریخین کئچیب گئتدی یی یولا سپه له نن بییه سی اؤلموش اوردئن، مئدالار» ساتماسی ایله مشغول اولان و ایچکییه قورشانمیش علی نین آبسورد حیاتدان بئزمه سی اؤز دیلی ایله وئریلیر: «اوشاقلار بیر آز بؤیوسون، اؤزومو اؤلدوره جه یم».

اساس قهرمان طرفیندن حیاتین و وارلیغین آبسورد کیمی قبول ائتمه سی پرویز جبرائیلین «یاد دیلده»^{۲۱۶} رومانین سرهنگ او برزینا دا عاید ائتمک اولار. کؤمکچی نین «جناب سرهنگ، ایشیغی یاندیریم می؟» سوالینا «بوخ!!!» دئیهرک قیشقیرماسی و سارایین دامینا قونموش گؤیرچینلرین هورکوشوب شاقیلتیلا اوچماسی نین تصویری مارق دوغورور. قارانلیقدا اوتورماق، ایشیغی یاندیرماق رمزی معنا داشییر. اثرده سرهنگین «آغ پارچایا بوکولو بیر شئین سویون اوزونده گلیب بیزیم آیاق یولونو آختدیغیمیز او کانالا دوشدویونو گوردوک. داشقین قبرستانلیغی یویوب ان سون اؤلونو - قیرخ گون بوندان قاباق باسدیریلیمیش آتامی قبردن چیخارمیشدی، اوستوموزه قایتاریدی» فکری ده آبسورد دور.

اساس قهرمانین رمزی کاراکتر داشییان عالمده یاشاماسی اونون داخلی حسلری ایله علاقه لی اولماسی ایله یاناشی، اساس قهرمانین خیالی سوسیال-سیاسی رئاللیقدا یاشاماسی ایله ده علاقه لی اولاییلر. شبنم کارسلی نین «۲۰۸۷-جی ایل» اثری نین باش قهرمانی میراسین سئوگیلیسی آمریکا دموکراتیک ایمپریاسیندان چین خالق ایمپریاسی نین گنجه شهرینه آراشدیرما آپارماق اوچون گلیمیش ال ن دیر. روماندا میراسین و باباسی نین گونده لیکلریندن بللی اولور کی، چین خالق ایمپریاسی، همچنین ده دیگر

^{۲۱۶} جبرائیل. پ، یاد دیلده، باکی، قانون نشریاتی، ۲۰۰۹

ایمپریالار و اونلارین ترکیبینه کی جمعیتلر تجرید اولونوب، بیر دیگری حقیقده یانلیش معلوماتلارا مالک دیر. بو یانلیش معلوماتلار رمزلی کاراکتر داشییان بدیعی وارلیق یارادیر.

بیر سیرا پست مدرن رومانلاردا باش (اساس) قهرمان تاریخی شخصیت پروتوتیپی^{۲۱۷} و یا میفولوژی ارث اساسیندا یارادیلیر. صابیر روستمخانی نین «گۆی تانری» رومانین اساس قهرمانی نین پروتوتیپی ایلک تورک دولتی نین قوروجوسو اوغوز خان دیر. اوغوز خانین تاریخی شخصیت اولماسی اطرافینا مباحثه لر بو گون ده دوام ائتمکده دیر. خیوه لی ابوالقازی خانین وئردییی معلوماتلار گۆره، اوغوز خان محمد پیغمبردن ۴۰۰۰ ایل اول، یعنی اثرامیزدان اولکی دؤرون ۴-جو مین ایللییین سونلاریندا، تخمیناً ۳۴۰۰-۳۵۰۰-جی ایللرده یاشامیش تاریخی شخص اولموشدور. ن.ی. بیچورین ایسه اوغوز خانین تاریخی شخصیت اولماسینی و اونون اثرامیزدان اولکی ۳-جو - ۲-جی مین ایل لیکلرده یاشادیغینی قید ائتمیش دیر.^{۲۱۸} صابیر روستمخانی نین «گۆی تانری» رومانیندا تصویر ائدیلن اوغوز خان رئال تاریخی شخصیت کیمی آذربایجان، ایران، عراق، سوریه اراضیلرینی احاطه ائدن گنیش بیر غیرئالدا حکمدارلیق ائتمیش اوغوز خانین میفولوژی ارث اساسیندا یارادیلیمیش اوبرازی دیر.

رومانلاردا اثرین مرکزی ایله بیرباشا علاقه سی اولمایان و تصویر ائدیلن حادثه لرین گئدیشتینا جدی تأثیر گؤسترمه یین ایکینجی درجه لی (یاردیمچی) قهرمانلار باش (اساس) قهرمانین داخلی و معنوی عالمی نین معین لشمه سینده بو و یا دیگر درجه ده یاردیمچی اولور. بدیعی اثرده ایکینجی درجه لی (یاردیمچی) اوبرازلار پرسوناژ دا آدلاندیریلیر. ایکینجی درجه لی (یاردیمچی) اوبرازلارا ایری حجملی اثرلرده داها تئز-تئز راست گلینیر. بدیعی اثرین

^{۲۱۷} بیر شئین ان ایلکین، ابتدایی شکلی و گؤرونوشو. ادبی صورت قهرمان یاراتماق اوچون مؤلفین اورژینال کیمی استفاده ائدیگی شخصیت.

^{۲۱۸} Бичурин Н.Я. Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. М.-Л., 1950. С. 225.

حجمین دن آسیلی اولمایارق ایکینجی درجه‌لی (یاردیمچی) اوبرازلارین سایب مختلف اولابیلر.

قید ائندییمیز کیمی بیر سیرا پست مدرن رومانلاردا تاریخی شخصیتلر پروتوتیپلر اوبرازلارین یارادیلماسی اوچون استفاده اولونور. آذربایجان پست مدرن رومانیندا تاریخی شخصیتلر اساساً ایکینجی درجه‌لی (یاردیمچی) قهرمانلارین یارادیلماسی اوچون استفاده اولونور. کمال عبدالله نین «یاریمچیق الیازما» رومانیندا شاه اسماعیل اوبرازی ایکینجی درجه‌لی اوبراز کیمی دقتی جلب ائدیر. کمال عبدالله اثرده ایکی شاه اسماعیل (بیری حقیقی شاه اسماعیل، او بیرسی ایسه شاه اسماعیل - خیزیر) اوبرازینی ایشله‌میش دیر. حقیقی شاه اسماعیلی شاه‌ی-مردان گویلره سسله‌ییر. بو سبب دن ده حقیقی شاه اسماعیل سلطنتینی شاه اسماعیل - خیزیرا تحویل وئریب غیب اولور. طبیعی کی، بو تاریخی فاکت دئییل. بورادا پست مدرن سنجیه‌لی ایترپرنئاسییا^{۲۱۹} نتیجه‌سی کیمی شاه اسماعیل اوبرازی دئکونستروکسییا اوغراییر. ختایی قهرمان لیق زیروه سیندن ائندیریلیمیش دیر. شاه اسماعیل اوبرازی نین آچیقلا نمانسیندا ایمیتاسییا اوستالیقلا اوزونو گؤستریمیش دیر.

بعضی حاللاردا ایکینجی درجه‌لی (یاردیمچی) اوبرازلارین یارادیلماسیندا تاریخی شخصیت پروتوتیپ کیمی استفاده اولونماسا بئله، اونونلا ایترپرنئکستوال علاقه‌لر قارباردیلیر. پرویز جبراییلین «یاد دیلده» رومانیندا ایکینجی درجه‌لی (یاردیمچی) اوبراز کیمی رسام حسین علی اوغلو اوبرازی دیر. رسامین یاریمچیق قالان گوش دنیزی تابلوسو روماندا دقتی جلب ائدن عامل لردن دیر. عقیده‌سینه صادق قالان رسام سره‌نگین پورتره‌سینی چکمک ایسماریشیندان امتناع ائدیر. روماندا رسامین اولوموندن سونرا مورقا گتیریلمه‌سی و بورادا اولولرین سایب نین یئتمیش ایکیه چاتمسی اون دورد عصر اول باش وئرمیش کربلادا یئتمیش ایکی نفرین قتلی ایله علاقه‌لندیریلیر. یاردیمچی اوبراز اولان رسام حسین علی اوغلو دا

^{۲۱۹} ایضاح، تفسیر

بین آدینین وئریلمه سی نین تصادفی اولمادیغی، یازار طرفیندن دوشونوله رک وئریلمه سینی گؤروروک.

ایکینجی درجه لی (یاردیمچی) اوبراز کیمی اثرده قهرمانلارین دیلی ایله تحکیه آپاران مؤلف اوبرازینی دا مشاهده ائتمک اولور. بو تحکیه بعضاً باش قهرمانین، بعضاً ده مؤلفین اؤزونون اشتراکی ایله مختلف فورمالاردا باش وئریر. مؤلف اوبرازی حادثه نین اشتراکی سی دا اولای بیلیر، یا باش وئرمیش حادثه لری شاهی اولور، یا دا کی، مؤلف اوبرازی نین دیگر اوبرازلارلا مناسبتلری اؤزونو بروزه وئریر. اثرده مؤلف اوبرازی تحکیه واسطه سیله اثرده تصویر ائدیلمن حادثه و اوبرازلارا، وضعیت و سیتواسیالار اؤز مناسبتینی بیلدیریر کی، بو دا مؤلف حاشیه سی کیمی دیرلندیریلیر. قید ائتمک ایستردیم کی، مؤلف حاشیه سی ایله سؤیله نیلن فکرلر مؤلفین مناسبتینی ایفاده ائدیر. مثلاً، پرویز جبراییلین «یاد دیلده» رومانیندا مؤلف تحکیه سی تصویر ائدیلمن منظره نی تام آچماغا یاردیم ائدیر: «سئلجان بایاقدان چینین نجه ال-آیاغا دوشدویون دن، اونو ساخلاماق اوچون شعردن باشقا نه یه سه گمانی گلمه دین دن لذت آلمیشدی و سس سیزجه ایچینده غش ائله میشدی. چینین اونون اوچون بئله الدن-آیاقدان گئتمه سی، جانفشانلیق ائله مه سی، اؤز سئوگی سینی گؤستریمک اوچون دری دن-قاییق دان چیخماسی اونا چوخ، اما اولدوقجا خوش گلیردی». قید ائتمک ایستردیم کی، اکثراً مؤلفین اوبیئکتیو ناغیلچی کیمی ده قبول ائدیلمه سی اؤزونو بروزه وئریر.

بدیعی رئئلئکسیانین^{۲۲۰} واریاسیالاری^{۲۲۱} ایله باغلی رومان نوعلرینی نظردن کئچیرنده، مؤلف طرفیندن تقدیم ائدیلمن اوبرازلارین اؤزلریندن گلن متن کیمی اثره داخیل ائدیلمه سی ایله باغلی دیر. بو صنعتکار حقینده رومان ژانری نین قاریشیق لیغی خصوصیتلرینی معین لشدیرن عامل لردن بیر سیایلیر. بئله اثرلر اؤزلرینه اوبرازلارین یارادیلماسینا و باشقا ژانر فورمالارینا حصر اولونان و رومان دان فرقله نن علاوه متلره علاوه حصه لری داخیل ائده بیلر.

^{۲۲۰} غیر ارادی، غیر شعوری، ناخودآگاه

^{۲۲۱} دیشمه، اؤز اساس تیپیندن بیر قدر اوزاقلاشما

د.پ. باک، بئله اثرلری نظردن کئچیررکن تصدیق ائدیر کی، بئله حالدا متنین رئفلئکسییاسی نین و رئاللیغین رئفلئکسییاسی نین یئری وار. «ادبی شعورون تاریخی و نظریه سی: یارادیجی رئفلئکس بدیعی اثرده» اثرینده د.پ. باک یازیردی: «یازیچی خاراکتیری میدانا چیخدی، هانسی کی، اما یاناشی دایانا بیلن، خارجی اثره آلترناتیو اولان ناتمام الیازما یارادیر.»

ایلقار فهمی نین «آکواریوم»^{۲۲۲} رومانیندا صنعتکار اوبرازینا خصوصی دقت یئتیرمک لازم دیر. استراحت اوچون باغا کؤچموش گنج قادین تکلیکدن سیخیلیر. یولداسی نین مشغول اولماسی و اونا دقت یئتیرمه مه سیندن جان قورتارماغا جان آتیر. مختلف یوللار دوشونسه ده، نهایت راحتلیغینی دینز، بالیق و بويا اییی سی آراسیندا تاپیر. بو تریو^{۲۲۳} آراسیندا اؤز دنیاسینی قورور، یارادیجیلیغیندا راحتلیق تاپیر. بونا ایسه تصادفن دینزده تاپیلان مئدالیون شرایط یارادیر. بوندان سونرا اثرین غیری-عادی انکشاف خطی، یعنی «اثر ایچینده اثر» ایستروکتورو فورمالاشیر و رئال لیقلا تخییول آراسیندا سرحدین ایتمه سی باش وئریر. روماندا صنعتکار قادین کیمی حیاتی نی تمام فرقلی، باشقا جور دوام ائتدیریر. قادی نین گونده لیبیین اساس متندن فرقلندیریلیمه یین اثر نوللالاری سونلوقلا باشا چاتیر.

پست مدرن رومانلاردا میفولوژی اوبرازلارین تصویر ائدیلمه مقامی اؤزونون رنگارنگ لیبی ایله سئچیلیر. میفولوژی اوبراز کونکرئت اوبراز اولماقدان چوخ، معین تصورون ایفاده سی کیمی اؤزونو گؤستریر. میف تاریخی فاکتلاری عکس ائتدیرمه یین هارمونیا یارادیجی سی دیر. رومان ایسه تاریخی لیک و معاصرلیبی اؤزونده عکس ائتدیرن بیر ژانر دیر. رومان و میف سوژنتلری آراسیندا پارالل آدیملاما پروسه سی ادبیاتدا یئنی ژانرین یارانماسینا سبب اولدو. رومان-میف ژانری نین ایلك نمونه لری ج. جویس، ت. مان، ف. کافکا، ق. مارکز یارادیجیلیغیندا اؤزونو گؤستریدی. ی. لوتمان، ای. مللتینسکی و دیگر تدقیقاتچی لار رومان-میفی یئنی ژانر

^{۲۲۲} فهمی، ایلقار، آکواریوم

^{۲۲۳} اوچلوق

حادثه سی کیمی قبول ائتمیشدیله. رومان-میف کیمی قلمه آلینمیش اثرلرین اکثریتینده ژنتیک یادداشا سؤیکه نن کارناوال تکنیکاسی ایزله نیلیر.

رومان-آنتی میف ژانر فورماسینا عاید اولان کرامت بؤیوک چؤلون «چؤل» اثرینده کوراولو اوبرازی دنکونستروکسییا ائدیله. مؤلفی طرفیندن رومانین آدی داستانداکی باش قهرمان کوراولو اوبرازی نین آدی ایله آدلاندیریلیب. کرامت بؤیوک چؤل اثرینده تصویر ائدییه کوراولو فولکلور دنیا سی نین قهرمانی کوراولو دئییل (قید ائتمک لازم دیر کی، اثرده کوراولو دان باشقا هالای پوزان، ساری دونلو سئلجان خاتون و دیگر داستان قهرمانلاری وار)، او، داستاندا قوپوب گلن قهرمان دئییل، ساده جه آدینداکی سیمولیک معنا ایله رئال لیغی تصویر ائدن بیر اوبراز کیمی یادداشلارا هوپور. مؤلفین سارکازم^{۲۲۴} قلمه آلمیش اولدوغو بو اثرده کوراولو اؤز داستان پرتوتیپی کوراولو کیمی استانبول، دربند سفرلری ائتمیر. بؤیوک چؤلون قلمه آلدیغی «معاصر» کوراولو «اورسییته» سفر ائدیر. بورادا کوراولو «چنلی بئل» سوپرمارکت آچیر. «معاصر» کوراولو سئفین دن ایره لی گئده رک آمریکا، قیساسی و اشینگتونا سفر ائدیر. پرزیدنت بوشلا (بوش) گؤروشهرک عراق مسئله لری اطرافیندا مذاکره لر آپاریر.

ایلقار فهمی کوراولو و جلالی لر حرکاتی حقینده یازدیغی «قارغا یوواسی» اثرینده میفیکلشمیش کوراولو اوبرازینا مراجعت اؤزونو قباریق گؤستریر. ایلقار فهمی نین «قارغا یوواسی» اثری بعضی تدقیقاتچی لار طرفیندن یاریم تاریخی رومان آدلانیلر. اثرین یاریم تاریخی رومان اولماسی نین سببی نه دیر؟ «قارغا یوواسی» ندا یازار طرفیندن تاریخی حقیقلرین اوزه چیخاریلماسینا جهدی و کوراولونون رئال تصویر دئییل، کوراولو با و او دؤره مؤلف تخییولون دن گلن خصوصیتلرین الهه ائدیلمه سی دیر. «کوراولو» داستانینداکی قهرماندان فرقلی اولراق، ایلقار فهمی نین اثرینده کی قهرمانا مؤلف طرفیندن علاوه ائدیله قورخاق لیتق خصوصیتلری ایله قارشیمیزدا باشقا بیر اوبراز یارانیر. اثرده کوراولو ایسلاما تاپینیر، یانیندا مُلا ساخالایر،

^{۲۲۴} کنایه، آجی گولوش

مسجدی وار، رمضان قید ائدیر، دلی لری نماز قیلیر، جین-شیطانان قورونماق اوچون اوستلرینده دعا گزديريرلر، کوراوغلونون حرمخاناسی وار. فهمی کوراوغلونو قورخمازلیق زیروه سیندن ائندیریر، «آتان کور ائدیلنه قدر نییه خالق اوچون دؤیوشموردون» سوالینی وئرمکله قهرمانین خالقی دئییل، اؤزونو فکرلشدییینی قاباردیر. داستانان فرقلی اولاراق اثرده کوراوغلونون اؤز گوجونه دئییل، «چنلی بل تولکوسو» آدلاندیردیغی حمزه نین حیله سینه اینانماسی اؤزونو گؤستریر.

پست مدرنیزم رومانلاردا میفولوژی اوبرازلار قدیم وارث لیک تأثیری ایله یاناشی، یئنی دن یارادیلان «شهر میفولوگیاسی» نین ائلمنتلری اساسیندا یارادیلیر. شمیل صادقین «اودرلر»^{۲۲۵} رومانیندا میفولوگیزمه خصوصی یئر آیرلمیشدیر. روماندا ائپوسلاریمیزدان گلن اوبرازلارین تأثیرینی گؤرمه مک ممکن سوزدور. بئله کی، دده افندی، آتا کیشی، دمیرچی اوغلو آغ-ساققال اوبرازلاری گؤزوموزده دده قورقودو جانلانديرير. صحبتلرینده اساساً دینی و تاریخی موضوعلارا توخونان دده افندی اجداد کولتونو یئنی-یئنی ائلمنتلرله زنگینلشدیره رک دده قورقود کیمی عبرت آمیز صحبتلری ایله گله جک نسل لره نصیحت ائدیر. بونولا بئله، «شهر میفولوگیاسی» «اولو شامان» آدلی مخفی تشکیلاتینا داخل اولان انسانلارین اوبرازلارینا تأثیر گؤستریر.

دده قورقود اوبرازینی خاطرلادان اوبرازلارا مختلف بدیعی اثرلرده راست گلمک ممکن دور. مثلاً، ص. رستمخانلی نین درین فلسفی-دینی دوشونجه لره سوق ائدن «گؤی تانری» رومان-میفینده قام آتا، اوسلو خوجا اوبرازلاری دده قورقودو خاطرلادیر. آنجاق، روماندا محض دده قورقود اوبرازی نین اؤزونون اولماسی دا دقتی جلب ائدیر. اوغوزخانین اوغلو گون خانلا بیرگه بؤیوموش، بایات سویوندان اولان اولوتورک اوغلو قورقودون اوبرازی فکریمیزه آیدین ثبوت دور. بو گنج «یئنی یئتمه لیک ایللرینده ائلسین اونلو دلیقانلی لاریندان بیریدى. گئتدی کجه، آلی قیلینجا ساری یاخینلاشدیقدا، قوپوزا ساری دا یاخینلاشدی. سؤز سینه سینی دئشیردی. سؤز دئییب، ساز چالماق، سؤز

^{۲۲۵} صادق. شمیل، اودرلر، باکی، هدف نشرلی، ۲۰۱۳

قوشماق روحونو ساردی. اولوخان آتا بیتیکچی نین کتابلارینی سؤیلر، قوشقولارینی اوخویاردی».

پست مدرن رومانلاردا مؤلفلر انسان و دنیا آراسینداکی ضدیتلری سیموولیک اوبرازلاردان، اشاره و ایهاملاردان استفاده ائدرک، ائترین حدودلاریندان کناردا اولان مکانین بدیعی ایضاحینی وئرمه یه جهد ائدر. ایلقار فهمی نین «قارغا یوواسی» اثرینده سیموولیک اوبرازلار اولان تسبیه دنه لری و اولو قارغالارین تصویری روماندا دقتی جلب ائدن مقاملاردان دیر. ش. صادقین «اودرلر» رومانیندا گئنیس یاییلمیش بیر سیرا سیمووللار یئنی مضمونلا زنگینلشدیریلیر. مثلاً، روماندا قیلینج خئیرین شر ایله دایمی مبارزه ده خئیره صادق لیبن رمزی دیر. «اودرلر» اثرینده مؤلف طرفیندن بئش رقمی نین سیموول کیمی استفاده ائدیلمه سی ده مارق کسب ائدیر. ساده جه بئش گوشه لی اولدوزون معناسینی آچیقلاماسی، اونو انسانا بنزتمه سی، ان اساسی ایسه تانری ایله مقایسه ائتمه سی اوخوجونو جلب ائدیر: «بئش گوشه لی اولدوز یارادیلشی عکس ائتدیرن سیموول دور. انسانین یاشادیعی اولاین سیموول دور، یعنی وار اولوشون گؤستریجی سی. بو گون پئنتوقرام^{۲۲۶} کیمی تانینان سیموول دنیانین یارانماسینی اؤزونده داشیییر. اصلینده، بو بئش گوشه لی اولدوز انسانا اوخشاییر. آخی یارادان انسانی یارادیلشین اشرفی ساییر. بئش گوشه لی اولدوزون آشاغیداکی ایکی آیاغی سو و تورپاغی، انسان قولو کیمی یانلارا آچیلان ایکی گوشه اود و هاوانی، باش ایسه یارادانی اؤزونده گیزله دیر. بو بئش لیک تام دیر. فکر وئریسن، تانری باش دیر، بیرینجی دیر، تک دیر، اداره ائدن دیر.

آذربایجان پست مدرن روماندا سیموولیک اوبرازلار آراسیندا کوللئکتیو اوبرازلار خصوصی یئر توتور. بو اوبرازلار واسطه سیله وقت و مکان ایله محدودلاشمایان کوللئکتیو ادراک و کوللئکتیو اراده یه مالک سویئکت آچیقلا نیر.

^{۲۲۶} بئش خط، بئش شیطان، بیر سیموولیک بئش بوجاقلی اشاره

ص. روستمخانی نین تاریخی و معنوی دیرلر کسب ائدن «گؤی تانری» رومانیندا کوللنکتیو بی اوبرازلاری (توبوخان اوغلو دومان بی، تاردوش اوغلو تنگیز خان، بۇغوخان اوغلو آنیک بی و سایر) اوبرازی مارق کسب ائدیر. بیر-بیریلری ایله شخصی منافعلری اوچون اینجی ین بی لری، عمومی منافع اوغروندا بیرلشیرلر. دشمن جاسوسلاری نین فعالیتلری بو بی لرین قارشیلارینا قویدوقلاری آماللاری حیاتا کئچیرمک مقصدلریندن دؤنדרه بیلیمیر. روماندا قهرمانلارین معنوی اوستونلوکلری کوللنکتیو، بیرلیک شکلینده اینجه لیکله آچیقلا نیر.

س. صادقین «اودرلر» رومانیندا کوللنکتیو اوبرازلارین تصویرینده قباریق شکلده بیر داها تصدیقینی تاپیر. معاصر نسلین کئچمیشین دوامچی لاری دئویزی^{۲۲۷} ایله چیخیش ائدن مؤلف بو باغلی لیغی یاشلی و گنج نسل لرین فعالیتلرینده مؤلف اینترپرتاسیاسی ایله عکس ائتدیریر. روماندا خالقین تاریخی، جمعیتین فورمالاشماسینداکی و انکشافینداکی رولونو، قاراباغ حادثه لری و دولتین اصل صاحب لری طرفیندن بیر-بیریندن خبرسیز بئش قهرمانین (گیزیر علی یئو ائلچین، کاپیتان آلتای جوادوو، گیزیر آرسلان سلطان ییلی، عسگر ارطغرول (محمد) حسین اوو، عسگر آبخان اسماعیل اوو) وطنپورلیک مبارزه سینی بدیعی دیلله عکس ائتدیریر.

کمال عبدالله نین «سئحربازلار دره سی»^{۲۲۸} رومانیندا اثرین آدیندان گؤرون دویو کیمی دره بیر کوللنکتیو اوبراز کیمی جانلاندیریلیر: سئحربازلارین دره سی، بو دره یه بیر چوخ انسانلارین جان آتماسی اثرده عکسینی تاپمیش دیر. بو دره نجات، اومود یئری کیمی ده تقدیم اولونور. نرمین کمالین حکایه لر رومانی آدلاندیردیغی «آچ، منم»^{۲۲۹} اثری نین باش قهرمانی آذربایجان دیر. آیریلیمیش والدین لرین اوولادی اولان آذربایجان، شرقله غرب آراسیندا بؤیومه یه مجبور قالیر. بونا سبب ایسه آناسی نین غربی،

^{۲۲۷} اساس بیر فکر و مسلکین قیسا شکلده ایفاده سی

^{۲۲۸} عبدالله. کمال، سئحربازلار دره سی، باکی، ۲۰۰۶

^{۲۲۹} فجرالایئوان، آچ، منم، باکی، قانون نشریاتی، ۲۰۱۰

آتاسی نین ایسه شرقی سئجه لری اولور. اون آلتی یاشینا قدر بو جور حیات سورمه یه محکوم اولان آذربایجان یئتکین لیک یاشینا چاتان کیمی والدین لری نین یوللاری ایله گتتمکدن واز کئچیر. اؤزونه یئپ-یئنی بیر یول سئچیر کی، بو یول اترین قهرمانی آذربایجانی آذربایجانان کئچیریر. نرمین خانم بو اصوللا اوخوجونو رمزی معنادا تصویر ائتدی بی آذربایجانینا یاخینلاشدیریر.

گوروندویو کیمی، پست مدرنیزم یئنی یارادیجی لیک آختاریشلاری کیمی ادبیاتدا مارق دایره سینده دیر.

سون

قائناقلار

1. «e-Dalğa». Şəbəkə Dərgisi. II sayı. KULTUROLOGIYA. «Postmodernizm» elmi-kulturoloji, ədəbi-tənqidi yazılar toplusu 1998;
2. Ağayar Ş. Haramı. Bakı, «Qanun» nəşriyyatı, 2011;
3. Anar. Ağ qoç, qara qoç. Bakı, «Azərənşir», 2003;
4. Babayev B. Bədii ədəbiyyatda tipiklik. Bakı, 1992;
5. Baxtin M. Dostoyevski poetikasının problemləri. Bakı, 2005;
6. Bertyens H. The Idea of Postmodern: A History. L.–N. Y., 1995;
7. Best St., Kellner D. Postmodern Theory: Critical Interrogations, Guilford 1991;
8. Best St., Kellner D. The Postmodern Turn, Guilford 1991;
9. Böyükçöl K. Çöl. Bakı, «Qanun», 2010;
10. Cəbrayıl P. Yəd dildə. Bakı, «Qanun», 2009;
11. Çaqani Fayaz. Postmodernizm. <http://www.azyb.net/cgi-bin/jurn/main.cgi?id=136>
12. Əkbər Ə. Amneziya. Bakı, «Qanun», 2010;
13. Əlişanoğlu T. Yeni ədəbi nəsil: axtarışlar, problemlər//http://bizimasr.media-az.com/axiv_2002/may/113/tengid_romani.html;
14. Featherstone M. Consumer Culture and Post-Modernism. L., 1991;
15. Fəhmi İ. Akvalanq. <http://www.azyb.net/cgi-bin/jurn/main.cgi?id>
16. Fəhmi İ. Akvarium. Bakı, «Qanun», 2012;
17. Fəhmi İ. Qarğa yuvası, Bakı, «Yurd» NPB, 2008;

18. Furbank P.N. Reflections on the Word «Image». –N. Y., 1970;
19. Giddens A. The Consequences of Modernity. Cambr., 1995;
20. Hassan I. Making sense: the triumph of postmodern discourse (Хассан, Ихаб. Создавая смысл: торжество постмодернистского дискурса.) // Newliterary history, vol. 18, № 2, 1987;
21. Hassan I. The Literature of Silence. N. Y., 1967;
22. <http://elab.eserver.org/hfl0258.html>;
23. Hutcheon L. A Poetics of Postmodernism. History, theory, fiction (Хатчеон Л. Поэтика постмодернизма. История, теория, художественная литература) New-York-London: Routledge, 1992;
24. İbrahimova Ç. V. Nabokovun yaradıcılığı və XX əsr amerika modernist romanı // Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri. Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi. Bakı: BSU, 2011, № 3;
25. İbrahimova Ç. Американский постмодернизм и школа «черного юмора» Дж. Барт // Elmi əsərlər. Humanitar elmlər seriyası. Naxçıvan: NDU, Qeyrət, 2011, № 2;
26. Idem. Postmodernity. L.–N. Y., 1996;
27. Ingehart R. Culture Shift in Advanced Industrial Society. Princeton, 1990;
28. Jencks Ch. Modern Movements in Architecture. Harmondsworth, 1973;
29. Jim Leffel & Dennis McCallum. The Postmodern Challenge, <http://www.equip.org> ;
30. Kamal A. Sehrbazlar dərəsi. Bakı, «Mutərcim», 2006;
31. Kamal A. Yarımçıq əlyazma. Bakı, «XXI YNE», 2004;
32. Fəcərullayeva N. Aç, mənəm. Bakı, «Qanun», 2010;
33. Karlı Ş. 2087-ci il. Bakı, «MHS-poliqraf», 2012;
34. Kumar K. From Post-Industrial to Post-Modern Society. New Theories of the Contemporary World. Oxf– Cambr., 1995;
35. Qarayev Y. Fəciə və qəhrəman. Bakı, 1969;

36. Quliyev Q. Postmodernizm // «Azərbaycan» jurnalı, 2005, № 9;
37. Lash S., Urry J. Economies of Signs and Space. L., 1994;
38. Lewis C.D. The Poetic Image. – Lnd., 1947;
39. Lyon D. Postmodernity. Buckingham, 1994;
40. Lyotard J.-F. La Condition postmoderne. P., 1979;
41. Lyotard J.-F. The Postmodern Condition: A Report on Knowledge, 1984;
42. Məmmədova Z.Ş. «Bədii mətndə xarakteroloji nitq və onun ifadəsi problemləri». Filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın avtoreferatı. Bakı, 2011;
43. Nikitina İrina. Postmodernist sənət. <http://www.azyb-net/cgi-bin/jurn/main.cgi?id=703>;
44. Paşayeva N. İnsan bədii tədqiq obyektı kimi. Bakı, XXI –Yeni nəşrlər evi. 2003;
45. Richard W. Garnett. Positive Secularism and the American Model of Religious Liberty, <http://www.thepublicdiscourse.com>
46. Rose M.A. The Post-Modem and the Post- Industrial. Cambr., 1991;
47. Rüstəmخانلی S. Göy tanrı. Bakı, 2005, 416 s.
48. Sadiq Ş. OdƏrlər. Bakı, «Hədəf Nəşrləri», 2013;
49. Sidem. The End of Organized Capitalism. Cambr., 1996;
50. Smart B. Modern Conditions. Postmodern Controversies. L.–N. Y., 1992;
51. Spurgeon C.F.E. Shakespeare's Imagery and What They Tell Us. –Cambridge, 1935;
52. Terry Heaton. Protest, postmodern style, <http://thepomoblog.com>
53. Tina Beattie. The end of postmodernism: the "new atheists" and democracy, <http://www.opendemocracy.net>
54. Touraine A. Pourrions-nous vivre ensemble? Égaux et différents. P., 1997;
55. Umberto Eko və postmodernizm fəlsəfəsi. Bakı, Qanun, 2008;
56. Vattimo G. The End of Modernity. Oxf., 1991;
57. Vəliyev İ. Ədəbi portret və xarakter. Bakı, 1981;

58. Welsch W. Unsere postmoderne Moderne. 7. Auflage, Akademie Verlag GmbH, Berlin, 2002;
59. With pope's visit, Sarkozy challenges French secularism, www.csmonitor.com
60. Wright Mills C. The Sociological Imagination. Harmondsworth, 1956;
61. Yenisey A. Göləqarğısancan. Bakı, Qanun, 2009;
62. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. Москва, 1968;
63. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. Москва, 1979;
64. Бичурин Н.Я. Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. М.-Л., 1950;
65. Борисова Е.Б. Художественный образ в английской литературе XX века: типология – лингвопоэтика – перевод // диссертация на соискание ученой степени доктора филологических наук. – Самара, 2010;
66. Бремон К. Структурное изучение повествовательных текстов после В.Я. Проппа // Семиотика. Москва, 1983;
67. Валгина Н.С. Теория текста // Учебное пособие. Москва, Логос, 2003;
68. Веселовский А.М. Историческая поэтика. Москва, 1989;
69. Виноградов В.В. О языке художественной литературы. Москва, 1959;
70. Волков И.Ф. Теория литературы. Москва, 1995;
71. Гей Н.К. Образ и художественная правда // Теория литературы. Основные проблемы в историческом освещении. Москва, 1962;
72. Гинзбург Л. Я. О литературном герое. Л., 1979;
73. Горанов К. Художественный образ и его историческая жизнь. Москва, 1970;
74. Грехнев В. А. Словесный образ и литературное произведение. Нижний Новгород, 1997;
75. Дугин А.Г. Постфилософия. Три парадигмы в истории мысли (курс лекций на Философском

- Факультете МГУ им. М.В.Ломоносова). Москва, 2009;
76. Жирмунский В.М. К вопросу о формальном методе // Жирмунский В. М. Теория литературы. Поэтика. Стилистика. Л., 1977;
77. Зусева В.Б. «Фальшивомонетки» А. Жида: роман автора и роман героя// http://ifl.rshu.ru/vestnik_2006_1_15.html;
78. Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия. Эволюция научного мифа. Москва: Интрада.1998;
79. Керимов Т.Х. Постструктурализм // Современный философский словарь. М.; Бишкек; Екатеринбург: Одиссей, 1996;
80. Кечерукова М.А. Жанровая специфика и проблематика романов-притч Уильяма Голдинга 1950-1960-х годов. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Санкт-Петербург. 2009;
81. Кожин В.В. Слово как форма образа // Слово и образ. Москва, 1964;
82. Кожин В.В. Становление классического стиля в русском литературе // Типология стилевого развития нововремени. Москва, «Наука». 1976;
83. Кожин В.В. Сюжет, фабула, композиция // Теория литературы. Основные проблемы в историческом освещении. Роды и жанры литературы. Москва, 1964;
84. Козловский П. Современность постмодерна // Вопросы философии. 1995. № 10;
85. Кормилов С.И. Образ художественный // Современный словарь-справочник по литературе. Москва, 1999;
86. Крупчанова Л.М. Введение в литературоведение //Учебник. Москва, Издательство Оникс, 2005;
87. Леви-Стросс К. Структура и форма: размышления об одной работе Владимира Проппа // Семиотика. Москва, 1983;
88. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна // (Перевод с французского Н.А. Шматко) // «Институт

- экспериментальной социологии». Санкт-Петербург, Издательство «АЛЕТЕЙЯ», 1998;
89. Лотман Ю.М. Происхождение сюжета в типологическом освещении // Лотман Ю.М. Избранные статьи: В 3 тт. Т. 1. Таллин, 1992;
90. Лотман Ю.М. Структура художественного текста. Москва, 1970;
91. Маркевич Г. Основные проблемы науки о литературе. Москва, 1980;
92. Масловский В.И. Литературный герой // Литературный энциклопедический словарь. Москва, 1987;
93. Мехти Н. Опыт устранения субстанциональной «тяжести» из неустранимого противостояния «своих» и «чужих». Азербайджанский проект симулятивного национализма и симулятивной религиозности
<http://www.southcaucasus.com/index.php?page=publications&id=2341>
94. Михайлов П. Фабула // Литературная энциклопедия. Т. XI. Москва, 1939;
95. Палиевский П.В. Внутренняя структура образа // Теория литературы. Основные проблемы в историческом освещении. Кн. 1. Москва, 1962;
96. Полушкин А.С. Жанр романа-антимифа в шведской литературе 1940–1960-х годов (на материале произведений П. Лагерквиста и Э. Юнсона). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Екатеринбург, 2009;
97. Поспелов Г.Н. Сюжет // Краткая литературная энциклопедия: В 9 тт. Т. 7. Москва, 1972;
98. Поспелов Г.Н. Сюжет // Литературный энциклопедический словарь. Москва, 1987;
99. Пьеге-Гро Н. Введение в теорию интертекстуальности: пер. с фр. / общ.ред. и вступ. ст. Г.К. Косикова. Москва, 2008;
100. Ребель Г.М. Герои и жанровые формы романов Тургенева и Достоевского (Типологические явления русской литературы XIX века). Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук. Ижевск, 2007;

101. Ремнева М.Л. Лингвокультурологический тезаурус «Гуманитарная Россия». ООО «ОСЗ», 2009;
102. Роднянская И. Б., Кожин В. В. Образ художественный // Краткая литературная энциклопедия: В 9 тт. Т. 5. Москва, 1968;
103. Скоропанова И.С. Русская постмодернистская литература: Новая философия, новый язык. СПб.: Невский простор, 2002;
104. Степанов Ю. С. В мире семиотики // Семиотика. Москва, 1983;
105. Тamarченко Н.Д. Теоретическая поэтика. Понятия и определения. Москва, 1999;
106. Тamarченко Н.Д. Конфликт // Литературоведческие термины: Материалы к словарю. Вып. 2. Коломна, 1999;
107. Теоретическая поэтика: понятия и определения: Хрестоматия для студентов филологических факультетов / автор-составитель Н.Д. Тamarченко. Москва, 1999. Темы 3, 4, 19;
108. Тимофеев Л. И. Основы теории литературы. Москва, 1963;
109. Тимофеев Л.И. Основы теории литературы. Москва, 1971;
110. Томашевский Б.В. Теория литературы. Поэтика. Москва, Аспект Пресс, 1999;
111. Федотов О. И. Основы теории литературы. Ч. 1. (Глава 7). Москва, 2003;
112. Фрейденберг О.М. Поэтика сюжета и жанра. Л., 1936;
113. Хабермас Ю. Модерн - незавершенный проект // Вопросы философии. 1992, № 4;
114. Хализев В. Е. Теория литературы. Москва, 1999;
115. Хализев В.Е. Общие свойства эпического и драматического родов литературы // Введение в литературоведение / Под ред. Г. Н. Пospelова. Москва, 1983;
116. Хализев В.Е. Сюжет // Введение в литературоведение. Литературное произведение / Под ред. Л.В. Чернец. Москва, 2002;

117. Храпченко М. Б. Горизонты художественного образа. Москва, 1982;
118. Шахбаза С.А.С. «Образ и его языковое воплощение (на материале английской и американской поэзии)». Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Москва, 2010;
119. Шкловский В.Б. Заметки о прозе русских классиков. Москва, 1955;
120. Шкловский В.Б. О теории прозы. М.-Л., «Круг», 1925; 102
121. Эпштейн М.Н. Образ художественный // Литературный энциклопедический словарь. Москва, 1987;
122. Якобсон Р. О. Лингвистика и поэтика // Структурализм: «за» и «против». Москва, 1975;
123. Якобсон Р.О. Статуя в поэтической мифологии Пушкина // Якобсон Р.О. Работы по поэтике. Москва, 1987. ___